पूर्णिमा

इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका

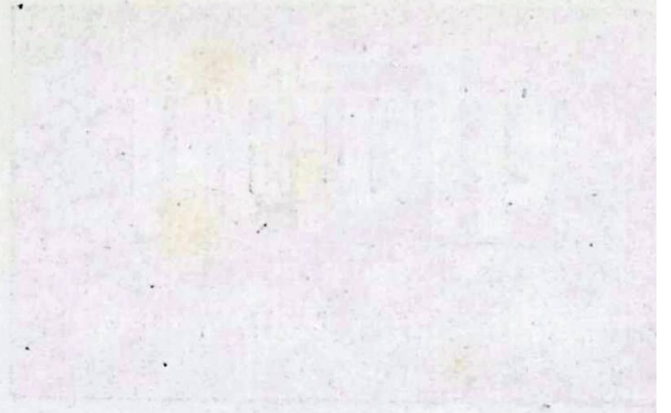
७७

पू

र्णा

ङ्क

संशोधन-मण्डल

का. मे. अ. द. नं. १५५/२४६

तदिह न गुणदोषौ योजनीयावलीकौं
कथमपि महता यत् संस्कृतोऽयं श्रमेण ।

— बापूदेव शास्त्री

[धेरै मिहिनेत गरी यो तयार गरिएको छ । यस कारण यहाँ झूटो गुण अथवा दोष नलाइदिनुहोला ।]

पूर्णिमा

(इतिहास–प्रधान त्रैमासिक पत्रिका)

२० वर्ष

१ अङ्क

सम्पादक–
महेशराज पन्त
दिनेशराज पन्त

प्रकाशक–
देवीप्रसाद भण्डारी
(संशोधन–मण्डलद्वारा)

प्रत अङ्कको मूल्य रु. ३८/–

विषय–सूची

ताडपत्रमा लेखिएका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका, विक्रमको चौधौँ शताब्दीका १५ वटा लिखतपत्र

–महेशराज पन्त

आयताकार, ज्यादै लामा, चौडाइ भने ज्यादै नै कम भएका ताडपत्रमा लेनदेनसम्बन्धी कानूनी लिखत नेवारराज्यमा लेखिने गरेको कुरा हामीलाई थाहा भएकै हो। यस्ता ताडपत्र यहाँ विक्रमको एघाह्रौँ शताब्दीदेखिका पाइन्छन्[1] र ताडपत्रमा पुस्तकपत्र लेखन छोडी कागतमा लेखन थालेको सयौँ वर्षपछिसम्म पनि यस्ता कानूनी पत्रचाहिँ ताडपत्रमै लेखिने गरेका देखिन्छन्। कागतको चलनचलती भइसकेपछि पनि यस्ता कानूनी पत्रचाहिँ खास गरी[2] ताडपत्रमै किन लेखिने गरेका हुन् भन्ने प्रश्नले केही वर्ष यतादेखि मलाई पिरोलिरहेको छ तापनि मैले यसको जवाफ भेट्टाएको छैन। गुन्दै जाँदा केही वर्षअगाडिसम्म पनि हाम्रा अड्डाखानामा नेपाली कागतमै लेखिएका पत्रको मात्र मान्यता हुने कुरा सम्झिन पुगिन्छ र यसलाई कागतको चलनचलती भए पनि ताडपत्रमै कानूनी पत्र लेखिँदै गएको कुरासँग जोड्न मन लाग्छ।

यस्ता लिखतपत्रको अनुशीलनबाट नेवारराज्यको कानूनी स्थिति बुझ्न निकै मदत मिल्छ भन्ने कुरा भनिरहनुपर्दैन। प्राचीन भारतीय स्मृतिको आधारमा नेवारराज्यमा शासन हुन्थ्यो भन्ने कुरा त हामीहरूले भन्ने गरेकै हो तापनि कुन कुन समयमा कुन कुन स्मृतिको आधारमा शासन हुन्थ्यो र धर्मशास्त्र र व्यवहारमा कति फरक पर्थ्यो भन्ने कुराचाहिँ किटेर भन्न अझै सकिएको छैन। विभिन्न धर्मशास्त्रसँग यस्ता कानूनी लिखत दाँजिर हेर्दै गइयो भने यस्ता प्रश्नको उत्तर मिल्न सक्छ जस्तो मलाई लाग्छ। नेवारराज्यको कानूनी इतिहासको रचनामा यस्ता लिखतपत्रको अनुशीलन अपरिहार्य छन् भन्ने मैले ठानेको छु। यस्ता लिखतपत्रको परिशीलनबाट नेवारराज्यको अर्थ-

---

१. ताडपत्रमा लेखिएका, अहिलेसम्म पाइएका लिखतपत्रमध्ये सबभन्दा पुरानो ने. सं. १०३ [वि. सं. १०३९] मार्गशुक्लको छ। यो ताडपत्र ठाउँठाउँमा भाँचिएकोले तिथि भने देखिँदैन। वि. सं. २०३७ मा ललितपुरबाट बुद्धजयन्तीसमारोहसमितिद्वारा प्रकाशित, हेमराज शाक्यको **शिवदेव संस्कारित श्री रुद्रवर्ण महाविहार स्थित तालपत्र–अभिलेख**को १ पृष्ठमा यस ताडपत्रको मूल पाठ सबभन्दा पहिले छापिएको हो।

वि. सं. २०४२ मा जाङ्क्ट आगुस्टीनबाट फेराइनिगुङ फुइर गेशिख्ट्सविसेनशाफ्ट होखआजिआन्ज–विसेनशाफ्ट फेर्लाग गेएमबेहाद्वारा प्रकाशित, बर्नहार्ड क्योलभर र हेमराज शाक्यको **डक्युमन्ट्स् फ्रम् द रुद्रवर्ण–महाविहार, पाटन्** [पाटनको रुद्रवर्णमहाविहारका लिखत] का १८७–१८८ पृष्ठमा अङ्ग्रेजी उल्थासहित यो ताडपत्र छापिएको छ र त्यही पुस्तकको २२२ पृष्ठमा १ सङ्ख्याको रूपमा यस ताडपत्रको चित्र छापिएको छ।

२. नेपाली काँचो वा पाको कागतमा पनि नेवारराज्यमा लिखतपत्र आकलझुकल लेखिन्थे। त्यस्ता लिखतको लागि वि. सं. २०१२ मा काठमाडौँबाट इतिहास–प्रकाश–मण्डलद्वारा प्रकाशित, **इतिहास प्रकाश १ अङ्क**को ६२ पृष्ठमा छापिएको, वामदेव आचार्य र मणिभद्र आचार्यको **जयप्रकाशमल्लको लाहाछाप** भन्ने निबन्ध र वि. सं. २०४५ मा प्रकाशित **पूर्णिमा ७५ अङ्क**का १६–१७ पृष्ठमा छापिएको, महेशराज पन्तको **नेपाली काँचो कागतमा लेखिएको वि. सं. १७१७ को पाटनको लिखतपत्र** भन्ने निबन्ध हेर्नुहोस्।

सम्बन्धी इतिहास बुझ्न पनि मदत मिल्न जान्छ भन्ने पनि मेरो धारणा छ।

ताडपत्रमा लेखिएका यस्ता लिखतपत्रको प्रकाशन वि. सं. २०१२ देखि नै शुरू भएको हो[३] तापनि तिनको प्रकाशन राजाहरूको इतिहास बुझ्नको लागि नै खास गरी गरिएको थियो। म पनि तेह्र वर्ष यतादेखि यस्ता ताडपत्रको प्रकाशन गर्दै आइरहेको छु[४] र मैले पनि तिनको उपयोग, राजाहरूको इतिहास बुझ्ने काममा नै खास गरी गरिरहेको छु।

पाटन उकुबाहामा रहेका, ताडपत्रमा लेखिएका यस्ता लिखतपत्रको छुट्टै पुस्तिका हेमराज शाक्यद्वारा वि. सं. २०३७ मा प्रकाशित भएपछि[५] यस्ता ताडपत्रको विषयमा छुट्टै ग्रन्थ प्रकाशित गर्ने कामको शुरूवात भयो। नेपाल राष्ट्रिय अभिलखालयमा जम्मा हुन गएका, ताडपत्रमा लेखिएका यस्ता लिखतपत्रमध्ये केहीको प्रकाशन शङ्करमान राजवंशीद्वारा वि. स. २०४०–२०४४ भित्र **भूमिसम्बन्धी तमसुक ताडपत्रका** १–४ भागमा[६] गरिएकोले यस प्रकाशनबाट ताडपत्रसम्पत्तिको चेतना सर्वसाधारणमा बढ्न गएको छ भनी भन्नैपर्छ।

---

३. **इतिहास प्रकाश** १ अङ्कका ९३–९४ पृष्ठमा नरहरिनाथद्वारा प्रकाश गरिएका दुइवटा ताडपत्र नै सबभन्दा पहिल छापिएका ताडपत्र हुन्। ती ताडपत्रमध्ये एउटा ताडपत्र काठमाडौंका राजा नरेन्द्र मल्लको हो। तर त्यहाँ त्यसका समय **सम्वत् ४७८ वशाष मासे ।। शुक्लपक्षे ।।** द्वितीयायान्तिथौ भर्ना पढिएको छ र त्यस ताडपत्रको शीर्षक **न. सवत् ४७८ मा पान राजा नरेन्द्रमल्ल** भन्ने लेखिएको छ (९३ पृष्ठ)। राजा नरेन्द्र मल्लको पालाका लिखत न. स. ६५५ [वि. स. १५९२] ज्येष्ठशुक्लद्वादशी (वि. सं. २०४० मा काठमाडौंबाट श्री ५ को सरकार शिक्षा तथा संस्कृतिमन्त्रालय, पुरातत्त्वविभाग, राष्ट्रिय अभिलेखालयद्वारा प्रकाशित, शङ्करमान राजवंशीको **भूमिसम्बन्धि तमसुक ताडपत्र** १ भागका ३३–३४ पृष्ठ) देखि ने. सं. ६८० [वि. सं. १६१७] वैशाखशुक्लअष्टमी (वि. सं. २०२१ मा प्रकाशित **पूर्णिमा** ३ अङ्कमा छापिएको शङ्करमान राजवंशीको **नरेन्द्र मल्ल र अमर मल्ल एकै व्यक्ति हुन्** भन्ने निबन्ध, सो अङ्कको ३१ पृष्ठ) सम्मका भेटिएकाले ने. सं. ४७८ मा देखापरेका नरेन्द्र मल्ल अर्कै हुन् कि भन्ने शङ्का उठ्न जान्छ। तर नरहरिनाथले अन्त पनि ६ लाई ४ पढेको उदाहरण {रत्न मल्ल र अरि मल्लको पालाको काष्ठमण्डपको ताम्रपत्रको संवत् ने. सं. ६०५ (वि. सं. २०२३ मा कलकत्ताबाट फर्मा के. एल्. मुखोपाध्यायद्वारा प्रकाशित, डिल्लीरमण रेग्मीको **मेड्इईभल् नेपाल्** [मध्यकालको नेपाल] ३ भागको पहिलो खण्डको ७५ सङ्ख्याको अभिलेख (८५–८६ पृष्ठ) लाई ने. सं. ४०५ (वि. सं. २०१० मा काठमाडौंबाट नरहरिनाथ र बुद्धिसागर पराजुलीद्वारा प्रकाशित, **संस्कृत–सन्देश** १ वर्ष ६ अङ्कमा छापिएको नरहरिनाथको **काष्ठमण्डपः** [काठमाडौं] भन्ने निबन्धको पहिलो **अभिलेख**) भनी पढेको} भेटिएकोले यहाँ पनि ६७८ लाई ४७८ पढेको स्पष्ट हुन्छ।

४. वि. सं. २०३४ मा प्रकाशित **पूर्णिमा** ३८ अङ्कमा छापिएको, **महेन्द्र मल्लको विषयमा केही कुरा** भन्ने मेरो निबन्धमा ने. स. ६८२ [वि. सं. १६१८] माघशुक्लदशमीको महेन्द्र मल्लको ताडपत्र छापिएको छ (७६–७८ पृष्ठ)। मैले छपाएको पहिलो ताडपत्र यही हो।

५. यस पुस्तकसम्बन्धी पूर्ण विवरणको लागि १ सङ्ख्याको टिप्पणी हेर्नू।

६. **भूमिसम्बन्धि तमसुक ताडपत्र** १ भाग; वि. सं. २०४१, २०४२ र २०४४ मा काठमाडौंबाट श्री ५ को सरकार शिक्षा तथा संस्कृतिमन्त्रालय, पुरातत्त्वविभाग, राष्ट्रिय अभिलेखालयद्वारा प्रकाशित, शङ्करमान राजवंशीको **भूमिसम्बन्धी तमसुक–ताडपत्र** २, ३, ४ भाग।

हेमराज शाक्यद्वारा उकुबाहामा भएका ताडपत्रहरूको जुन प्रकाशन वि. सं. २०३७ मा भएको थियो, तिनै ताडपत्रको विशद परिशीलन गरी तिनको प्रामाणिक संस्करण बर्नहार्ड क्योल्भर र हेमराज शाक्यद्वारा वि. सं. २०४२ मा प्रकाश भएकोले[७] सो पुस्तक यस्ता ताडपत्रहरूको सम्पादनको विषयमा आदर्श हुन गएको छ ।

प्रस्तुत निबन्धमा ताडपत्रमा लेखिएका यस्ता १५ वटा लिखतपत्रको प्रकाशन गरिएको छ । यी लिखतपत्रबाट विक्रमको चौधौँ शताब्दीको नेपालखाल्डोको लोकयात्रामा केही प्रकाश पर्ला भन्ने आशा गरिएको छ ।

(१ सङ्ख्या)

(नेपाल–जर्मनहस्तलिखितग्रन्थसंरक्षणपरियोजनाको रीलसङ्ख्या ई १९७१/७)

मूलपाठ

१. ꣼ श्रेयोऽस्तु ॥ सम्वत ३(६)[८] ५ वैशाखशुक्लपञ्चम्या०् श्रीललितब्रुमाया०् श्रीपश्चिमगाकूटोलकाधिवासिने ॥ पिताकुम्मकारजगुपालठकुरेन स्वकीय०् स्वभुज्यमानक०् । तत्रैव ग्रहाधिवासिनो । स्वपुत्रअभयपालठकुरस्य सकाशातः । टंखा यिट्टाबुनाम-

२. प्रदेशेः– ख्वल(विहा)[८] रभिक्षुणीवस्तुकक्षेत्रे पश्चिमत । श्रीनोगगुगुरुव्यापारवस्तुकभुर्मेरुत्तत । अमरुनायकसकीय-क्षेत्रे पूर्व्वतः मुल्यमार्ग्गस्य दक्षिणतः एततमध्ये त्रयरोपिनिकं यत्क्षेत्र०् रोव ३ तत्क्षेत्र षकर्षकपरि–

३. भोग्य०् । षप्तवर्षावधिना वन्धकत्वेनोदिस्य तेन ग्रहीत सुवर्ण्णखंरिसार्द्धाधिक । द्वयपलाङ्कत । पल २ कर्ष २ विधिरस्य क्षेत्र०् सर्गंटव्यावावकाले धारनकेन सोध्यनीय०् । अत्राथे साक्षि मलोपालठकुर् लक्ष्मीढंङोरि् अनेपालठकुरटो०् ।

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यहाँ श्री अक्षर लेखिएको छ ।

ने. सं. ३६५ [वि. सं. १३०२] वैशाखशुक्लपञ्चमीको यस तमसूकमा आफ्नो छोरालाई आफ्नो तीन रोपनी जग्गा सात वर्षको लागि बन्धक राखी पाटनका एक जना कुह्मालेले छोरासँग सुवर्णखंरि साढे दुइ पल सापट लिएको कुरा यस ताडपत्रमा प्रमाणित गरिएको छ ।

यस तमसुकमा सुवर्णखंरि साढे दुइ पल अर्थात् दुइ पल दुइ कर्ष[९] सापट लिएको कुरा परेकोले यस प्रकारको मुद्राप्रणालीको विषयमा केही कुरा लेख्नुपरेको छ ।

यस प्रकारको मुद्राप्रणालीको पहिलो प्रसङ्ग ने. सं. १७२ [वि. सं. ११०८] कार्तिकशुक्लपञ्चमीको लिखतपत्रमा

---

७. यस पुस्तकसम्बन्धी पूर्ण विवरणको लागि १ सङ्ख्याको टिप्पणी हेर्नू ।

८. मूलमा मसी मेटिए तापनि डोब देखिएका अक्षर यहाँ यस्तो (   ) कोष्ठमा पढिएका छन् ।

९. ४ कर्षको १ पल हुन्छ (वि. सं. २०२१ मा प्रकाशित पूर्णिमा १ अङ्कका ३०–३३ पृष्ठमा छापिएको, शङ्करमान राजवंशीको कर्षको अर्थ भन्ने निबन्ध, सो अङ्कको ३१ पृष्ठ) ।

आएको छ। त्यहाँ पुरानो पद्धतिको **पणपुराण** नलेखी चूर्णीहुति सुवर्ण १ करिष, १ **मंस** लेखिएको कुरा यस प्रसङ्गमा स्मरणीय छ।[१०] सो लिखतपत्रभन्दा ठीक दश वर्षपछिको ने. सं. १८२ [वि. सं. १११८] कार्तिक-शुक्लपञ्चमीको लिखतपत्रमा चाहिँ **पणानाम्पुराण** लेखी **खेरि सुवर्ण चु** भनी ३ **कर्ष** अङ्केऽपि अक्षरेऽपि लेखिएको छ।[११] यसरी वि. सं. ११०८ र १११८ का लिखतपत्रमा यस प्रकारको मुद्राप्रणालीको चर्चा आए तापनि यस-पछिका लिखतहरूमा फेरि पुरानै पद्धतिका **पणपुराण** नै लेखिएको कुरा यस प्रसङ्गमा भन्नुपर्छ।[१२] नयाँ पद्धतिका मुद्राको प्रसङ्ग ने. सं. २४५ [वि. सं. ११८२] वैशाख[१३]देखि मात्र नियमित रूपले आउन थालेको कुरा पनि यस प्रसङ्गमा उत्तिकै स्मरणीय छ।[१४]

यस मुद्राप्रणालीको सबभन्दा ठूलो रूप **पल** वा **शिवका**, अनि **कर्ष** वा **द्रम्म** र सबभन्दा सानो रूप **मंस** भएको कुरा बुझिएको छ।[१५]

(२ सङ्ख्या)

(नेपाल राष्ट्रिय अभिलेखालय, बट्टाको सङ्ख्या ४१, क्रमसङ्ख्या ६०१)

मूलपाठ

१. सम्वत् ४०५ अश्वनिकृष्णएकाद··· विहारः व्नर्याचार श्रीज्यंतजुस: साक्यविखुश्री-

---

१०. वि. सं. २०४३ मा स्टुटगार्टबाट कोमिशन्जफेर्लाग फ्रान्ज स्टाइनर वीस्बादेन गेएमबेहाद्वारा प्रकाशित, **जाइट्श्रिफ्ट् डेर् डोइस्चेन् मोरगेन्ल्यान्डिश्चेन् गेसेल्शाफ्ट्** [जर्मन प्राच्यसभाको पत्रिका] को १३६ वर्षको २ अङ्कका ४३४–४४९ पृष्ठमा छापिएको, बर्नहार्ड क्योलभरको **चवाइ नेपालिश्चे डोकुमेन्टे जुर् शुल्ड्कनेश्ट्शाफ्ट्** [बाँधासम्बन्धी दुइटा नेपाली लिखत] भन्ने निबन्ध, सो अङ्कका ४३६–४३७ पृष्ठ।

११. उही पत्रिकाको उही अङ्कका ४३७–४३८ पृष्ठ।

१२. ने. सं. १८९ [वि. सं. ११२५] चैत्रकृष्णसप्तमी (**डकुमन्ट्स् फ्रम् द रुद्रवर्ण–महाविहारका** १९०–१९२ पृष्ठ)।
ने. सं. १८९ [वि. सं. ११२६] वैशाखशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकका १९२–१९३ पृष्ठ)।
ने. सं. १९३ [वि. सं. ११२९] कार्तिकशुक्लएकादशी (उही पुस्तकका १९३–१९५ पृष्ठ)।
ने. सं. १९३ [वि. सं. ११३०] वैशाखशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकका १९५–१९६ पृष्ठ)।
ने. सं. १९४ [वि. सं. ११३१] वैशाखशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकका १९६–१९८ पृष्ठ)।

१३. उही पुस्तकको २१० पृष्ठ।

१४. ने. सं. २४९ [वि. सं. ११८६] वैशाखशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकका २१०–२११ पृष्ठ)।
ने. सं. २५१ [वि. सं. ११८८] वैशाखशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकका १९८–२०० पृष्ठ)।
ने. सं. २५२ [वि. सं. ११८८] चैत्रशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकको २११ पृष्ठ)।
ने. सं. २६१ [वि. सं. ११९८] वैशाखशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकका २००–२०१ पृष्ठ)।
ने. सं. २७२ [वि. सं. १२०९] वैशाखशुक्लपूर्णिमा (उही पुस्तकका २०१–२०३ पृष्ठ)।
ने. सं. २७३ [वि. सं. १२१०] वैशाखशुक्लपञ्चमी (उही पुस्तकका २०३–२०४ पृष्ठ)।

१५. उही पुस्तकको ८५ पृष्ठ।

२. ··· : साक्यविखु श्रीजोतिजुस थ्वस थ्वते (प्रमुख) ··· त्याङ हयागुन्वम्म शिवका दस शिवका क्षतः शिवका १० तस्य वर्खम्प्रति कलंत्रविदि देय ओर धान्यमानि वा पं २ ।।

३. ··· जुरोः तस्य वन्दकोदेशः स एव श्रीवंथुवहारः यद्याछे लिव माक्वः वयव जुरोः वयोराशिः तमपत्र मदोः भाषा बन्दक मूल कलंत्र उको फुकोस्न पयाचमाल्व ।। प्रतेः ।।

४. सिकोछे लिवि प्रजापतिः जसराथकुर पोलेस टचाङा जुरोः पन्हि विहचोस्यं हयादो जुरोः ।। शाक्षि पटकोलाछ ।। वंथछे वंकुलि लिवि प्रजापति जयरामथकुर दृष्ट प्रमान शुभः ।।

ने. सं. ४०५ [वि. सं. १३४२] आश्विनकृष्णएकादशीको मिति भएको यो लिखतपत्र खण्डित भएकोले सबै कुरा खुलस्त हुँदैन तापनि पाटनको कुनै विहारका वज्राचार्यले एक जना शाक्यभिक्षुलाई बारी बन्धकी राखी वर्षको दुइ पाथी धान व्याज तिर्ने गरी १० शिवका सापट लिएको कुरा प्रमाणित गरिएकोमा चाहिँ सन्देह छैन ।

(३ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई १९७०/२४)

मूलपाठ

१. ॰ श्रीयोऽस्तु ।। सम्वत् ४१३ माघकृष्णपञ्चम्या॰ तियोः श्रीललितब्रुमाया॰ श्रीनोगल्केः युकुचोछें पांथाछें वडुक अमरभारोस पुत्रसह नाम्नेन स्वकीय॰ स्वभुजमानक॰ ।। मानोगल्केः खंपिनिछें भिमालढंगुरिस नाम्न स्कासात ।। ख्वनारासनाक्षेत्रनामप्रदे-

२. से ।। सालको रामढंगुरिकीयक्षेत्रे पश्चिमत् ।। गाडबहारकुटुञ्जपात्रश्रीमलिपालभारोस क्षेत्रेः उत्रत ।। विवङ्गत तवल्हेङप्रधानश्रीपात्रस्य क्षेत्रे पूर्व्वत ।। वकुप्रजापतिचाभारोकीयक्षेत्रेः दक्षिनत् ।। एतममध्ये चतुरोपनिक॰ यत्क्षेत्रः रोव ४ तं क्षेत्र स्कस्कपरिभो-

३. ज॰ ।। तं क्षेत्र ययादेस्कालप्रवर्त्त मासश्चारार्घेन मूल्यमादाय क्रयविक्रयस्वाधीयन्तेनानिवर्त्तकंन्यायेन क्रयेन विक्रयतम्भवतिः भाषात्र यदि स्यात तं क्षेत्र देवकराजिकसङ्कूट्टव्याबादा तिपति स्म तदा धार्ण्णकेन सोधनीय॰ अत्र शाखि यप्याबहार शिङनमूलमीस एकेति श्रुत ।।

(पछाडिपट्टि)

॰ ख्वनारासना बू क्रयपत्र ।।

यस लिखतपत्रमा भएको माटाको छाप अहिले खसिसकेकोले छाप हुने ठाउँ खाली हुन गएको छ ।
ने. सं. ४१३ [वि. सं. १३४९] माघकृष्णपञ्चमीको मिति भएको यो लिखतपत्र पाटन नोगल्क [सुनधारा

इलाका][१६] मा बस्ने बाबुछोराले खंपिनिछे [खर्पिछे] बस्ने एक जनालाई आफ्नो हकभोगको चार रोपनी खेत बेची गरिदिएको फार्छेपत्र हो ।

(४ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई २०३२/२३)

मूलपाठ

१. १ सम्वत् ४२० चैत्रशुद्धि १२ वोवा येपटोल्के तिलम्बछें अभेन्नमभावो ‸ उदार गुन्द्रम्म शिवका त्रयाङ्क क

२. शिवका ३ तस्य वर्षम्प्रति कलन्तर शिवका प्रति द्र २ वन्द्रक उदेस पेगल दाथो तिलंको वु रोव १।। भा-

३. षा मुलकुलन्तर डकोन पपचमाल्व जुरो० ‸ धनि विनायगुठि भान्हस ‸ शाक्षि विजापीठि छें हकुमारोटो० ‸ – –

(पछाडिपट्टि)

१. सम्वत् ४२१ श्रावनशुद्धि २ वोवा येपटोलके लिवोछें अभेन्नम भावो उदार दंम ६ स्य व्रसम्व

२. कलत्र शिवका प्र– द्रम २ वक पेगल दथ तिलको वु रोव १।। धनि विनाकगुठिस शाक्षि हक्व भारो ।।

वोवा [चापागाउँ][१७] येपटोलका एक जनाले विनायगुठी [गणेशपूजागूठी] लाई आफ्नो डेढ रोपनी खेत बन्धकी राखी एक शिवकाको सालिन्दा दुइ द्रम्म[१८] ब्याज तिर्ने गरी तीन शिवका सापट लिएको कुरा ने. सं. ४२० [वि. सं. १३५७] चैत्रशुक्लद्वादशीको मिति भएको यस लिखतपत्रमा छ ।

यही लिखतपत्रको पछाडिपट्टि अर्को वेहोरा छ । त्यसको मिति ने. सं. ४२१ [वि. सं. १३५८] श्रावणशुक्लद्वितीया छ । पहिलो पत्र गरेको सोह्र महीना पनि नपुग्दै गरिएको यस पत्रका ऋणी र धनी पुराने भएकाले होला, त्यही ताडपत्रकै पछाडि अर्को पत्र लेखिएको । जुन डेढ रोपनी जग्गा बन्धकी राखी ऋणीले तीन शिवका सापटी लिएका थिए, त्यही जग्गा नै धितो राखी उनले क्रण्डै सोह्र महीनापछि नौ द्रम्म सापटी लिएको कुरा यस पत्रमा परेको छ । ब्याजको दर पनि पहिले सापटी लिंदा जति तिर्ने कबूल गरिएको थियो, त्यति नै छ । उही जग्गालाई दुइ पटक धितो राखी सापटी लिन ऋणी समर्थ भएकाले उनको जग्गाको मोल उनले लिएको ऋणभन्दा निकै बढी थियो भन्ने देखिन्छ ।

---

१६. वि. सं. २०४५ मा प्रकाशित पूर्णिमा ७३ अङ्कमा छापिएको, महेशराज पन्तको यङ्गबाहाको प्राचीनताको विषयमा भन्ने निबन्ध, सो अङ्कका ४०–४३ पृष्ठ ।

१७. वि. सं. २०३७ मा प्रकाशित पूर्णिमा ४५ अङ्कमा छापिएको, महेशराज पन्त र दिनेशराज पन्तको नेपालखाल्डोमा पाल्पाली राजा मुकुन्द सेनको हमला भन्ने निबन्ध, सो अङ्कका ८–९ पृष्ठ ।

१८. ४ द्रम्मको १ शिवका हुन्छ (डकुयुमन्ट्स् फ्रम् द रुद्रवर्ण–महाविहारको ८५ पृष्ठ) ।

(५ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई २१०१/२९)

मूलपाठ

१.१ श्रेयोऽस्तु ।। सम्वत् ४२६ चैत्रशुक्लपूर्णमास्यां० । श्रीललितब्रुमायां० श्रीमानीगलोत्तर ० कोविहारे यँयी गह्रछँवास्तव्यनी ० वाग्मतीमारीनाम्ना शकाशातः । श्रीखलंविविषयाधिवाशी ० रथन ० मालमहान · · ·

२. ज्यमानिक० ।। नववंक्षत्रनामप्रदेशे ।। श्रीअठङ्कपात्रवस्तुक्षेत्रे पश्चिमत्तः । श्रीकोतमारोस क्षत्रेतत्तः । सपाय-गुठिकीयक्षेत्रे पुर्व्वत्तः । धनिकीयक्षेत्रे दक्षिणत्तः । एतत्मध्ये सार्द्धाद्धिकत्रयरोपनिक० · · ·

३. क० परिभोग्य० । यथानग्रसश्चारार्घेन मूलमावाय । क्रयविक्रयस्वाधीनत्वेनानिवर्त्तकंन्यायेन क्रयेन विक्रीतम्भवति । तत्क्षेत्र सङ्कटव्यावादो सदा धार्ण्णकेन सोधनीय० ।। साक्षि ० अमात्य पंद्रुमा · · ·

(पछाडिपट्टि)

१ नववंक्षेत्रक्रयपत्र ।।

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यहाँ श्री अक्षर लेखिएको छ ।

ने. सं. ४२६ [वि. सं. १३६२] चैत्रशुक्लपूर्णिमाको मिति भएको यो लिखतपत्र फार्छेपत्र हो । खलपिविषयमा बस्ने एक जना पुरुषले पाटन कोविहार [कोबहाल] मा बस्ने एक जना स्त्रीलाई आफ्नो साढे तीन रोपनी खेत बेचेको कुरा यसमा परेको छ ।

यस ताकाको नेवारराज्य विभिन्न विषयमा बाँडिएको थियो भन्ने कुरा यस ताकाका लिखतबाट हामीहरूले थाहा पाइसकेका छौं । अहिलेसम्म यस्ता विषय ६ वटा भेट्टाइएकोमा [१९] यस ताडपत्रको प्रकाशनबाट खलंपि भन्ने अर्को एउटा विषय थप भएको छ । यसो भए तापनि यो खलंपिविषय कहाँ थियो भनी भन्न सकिन्न ।[२०] वतन खुलाउँदा खालि खलंपिविषय मात्र लेखी टोल आदि यहाँ नखुलाइएको कुरा पनि यस प्रसङ्गमा भन्नुपर्छ ।

जोन केर लोकको नेपालका विहार भन्ने पुस्तकमा कोवहालको प्राचीनताको विषयमा यस्तो लेखिएको छ— नथिङ इज् नोन् अबाउट् द फाउन्डेशन् अर् हिस्टरि अफ् दिस् बाहा । देर् आर् न्यूमरस् रेफ्रेन्सइज् टु को बाहा (अर् को विहार) सिट्युइट्इड् इन् दिस् एर्इअ डेट्इङ ब्याक् टु द फोर्टीन्थ् सेन्चुर्इ नेपाल् सम्बत् ।[२१]

---

१९. वि. सं. २०३४ मा काठमाडौँबाट नेपाल रिसर्च सेन्टरद्वारा प्रकाशित, महेशराज पन्त र ऐश्वर्यधर शर्माको द टू अर्लिएस्ट् कपअर्-प्लेट् इन्स्क्रिप्शन्ज् फ्रम् नेपाल् [नेपालका दुइवटा पुराना ताम्रपत्र] का १८–२४ पृष्ठ ।

२०. वि. सं. १७१७ को पाटनको लिखतपत्रमा पनि खलंपि भन्ने ठाउँको उल्लेख आएको छ (पूर्णिमा ७५ अङ्कको १७ पृष्ठ) ।

२१. वि. सं. २०४२ मा काठमाडौँबाट सहयोगी प्रेस प्राइभेट लिमिटेडद्वारा प्रकाशित, जोन केर लकको बुड्इस्ट् मनअस्टरिज् अफ् नेपाल् [नेपालका विहार] को १२८ पृष्ठ ।

[यस बाहाको स्थापना र इतिहासको विषयमा केही थाहा छैन । यस क्षेत्रमा रहेको को बाहा (अथवा को विहार)-सम्बन्धी असङ्ख्य उल्लेख, नेपालसंवत्का चौधौं शताब्दीदेखि छन् ।]

नेपालसंवत्को पहिले बाह्रौं शताब्दीको शुरूवात भएकोले ने. सं. को चौधौं शताब्दी भनी लकले लेखे तापनि अङ्ग्रेजीमा लेखिएको यस पुस्तकमा ईसवी संवत्को चौधौं शताब्दी भन्नुपर्नेमा झुक्किएर नेपालसंवत्को हुन गएको देखिन्छ । यताबाट लकको मतमा ईसवी संवत्को चौधौं शताब्दीदेखि कोबहालको उल्लेख आउँछ भन्ने कुरा स्पष्ट हुन्छ ।

हाम्रो यो ताडपत्र ने. सं. ४२६ को भएकोले यसको समय ईसवी संवत्अनुसार १३०६ हुन्छ । यताबाट लकले भनेअनुसार ईसवी संवत्को चौधौं शताब्दीदेखि कोवहालको चर्चा पाइन थाल्छ भन्ने कुरामा बल मिल्न जान्छ तापनि ने. सं. ४०३ [वि. सं. १३३९] माघकृष्णअष्टमीको ताडपत्रमा कोविहारको उल्लेख आएकोले[२२] र ने. सं. ४०३ को ईसवी संवत् १२८३ हुने भएकोले ईसवी संवत्को तेह्रौं शताब्दीमै कोवहालको चर्चा आइसकेको स्पष्ट भएको छ ।

(६ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई १९७०/५१)

मूलपाठ

१. ༀ श्रियोस्तु ।। सम्वत् ४३३ जेष्ठकृष्णत्रयोदस्यान्तिथौ ।। श्रीललितब्रुमाया० । श्रीमानीगल्के दक्षिनविहार-गार्डविहारयौटाप्रद्धानाङ्गपात्रश्रीमलीपालवर्म्मस । वंटापात्रश्रीसाखरवर्म्मस । पात्रश्रीआनान्दपालवर्म्मश । पात्र-श्रीराम्यन्दपालवर्म्मस । एते पात्रासमूहाना स्वहस्ते स्व-

२. वाचा प्रतीपंनीभूतेन । दोवारिक । रावुत मलीपालभारोस । दासभारोस उभयो वचनाण्णंपरिसमाप्रतीकृत्-मुमतार्थिमुक्तपत्र सम्प्रदत्ता भवन्ति । तेज ।। भाषा दुष्टपैशून्यवचने बलाद्धिकारे । न लोपालोपनी न ऋनीयं ।। शाखि वालाहजगत वतुवारस दृष्ट • • •

(पछाडिपट्टि)

ༀ मुक्तपत्र ।।

यस लिखतपत्रको बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यसमा श्री अक्षर लेखिएको छ ।

ने. सं. ४३३ [वि. सं. १३७०] ज्येष्ठकृष्णत्रयोदशीको मिति भएको यो लिखतपत्र अहिले प्रकाश गरिएका धरै-जसो लिखतपत्रभन्दा भिन्न खालको छ । यस पत्रलाई मुक्तपत्र भनिएको छ र मुक्तपत्र भनिएको यो पत्र मुक्तिपत्र अर्थात् छोडपत्र हो भन्ने कुरा यसको वेहोराबाट स्पष्ट हुन्छ ।

मूलका राजाहरूलाई मान्दै आए तापनि पाटनमा पात्रहरूको पुस्तैनी शासन चल्दै आएको थियो । यस्तै पात्रहरू-मध्ये गाडविहार [गाबहाल] का चार जना पात्रहरूले दुइ जनालाई छुटकारा दिई यो पत्र गरिदिएको कुरा यसको

---

२२. मेड्इईमल् नेपाल् ३ भागको दोस्रो खण्डको १३० पृष्ठ ।

बेहोराबाट बुझिन्छ ।
यस पत्रको अर्को वैशिष्ट्य यसमा दोवारिक (दौवारिक) शब्द आउनु हो भन्ने कुरा पनि यहाँनिर भन्नैपर्छ ।

(७ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई २१२९/३२)

मूलपाठ

१, ꣹ श्रेयोऽस्तु ।। सम्वत् ४३४ जेष्टशुक्लतृतीयायां ।। श्रीयंबूब्रुमायां श्रीगाग्वल्वं ...
२. रामचन्द्रस्य भूमोत्तरत्त ।। मधनकस्य भूमे पूर्व्वत ।। एतेषा मध्ये शक्रशकं चर्तुरोपनि ...

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यसमा श्री अक्षर लेखिएको छ ।

ने. सं. ४३४ [वि. सं. १३७१] ज्येष्ठशुक्लतृतीयाको मिति भएको यो लिखतपत्र खण्डित भएकोले सब बेहोरा बुझ्न सकिँदैन । यो लिखतपत्र यंबु [काठमाडौँको उत्तरी भाग र दक्षिणी भागको टेबहालसमेत गाभिएको प्रदेश][२३] मा तयार गरिएको हो र यहाँ एक कर्ष [२४] सहितको चार रोपनी जगाको लेनदेन भएको कुरा मात्र यसबाट बुझिन्छ ।

(८ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई १९६१/२४)

मूलपाठ

१. ꣹ श्रेयोऽस्तु ।। सम्वत् ४३५ श्रावनशुक्लप्रतिपदा ।। श्रीललितब्रुमायां । श्रीमानीग्वल्कं । दक्षिनविहारं वंलाविहारे मिलोखाकुटुम्बजपात्रश्रीगजनभारोस भ्रातृसह । तदनुज भ्रातृपुत्रश्रीअसोगमालभारो ...
२. एते पात्र जेष्टानुजेन सहेन स्वकीयं स्वबुज्यमानक० ।। श्रीछवखनाविषयाद्विवाशिनो युयोग्राम घनमालभावो भातृसहानुमतेन सकासात् ।। खुथबुनामप्रदेसे ।। ह्लीप्रगोष्टिभूमे पश्चिमत ।। म ...
३. महथस भूमेरुत्रर्त ।। फर्नदि[२५] क्षेत्रे पूर्वत ।। खयलशोमाया दक्षिनत ।। एतत्मध्ये द्वयरोपनिकं यतक्षेत्रस्य त्रयभागस्य द्वयभाग लाभमात्र सकसकं परिभोग्यं ।। तद्यथा नगरप्रव ...

---

२३. वि. सं. २०३१ मा काठमाडौँबाट त्रिभुवनविश्वविद्यालयको नेपाल र एशियाली अध्ययन संस्थानद्वारा प्रकाशित, कन्ट्रिब्युशन्ज् टु नेपालिज् स्टड्इज् [नेपालविषयका विद्यासम्बन्धी लेख] १ वर्ष २ अङ्कका ९०–९८ पृष्ठमा छापिएको गौतमवज्र वज्राचार्यको यङ्गल, यम्बु भन्ने निबन्ध ।
२४. कर्ष = $\frac{1}{4}$ रोपनी (पूर्णिमा १ अङ्कका ३२–३३ पृष्ठ) ।
२५. फर्नदि र क्षेत्रेको बीचमा केही ठाउँ खाली छोडिएको छ ।

४. र्घेन यथोचित्मूल्यमादाय क्रयविक्रयस्वाधीनेन तेनानिवर्त्तकंन्यायेन क्रयेन विक्रीतं भवति । यदि सत्या देव कदाचित् विनासंञ्ठ्यावाद धारणकपात्रेन सोध्य ।। साखि स्वग्रामगजनमारो दृ ...

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यसमा अघिल्लो पङ्क्तिमा श्री र पछिल्लो पङ्क्तिमा मनिगल लेखिएको छ ।

ने. सं. ४३५ [वि. सं. १३७२] श्रावणशुक्लप्रतिपदाको यो लिखतपत्र मूसाले दायाँपट्टि काटेकोले पूर्ण छैन तापनि पाटन वंलाविहारका एक जना पात्रले भाइमतिजासमेत भई खवखना [खोकना] विषयमा बस्ने दुइ जना दाजु-भाइलाई आफ्नो हकभोगको दुइ रोपनी जग्गाको तीन खण्डको दुइ खण्ड बेचेको कुरा बुझिन्छ ।

खोकना पनि यस ताका अलग्गै विषयको रूपमा थियो भन्ने कुरा यस लिखतपत्रबाट बुझिएकोले हामीलाई अब आठवटा विषयको नाउँ थाहा हुन गएको छ ।

(९ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई १९७०/२८)

मूलपाठ

१. ᳲ श्रियोस्तु । सम्वत् ४३८ चैत्रकृष्णसप्तम्याम्तियो । श्रीललित्ब्रमाया०, श्रीशातीगल्कं सालकोछें वंटामद्धि-वाश । अमतमालभावो णामणा स्कासात ।। श्रीजेष्टवादीग्रामे यंथौटोल सालखाछें जंहरश भावा नाममेण स्वकीयं स्वभुज्यमानकं ।।

२. खवनाक्षेत्रणामप्रवेशि । कोबहारक्षेत्रे पछिमत । रेवुमालभवो क्षेत्रेहत्रत ।। मीलोभारोस क्षेत्रे पुव्वंत ।। सतोगलवर्म्मंभो क्षेत्रे दक्षिणत । एत्नमध्ये क्षेत्र रोव १।। उत्रस्थाने कोनाम्हशह०, । ताक्षेत्र सक्रुकं परिमोज्ञं । ता ... दे·

३. सकालप्रवर्त्तमानावष्ट । सञ्चारार्घे मूल्य शुवर्ण्णमादाय क्रयविक्रयस्वाद्धीयस्तेनानिवर्त्तकन्यायेत क्रयेत् विक्रीत भवन्ति ।। भाषा क्षेत्र देविकराजिकसङकटंयावावा द्वार्णके सोध्य०, ।। अत्र साखि जट्लं शालखाछें ह ... ।।

(पछाडिपट्टि)

१. ᳲ खवना बु क्रयपत्र । प्रते वानागान-

२. स चोस्यं तोलका हा जुरो०, ।।

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यसमा श्री अक्षर लेखिएको छ ।

ने. सं. ४३८ [वि. सं. १३५७] चैत्रकृष्णसप्तमीको मिति भएको यो लिखतपत्र जेष्टवादीग्रामका एक जनाले पाटन सातिगल [सौगल] बस्ने एक जनालाई आफ्नो हकभोगको डेढ रोपनी खेत बेची गरिदिएको फार्छेपत्र हो । जेष्ठवादीग्राम कहाँ पर्छ र यसको चलतीको नाउँ के हो भन्ने मलाई थाहा छैन । तर जट्लं [हरिसिद्धि] का मान्छेलाई साक्षी राखिएकोले त्यो गाउँ त्यतैतिरको हो कि भनी अनुमानसम्म गर्न सकिन्छ ।

(१० सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई २०३२/१७)

मूलपाठ

१. ८ श्रेयोऽस्तु ।। सम्वत् ४४२ भाद्रपदशुक्ल ।। द्वादस्यायां तिथौ ।। श्रीचंपागुल्मकं दक्षिणतौलकं ।। वुंछेंहरिन्नम-भावोनामना स्वहस्तेन स्ववाचा प्रतिपंनेन ।। यितवोक्षेत्रनामनप्रदेस्य श्रीहटकोविहारपात्रस क्षेत्र

२. पश्चिमत ।। षालमकस्य ् उत्ररत ।। पूर्व्वत ।। तिलंबछें टंभारोस क्षेत्रस्य दक्षिणत एततमध्ये द्वयरोपिनिक०् जत क्षेत्र रोव २ तत्क्षेत्रस्य यिनायमन्हागुठि मन्हासमूहसके दुंतं तंथा ।। क्रयविक्रनो छिकतुभुतेन ।। जव-

३. त चन्द्राकमेदनो ताव सुगोत्रपरगोत्राना व्याबाबीकृत नोप न लभते ।। एतत दानपती हरिन्नमभावो प्रमुषादीमा परिजनसंपंनेन जथौकतफल ततप्रापता भवति लोपालोपं न लभते अत्रार्थे शाक्षि दासभारोस ।।

(पछाडिपट्टि)

१. ८ यितवोक्षेत्र

२. दत्रपत्रेति ।।

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यसमा श्री अक्षर लेखिएको छ ।

ने. सं. ४४२ [वि. सं. १३७९] भाद्रशुक्लद्वादशीको यो लिखतपत्र अहिले प्रकाश गरिएका धेरैजसो लिखतपत्रभन्दा भिन्नै प्रकारको छ । चम्पागुल्म [चापागाउँ] का एक जनाले आफ्नो हकभोगको २ रोपनी खेत यिनायमन्हागुठी [विनायकभट्टारकगूठी = गणेशगूठी] मा चढाइएको कुरा यस लिखतपत्रमा परेकोले यो दत्तपत्र हो ।

देवीदेवतालाई गूठी राखेको कुरा प्रमाणित गरिएको दत्तपत्रमा खास गरी वार नक्षत्र आदिको पनि उल्लेख हुने भए तापनि यसमा अरू खालका लिखतपत्रमा जस्तै साल महीना पक्ष र तिथिको मात्र उल्लेख आएको कुरा यस प्रसङ्गमा स्मरणीय छ ।

चापागाउँलाई चम्पागुल्म भनी यहाँ भनिएकोले नेपालखाल्डोको दक्षिणी भागमा रहेको चापागाउँमा त्यस ताका गुल्म [चौकी][२६] रहेको कुरा देखिन्छ ।

(११ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई १९२७/८)

मूलपाठ

१. ८ श्रीयोऽस्तु ।। सम्वत् ४४४ अश्विनशुक्लप्रतिपद्या तिथौ ।। श्रीललितब्रुमाया०् ।। श्रीमानीग्वलके दक्षिनविहार-

---

२६. वि. सं. २०२३ मा प्रकाशित पूर्णिमा १० अङ्कमा छापिएको, धनवज्र वज्राचार्यको लिच्छविकालका शासन-सम्बन्धी पारिभाषिक शब्दको व्याख्या भन्ने निबन्ध, सो अङ्कका १०–११ पृष्ठ ।

कुटुंवज ‚ हटकोविहारप्रधानमहापात्र ।। श्रीजगरामवमनस नामन शुकीयं शुबुज्यमानक० ।। श्रीचम्पा(गुलम) ८-
दक्षिण–
२. टोल्के बु – उदेरामनायककेन सकासात ।। पेगलउव्हानक्षेत्रनामप्रदेसे ।। धरसीमाया पश्चिमत ।। धनकस्य रुतरतो
पोर्व्वतो ‚ दक्षिणत एततमधे ‚ पेगलउव्हानक्षेत्रसाधाधिकमेकरोपिनिक० जत खेत्र रोव १।। तत खेत्र सकर्षक-
३. परिभोग्य० तच्ययादेसकालप्रव्रतमानसञ्चाराराघेन मूलमाद्याया ।। कृयेन विक्रीतम्भवति ‚ तत खेत्रस्य निमितेने
सङ्कटव्यावादकाले स्वयं सोधनीय भवति ।। शाक्षि प्रधानमहापात्र श्रीमेलनदेव नायकजुस एकप्रमानमितीति ।।०।।

(पछाडिपट्टि)
१. १ पेगलउव्हानबु
२. कृयपतेतिः ।।

यस लिखतपत्रमा वायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यहाँ श्री अक्षर लेखिएको छ ।

ने. सं. ४४४ [वि. सं. १३८१] आश्विनशुक्लप्रतिपदाको यो लिखतपत्र पाटन हटकोविहार [हौबाहा] का एक जना पात्रले आफ्नो हकभोगको डेढ रोपनी खेत चापागाउँका एक जनालाई बेची गरिदिएको फार्छेपत्र हो । यसभन्दा अघिल्लो पत्रमा गणेशगूठीलाई चढाएको जग्गाको चार किल्ला खुलाउँदा हटकोविहारका पात्रको खेतदेखि पश्चिमपट्टि भनी चर्चा गरिएको खेत यही पत्रको विषयवस्तु बनेको खेत हो कि जस्तो देखिन्छ ।

(१२ सङ्ख्या)

(नेपाल राष्ट्रिय अभिलेखालय, बट्टाको सङ्ख्या ४०, क्रमसङ्ख्या ६००)

मूलपाठ

१. ९ श्रेयोऽस्तु ।। सम्वत् ४४६ फाल्गुणशुक्लअष्टम्याः । श्रीललितब्रुमायां श्रीमानीगलके । सोथनिमंप्रहाद्धि-
वासिनो । – रजीवभारो । भातृरामजीव द्वयो नाम्ना । सकासात । स एव ग्रहवास्तव्य । स्वगोत्र । संखभारो
नाम्ना । शुकीयं शुभुंजिमानिकं स एव सोथंनिमं वंकुलि अठङ्कछिनामप्रदेशे । स्ववर्ण–
२. कारगाजनभारोस ग्रहअङ्गनद्वयशोमायां पश्चिमत । श्रीविद्यापीठिशीमायां रुत्रक । स्ववर्णकारगाजनभारोस ।
ग्रहशोमायां पूर्व्वत । सोथं श्रीविहारीयकस्य । भुमिकायां दखिणत । एतत्मधे मूलमार्गिन उत्रप्रवेश पुन पूर्व्व-
प्रवेशग्रहमण्डल १ वंकुलिमूलवामसोत सह द्वारद्वयं द्वार २ लिबीछेस्मेत स्वशीमा-
३. समपरिभोग्यं प्लोलसञ्चत्रबाहिरद्वारागनस्यं धनिकारसमपरिभोग्यं ययानग्रहसञ्चाराघेंन मूलमादाय क्रयविक्रयस्वा-
– – न क्रयेन विक्रीतम्भवति । ता ग्रह यदि स्यात देवराजिकं विनासव्टव्यावादो क्रयन स्या तदा धार्णकेन स्वयं
परिसोध्यनीयं शाखि सोथंनिमं येकुलि । द्विजश्रीजयजुस । मेक्व द्रष्टेतिः ।। :

(पछाडिपट्टि)
१. सोथंनिमं वंकुलि
२. अठङ्कछि क्रयपत्र भाः
३. दा नागनस तोला छुरों

ने. सं. ४४६ [वि. सं. १३८२] फाल्गुनशुक्लअष्टमीको यो लिखतपत्र पाटन सोथंनिमं [स्वठटोल] मा बस्ने दुइ जना दाजुभाइलाई त्यहीँको आफ्नो हकभोगको घर उनीहरूका एक जना गोतियाले बेची गरिदिएको फाछेंपत्र हो। त्यही टोलमा बस्ने एक जना ब्राह्मण यस पत्रमा साक्षी बसेका छन्।

यस पत्रमा स्वठटोलमा बस्ने ब्राह्मणको उल्लेख आएको र अहिलेसम्म पनि राजोपाध्यायहरूको बसोबास स्वठटोलमा भइआएको कुरा चाखलाग्दो छ।

(१३ सङ्ख्या)

(राष्ट्रिय अभिलेखालय बट्टाको सङ्ख्या ६६, क्रमसङ्ख्या ९८०)

मूलपाठ

१. ៖ श्रयोऽस्तु ।। सम्वत ४५४ भादपदकृष्णचतुरदस्या० श्रीवंथो खखनाग्रामाद्धिवाशिन ह्रीनभाकस्य सकासात् ।। योथो खखनाग्रामाद्धिवाशिन कितमालभावोकस्य नामन स्वकीय० स्वविजमानिक० ···

२. मालकस्य क्षेत्रे पूर्व्वत् । कोथो पुलविहारिकस्य क्षेत्रे दक्षिनत् ।। एतत्मद्धे त्रियरोपनिक० जतक्षेत्र रोव ३ तं क्षेत्र सर्कषपरिभोग्य० तं क्षेत्रस्य जथोचेतमुलमादाय कृविकृस्वाधीनतेनानुवत्क० ···

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि छेउमा माटाको गोलो छाप छ र त्यहाँ श्री अक्षर लेखिएको छ।

ने. सं. ४५४ [वि. सं. १३९१] भाद्रकृष्णचतुर्दशीको यो लिखतपत्र खोकनामा बस्ने एक जनाले त्यहीँ बस्ने एक जनालाई आफ्नो हकभोगको तीन रोपनी खेत वेचबिखन गरी लेखिदिएको फाछेंपत्र हो।

(१४ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई २१०१/४९)

मूलपाठ

१. ៖ श्रेयोऽस्तु ।। सम्वत ४५५ चैत्रकृष्णपञ्चम्या० श्रीललितब्रुमाया० श्रीमानीगलोत्तरस्य ।। श्रीकोविहारे यंथो गह्लछें अद्धिवाशिनी । लक्ष्मीनाम्नायोशकाशात ।। तत्रैव स्थानै येथो गह्लछें अद्धिवाशिन । नेखम्बं भ्रातृसहानुमतेन स्वकीयं स्वभुज्यमानिक० ।। स एव येथो गह्लछें नामप्रवेसे ।। वंबोविहा-

२. र लिवोछें शोहभावोस गृहे पश्चिमत ।। गुहाङ्गनस्य उत्तरतः ।। धाण्णंकस्य गृहे पूर्व्वतः ।। मगूह्लिमार्ग्गस्य दक्षिणतः ।। एतत्मध्ये मार्ग्गेन पश्चिमप्रवेस गृहमंण्डले दक्षिणाभिमुख यटो मूल्यद्वारेक० द्वार १ तत्गृहे प्रालसं-छन्नम्बाहिरद्वाराङ्गनस्यंविनिकादिस्वशीमास्मपरिभोग्य० तद्यथा न-

३. गरप्रवर्तमानसञ्चारार्घेन यथोदेसोचितमूल्यमादाय ।। क्रयविक्रयस्वद्धीनत्वेनानिवर्त्तकन्यायेन ।। क्रयेन विक्रय-सम्भवति ।। तत्गृहे यदि सत्यादेवकराजिक विना सङ्कटव्यावादकाले तदा धाण्णंकेन सोधनीय० ।। अत्रार्थे साक्षि वम्बोविहाराद्धिवास्तव्य । अखरामभारोस । दृष्ठः ।।

(पछाडिपट्टि)

येथो गह्लछे यंटाछे ऋयपत्र ।। भाषापो

यस लिखतपत्रमा बायाँपट्टि माटाको गोलो छाप छ । तर त्यो छाप फुटी आधा मात्र बाँकी रहेकोले श्री अक्षर र त्यसको माथि चन्द्र मात्र देखिन्छ ।

ने. सं. ४५५ [वि. सं. १३९२] चैत्रकृष्णपञ्चमीको यो लिखतपत्र पाटन कोविहार [कोवहाल] बस्ने एक जना स्त्री-लाई बम्बीविहार बस्ने एक जनाले कोविहारको आफ्नो हकभोगको घर बेचबिखन गरी लेखिदिएको फार्छेपत्र हो ।

(१५ सङ्ख्या)

(रीलसङ्ख्या ई २१००/४४)

मूलपाठ

१. ॰ सम्वत ४५५ चैत्रवद्धि ५ यंथो गह्लछें अद्वि · · ·
२. छे यंटाछें पनकायवो गुम्व शिवका चतुर्दशा · · ·
३. म्म शिवका २ नियार दिन १५ अत्र साक्षि वम्बाविहार अखरामभारोस दृष्ट: ।।

चौध सङ्ख्याको लिखतपत्र र यस लिखतपत्रको तिथिमिति र मूल विषयवस्तु एउटै छ तापनि पहिलो लिखतपत्रमा घर कतिमा बेचेको हो भनी रकम खुलाइएको छैन । यस लिखतपत्रमा रकम खुलाइए तापनि फार्छेको जम्मै बेहोरा परेको छैन । यस लिखतपत्रमा परेको जम्मै कुरा पत्र खण्डित भएकोले बुझिँदैन तापनि १४ शिवका लिई घर बिक्री गरेको जस्तो देखिन्छ । यस पत्रको दोस्रो पङ्क्तिको सबभन्दा पछिल्लो अक्षर द भएको कुरा तेस्रो पङ्क्तिको पहिलो अक्षर म्म भएकोले भन्न सकिन्छ तापनि त्यसपछि आएको शिवका शब्दको पुर्वापरसम्बन्ध भने खुट्याउन सकिएन ।

रणजित् मल्लले नामुडामा खेत गूठी राखी लेखिदिएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको पत्र

—महेशराज पन्त

श्रीपशुपतीजंयती ॰

१. स्वस्ति श्रीमग्येपशुपतिरयावीश्रीमाहाराजधीराजश्रीश्रीजयेरणजीतमल्लदे-
२. वानाम जदा जमरखीजयेनाम – – – – ।।
३. स्वस्ति श्री ३ नामदेवताका थान नीम बोयो बालनाका नीमोस्त
४. नीम दमुठो खेत चार रोपनी श्रीदेवताकन मैनं गुट् राख्या. मैले

५. गन्या क × × × × काजो गौरी उमराव जो यो षेतमाहा घटीब-
६. ढी गरला × व मेरो गुनगार साछी प्रधां जैसींह गोरो श्रीपसुपति
७. श्रीकृष्णचंन थापा श्रीग्रमरसींह अधीकारी मीती माघसुदी
८. ९ सं १८०६ लीषक साछी चुकु – – – –

मूल लेखभन्दा माथि तेर्सो पारेर लेखेको—

कसंले यो चीताई–
चाले अवलाई दीनु

बायाँपट्टि फड्केमा तेर्सो पारी लेखेको—

श्रीघन जुजु साछी
तस्को चीताई मुग्या मङो
पेंनु लामाकन वीया सुभ

त्यहीँ छेउ तेर्सो पारी लेखेको—

न जैसी सुभ

(यस पत्रको नकल भद्रकालीमा रहेको गूठीलगत तथा तहवील कार्यालयमा छ ।)

पृथ्वीनारायण शाहले दोलखाका नारायण तथा भैरवको गूठीको व्यवस्था गरी लेखिदिएको पत्र

–महेशराज पन्त

वि. सं. २०२५ मा ललितपुरबाट जगदम्बाप्रकाशनद्वारा प्रकाशित, नयराज पन्त, देवीप्रसाद भण्डारी, गौतमवज्र वज्राचार्य र दिनेशराज पन्तको श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहको उपदेशको ९८१ पृष्ठमा गूठीअड्डामा रहेको नकलबाट यो पत्र छापिएको थियो । गूठीलगत तथा तहवीलकार्यालयमा यसको सकल हाल भेटिएकोले मूलसँग रुजू गरी शुद्ध पाठ प्रकाशित गरिएको छ ।

श्रीनारायण. श्रीभैरवकन. श्रीभीमसेनकन

श्रीदुर्गा

भवानि

१. स्वस्ति श्रीगिरिराजचक्रचूडामणीनरनारायणेत्याविविविधविरुदावलीविराजमानमानोन्नत-
२. श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीश्रीश्रीमत्पृथ्वीनारायणसाहदेवानां सदा समरविजयिनाम्

३. आगे धनवत्त. रत्नविरसिंकन सिरसिंदेव ठकुरले – – – कन चऱ्हायाको गुठि धु-
४. लबु मुरि पचीस २५ – – – – – – कन चऱ्हायाको गुठि मुरि २५ गुठि बुँषेत
५. – – – – – – चऱ्हायाको षोडा षेत मुरि १२ बाऱ्ह एति षेतको चितायो गर्नु बक्स-
६. स भयो. धनवत्त रत्नसिंले चितायो गर्नु. देवलपाटि बनाउनु. संवत् १८१६ जेष्ट-
७. शुदि ४ रोज ४ शुभम् ≡ ≡ ≡ ≡ ≡ ≡ ≡ ≡ ≡

पृथ्वीनारायण शाहका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका तीनवटा लालमोहर

–महेशराज पन्त

वर्तमान नेपाल राज्यको स्थापनाको इतिहास बुझ्न पृथ्वीनारायण शाहका लिखत अपरिहार्य छन्। उनका, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका ३ वटा लालमोहर काठमाडौँ भद्रकालीको गूठी लगत तथा तहबीलकार्यालयमा खोजीको क्रममा भेटिएकाले कालक्रमअनुसार तिनलाई यहाँ प्रकाशित गरिएको छ। ती तीनवटै लालमोहर नकल भएको कुरा यहाँनिर स्पष्ट पार्नुपर्छ।

(१ सङ्ख्या)

श्री

दुर्गाजी

श्रीवंसगोपालका

१. स्वस्ति श्रीगीरीराजचक्रचुडामणीनरनारायेणेत्यादीवीवीधवीरुदा-
२. वलीवीराजमान्मानान्ततश्रीमनमाहाराजाधीराजश्रीश्रीश्रीम-
३. त्पृथ्वीनारायणसाहादेवानं सदा समरवीजयेनाम्———
४. आगे. – – – का पुजाहारा ब्राह्मणके. मकवानीले बी-
५. र्ता दीयेको गोडप्रसा गाउ हामीले थामीबक्स्यौं. जोत
६. जोताउ चलं गर. थातीरजामासंग बस. इति सम्वत १८२०
७. फागुणवदी १२ रोज ४ शुभम् — —

(२ सङ्ख्या)

श्रीदुर्गाज्यु १

१. स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधीराजकस्य रुक्का — — — —
२. आगे रंजीत मल्लका छोरा धनजुजुमल् डाटी जुवाई जैनारायनकन. मादगाऊका अठाऱ्ह हजार-
३. का सरहको सलामी पनी सर्कार चऱ्हायो. पोता पनी तिर्दछौ. तम्रो घर षेतबारी घट्ट जो
४. हीजो तम्रा बाबाले सुनाबृर्त्ता गरीदीयाको हामीले पनी थामीबक्स्यौं को छ. षतिजम्मास-
५. ग भोग्य गर. इति सम्वत १८२९ वैशाषशुदी ११ रोज ४ मुकाम कांतीपुर राजधानी शुभं

(३ सङ्ख्या)

श्री

माहादेव

१. स्वस्ती श्रीमन्माहाराजाधीराजकस्ये रुक्का ☰ ☰ ☰
२. आग्ये सोऊराम गीरी गोसांईके: दोलालघाट्देषी माथीबाटका श्री – – – – को
३. पुजाहारी मारा र हीजो आज आफु बस्येका घरघडेरी थामीबक्स्यु. आपना षा-
४. तीरजामासीत पुजा गर. सो जगा भोग्य गर. सम्वत् १८२९ मीती फागुन्सुदी ९
५. सुभम् – – – – – – – – – –

नामुडाको वनको रक्षाको लागि पृथ्वीनारायण शाहले गरिदिएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको पत्र

– महेशराज पन्त

श्रीदुर्गा सहाये

१. स्वस्ति श्रीमंमाहाराजधीराजकस्ये रुक्का – – – आगे नामबु – – – का
२. पुजाहारिलाई २ घरकन नामडोउको पुजाहारी अघीदेषी पनी नरीहेरा आज हामो-
३. ले पनी तीमीहरूकन थामीबक्सीउं पुजा गर बाको थानको काफलको रुख-
४. आ रनफ गरेको नामोउधोको × × × × काफल × × × को चोता
५. छ पनी गर जो न्यौ वं काटला सोंउ गर पाउ त्यो वनको चौताई गर. तीमीहरूला-
६. ई कसैले चोचोमीचो गराउयन संवत १८३० जेठसुदी माङौ

(यस पत्रको नकल भद्रकालीमा रहेको गूठीलगत तथा तहवीलकार्यालयमा छ।)

सेन राजाहरूका अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएका तीनवटा पत्र

—महेशराज पन्त

(१ सङ्ख्या)

श्री
विष्णुपीतो
श्रीकामदत्त सेन्—

१. आज्ञा श्रीश्रीश्री — — — — — — — — जीव
२. श्रीकेशव प्या जोसीके षडा मोरंग तपा कटहरोमध्ये मौज्ये
३. पोषरीया बाकी गावो ठेक् १ मैहाद ससीम् श्री — — — षातीर
४. कुशबोर्ती वीहल्. आवन् षातीर. ज्माशं गावो हाद गुलजार कं
५. असल धगंरी दाम अंक. अवु आव दस्तूर शोध अनो मोजम दा-
६. टीका शुवाई फौज्दारी ज्मादारो षो छापवारी द्वारवारी बवाशो
७. भीडही शुपही पंडीतारं चन्दा चीकारो नहो आना. वह छपो २॥ ठेर
८. कठियारो वे आन्हुवानी संगौटा सिगारहाड मोआरी गंआरी
९. पलपवराईन् शव अंक उवापन्सहित् प्रति शुष भोग्य कं
१०. आशिर्बाद देत रहयु. ईती संम्वत् १८२५ साल् माह अगहंन्शु-
११. दी ता १ रोज मु. चोत्राहा — — — — —

(२ सङ्ख्या)

१. स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजश्रीश्रीश्रीमत्पृथ्विपाल-
२. सेनबहादुरदेवाना सदा समरविजयीनाम्————
३. आगे ह्वातिराम नेवारके हुमिनु मैटाटि घा लैके जबधा
४. फुलबारी बनावंके ३ माना मकईके बियाजे वं पा-
५. बारिस्मेत वीहल. सर्कारसं षोसैके नाही. नेवारे वेचे-
६. षायेके नाही बिन्ति कैविहल. पानि वोकवं षा १ घर
७. ठाढिधलवंया १ घर दुनो घरके चौधरिके कांवल नाही. घर
८. गनी अपने हात सर्कारमे वेही. आगे सालसं घरजनी
९. माफ कैविहल. सम्वत १८५१ साल पोषवदि ३ रोज
१०. २ मुकाम ललितपुर शुभम् — —

(३ सङ्ख्या)

श्रीभवानीहृषीकेशो जयतः १

पत्र सही

१. स्वस्ति श्रीमन्माहाराजाधीराजश्रीश्रीश्रीमन्पृथ्वीपा-
२. लसेनबाहादुरदेवानां सदा समरवीजयीनाम्________
३. आगे रतन घर्तीकै धोवादीकै षरवाके पोषरे चौर
४. गाहा लेहो पानी जाय. ताहा तही बीन्हावो. पोवा-
५. कै जतन करं. यांहीं धरम चलावो. पौवोंकै सं.
६. हार करं. लामेषरकसे उवर. वेहलहुं: सम्वत्
७. १८५४ साल माघसुदी १० रोज ७ मुकाम् बोट-
८. वली सुभ्म्__________

(छेउमा)

माः काजी रणमर्दन् सेन्

(यी तीनै पत्रका नकल गूठीलगत तथा तहबीलकार्यालयमा छन् ।)

प्रतापसिंह शाहले भादगाउँको गूठीको व्यवस्था गरी लेखिदिएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको पत्र

—महेशराज पन्त

१. स्वस्ति श्रीमन्माहाराजधिराजकस्य रुक्का = = = =
२. आगे सहर भादगाऊको — — — को गुठीहार विष्णुनारायण नेवारप्रती — — —
३. को गुठमा गुथ्यालीहरुले कचमच गर्छ गरे. त्यो — — — को गुठ परापुर्वदेवी जस-
४. रि आयाको हो. तसै गर. तेसमा कसैको केहि लाग्दैन. आफ्ना बातीरजम्मासीत
५. चलन गर. ईती सम्वत् १८३१ साल् चैत्रसुदी १४ रोज ६ मुकाम् भादगाऊ शुभम्

(यस पत्रको नकल गूठीलगत तथा तहबीलकार्यालयमा छ ।)

पृथ्वीनारायण शाहले बाँधिदिएको स्थिति थामिएको कुरा परेको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको पत्र

—महेशराज पन्त

१. स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्का———
२. आगे पाल्चोक् च्यांको ढाक्चाल् गरा लामालाई सोन्हसय से-
३. राको असिना थाम्‌न्या लामालाई अघि श्रीज्युज्युबाज्याको पा-
४. लामा उपा थ्यात्मर्ज्याद् थीयो. सोहि सहि थामिबक्स्यु. हिजोदे-
५. खिको रित्ता गर. शम्वत् १८३६ फगुनशुदि २ रोज ५ मुकाम
६. कान्तीपुर शुभम् ———

(यस पत्रको नकल गूठीलगत तथा तहबीलकार्यालयमा छ।)

स्यामर्पा लामालाई जागीर दिई लेखिएको, अहिलेसम्म प्रकाशमा नआएको पत्र

—महेशराज पन्त

श्रीदुर्गा सहाय १

१. स्वस्ति श्रीमन्महाराजाधिराजकस्य रुक्क———
२. आगे स्यमार्पा लामाके. रंजं अधिकारिको षयल महांकाल्
३. थुम् षेत् १२ बन्ह सेरोफेरोसमेत् जागिर बक्स्यो. जागिर जानि भो-
४. ग्य गर. ईति संवत् १८४५ साल आषाडवदि ८ रोज ६ मुकाम
५. कांतिपुर शुभम ———

(यस पत्रको नकल गूठीलगत तथा तहबीलकार्यालयमा छ।)

परराष्ट्रमन्त्रालयमा रहेका ऐतिहासिक सामग्रीको सूची

– दिनेशराज पन्त

परराष्ट्रमन्त्रालयमा सयौं पोकामा ऐतिहासिक सामग्री रहेका छन् । तर त्यहाँ भएका सबै सामग्री बाहिर प्रकाशमा नआएकाले त्यसबाट अनुसन्धाताहरूले चाहिंदो लाभ उठाउन सकेका छैनन् । त्यहाँ रहेका सामग्रीको सूची मात्र तयार गरी प्रकाश गर्न सके पनि त्यसबाट निकै लाभ हुने थियो । तर त्यो सूची तयार गर्नेतिर पनि सम्वद्ध निकायको ध्यान गएको देखिंदैन ।

गोरखाको इतिहास तयार पार्ने प्रसङ्गमा आफूलाई चाहिने सामग्री खोज्दै जाँदा वि. सं. २०३८–२०३९ का केही महीना मैले परराष्ट्रमन्त्रालयमा बिताएको थिएँ । त्यसै वेला वि. सं. १९६४ मा तयार पारिएको सूचीपत्रको केही अंश भेट्टाइएको थियो र पछि काम लाग्ने ठानी सारिएको थियो । सो सूची तयार गर्ने मानिसहरूको नाम पनि त्यहाँ दिइएको छ र जुन मितिमा सो सूची तयार भयो, त्यसको उल्लेख पनि त्यहाँ छ ।[१] यस सूचीले परराष्ट्रमन्त्रालयमा रहेका ऐतिहासिक सामग्रीको बारेमा सानै भए पनि सूचना दिनेछ भनी यसलाई पूर्णिमाको

---

१. जैसिकोठाका पुरानु कागजको किताप षडा गर्ने अडाको
सम्वत् १९६४ साल वैशाष १ गतेदेषीको हाजीरी फाराम्
विक्रमसम्वत् १९६४ साल् शालिवाहनशक १८२९ शक्षुधरकृत नेपालसम्वत् १०२७ अङ्ग्रेजी सन् १९०७
वैशाष
नायब मूषिया चन्द्रलाल मास्के
बहिदार गौरीलाल मास्के
नौसिदा सिद्धिकुमार श्रेष्ठ
श्रीकालीदल पल्टंको सीपाही
१. अकलबहादुर थापा क्षेत्री मातातीर्थ
२. लालबहादुर कवर मातातीर्थ
माघ
ना. मु. चन्द्रलाल मास्के
नौ. देविप्रशाद अर्ज्याल
ब. शक्तिराज जोसि
श्रीकालीदल पल्टंका सीपाही
१. अकलबहादुर थापा क्षेत्री
२. लोकबहादुर दानी क्षेतृ

यस अङ्कमा प्रकाश गरेको छु। परराष्ट्रमन्त्रालयको १३ सङ्ख्याको खाममा रहेको यो सामग्री सङ्ग्रह गर्दा सारी सहयोग गर्ने श्रीरुक्मनाथ पौडेललाई धन्यवाद छ।
मूलमै कोष्ठ राखिएकोमा ( ) यस्तो कोष्ठ र खालि ठाउँमा अहिले भरिएको ठाउँमा [ ] यस्तो कोष्ठ दिइएको छ।

अषाड १।३

२० श्री ५ राम साहबाट थितिबंदेज बाधिबक्सनुभयाको पछि बिचमा षड्बड् पर्न गयाको सच्याइ सोहि थिति थामि श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहबाट १८९६ सालमा गरीबक्सेको लालमोहर नकल— १

१४ सं. १८८७ सालमा शहर काठमाडौ भादगाउ पाटनका देवदेवताका देवालय नापियाको फिरिस्त— १

८ श्री ५ पुरन्दर साहका पालामा लमजुङ्ग्याले लिग्लिग् लकाङतिर आई गोर्षालीहरूसँग लडाञी हुदा गोर्षालीको गम् नपुग्दा लमजुन्ग्याले ठाउठाउ अम्बल गर्‍याको बिस्तारको— १

८ श्री ५ नरभूपाल साहबाट लमजुङ अम्बल भैसकेपछि लमजुंग्याहरूले लड्न आउदा चंन्द्ररूप साह पठाइ लडाञी फत्य गरीबक्सेको बिस्तारको— १

अषाड २।४

३ सं १८७० सालमा बघाट्मा राजा अम्बरसिं थापाले अंग्रेजको जर्नेल अकटरलोनीसंग मुलाकात् गरेको र नीज जर्नेलका छोरासंग आफ्ना छोरा रामदास थापाको मित्यारी गरायाको र अटक् कील्ला काङ्डा मण्डलामा लडाञी भयाको विषयेमा अंग्रेजसित कुराकहानी भयाको हालषबरस्मेत जनरल अम्बरसिं थापालाइ लेषेको— १

३ चंपागढ्मा घेरा गर्दाका हानमार गर्न्या घाइत्याहरूको नामनामासि फर्द— १

८ श्री ५ राम साहबाट मीर्कोट अम्बल गर्‍याको बिस्तारको— १

८ देवानंद जैसिले सायत् हेर्दा दहचोक्का राजा कलि मुंढघाको भेडा भै बाहीर निस्क्याको छ
पृथ्वी भित्र पस्न नदि काटे मात्र फत्य होला भंदा सोहिबमोजीम गरेपछी दहचोक फत्य भयाको बिस्तारको— १

२१ सम्वत् १८९६ साल चैत्रसुदी १५ का दिन नुवाकोट् श्रीभैरवीका सुनका छाना उडायाको षबर— १

३ अम्बरसिं थापाले मालकडा फत्य गर्‍याको बिस्तार बम साहले लेषेको १८९६ सालको— १

अषाड ३।५

८ कान्तीपुरमा प्रवेश भयाको र राजा जयप्रकाश मल्ल भाग्याको बिस्तारको— १

८ अघि श्री ५ पुरन्दर साहका पाला नुनपाषी बंद हुदा चागे सुर्तानसंग दोस्त राषी गोर्षामा नीजलाई हात्ती देषाउदा यो क्या चीज षादो रहेछ भनी सोध्यो र हाम्रा मुलुकमा नहुने नुन षादो रहेछ भंदा वर्षको २१ मुरी नुन पठाइदिन लाग्यो ताहापछी नुनपाषिको रस्ता षुल्यो भंन्या वङ्शावली— १

जं ९८ सालमा माथवरसिंह थापाको सर्वश्व भयामध्ये कपडालुगा फिर्ता गयाको फिरोस्त— १

सम्वत् १९२८ सालमा श्री ५ सर्कारका हुंजूरमा श्री ३ महाराज जङ्गबहादुरबाट सोहनपुरमा लाट्साहेबसंग भेट्मुलाकात गर्न जादा औ मजकुर लाठसाहेबले भेट गर्न आउदास्मेतको पुरा हालषबरको— १

३ सम्वत् १८६३ सालमा हंडुरका लडाजीमा हान्मार् गर्न्या सिपाहीहरूका नामानामासिफर्द— १

अषाड ४।६

३० श्रीअलकनन्दासम्म गोर्षालीले सर गरेपछी गढका राजा प्रद्युम्न साहलाइ श्री ५ रणबहादुर साहबाट केशरको पंजा दी अभय बक्सेको नक्कल १८५१ सालको— १

२० हामिबाट रिसानी भै हाम्रा परिवारलाइ सास्तीसासना गरीबक्सदा तिमिहरूले रोकनु हाम्रा हुकुम नाघी छुटचाउन्या भनी दगा लीबक्सन्या छैन भंन्या गुरुप्रोहितलगायत गैह्र दुनिञादारका नाउमा श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहवाट भयाको लालमोहरको नक्कल— १

२० भीमसेन थापाका मुषत्यारीषान्गी ६४०१ मा थप ४००० स्मेत षेत षुवा नगद गरी जमा १०४०१ को जर्णेली षान्गीको १८७१ सालको लालमोहरको नकल— १

२० नानी श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम साहका यक हुकुम भयाबमोजिम मानी कंम्पू १६ पल्टं र होाम्रा भरमुलुकका चार वर्ण छत्तीसै जातलाइ कमानमा चलाउनु भंन्या श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहबाट श्री ३ जङ्गबहादुरका नाउमा १९०३ सालमा भयाको लालमोहरको नक्कल— १

८ सम्वत् १८३४ सालमा श्री ५ सिंहप्रताप साहबाट सुंभेश्वर हान्न जांदाको बिस्तारको— १

कंपनीसरकारसंग गोर्षासरकारका दोस्ति प्रीति स्थिर रहनानिमित्त गोर्षाका गुरु भारादारले सहिछाप गरि इ २ सर्कारका दोस्तीमा तफावट् हुन दिन्याछैनौ तफा भयो भन्या हामिहरूले बुझाउला भनी ९७ सालमा लेषीदियाको— १

१६ सन् १८२५ मा मकवानपुरमा अंग्रेजसित हाम्रो लडाजी भयेदेषी अंग्रेजहरुसित हाम्रातर्फबाट बंदोबस्त सलुक भयाको बिस्तारको— १

अषाड ५।७

२० गुरु रङ्गनाथ पण्डितराजको सर्वश्व फिर्ता भयाको र गुरुपदवि थामिबक्सेको १८६० सालमा श्री ५ गीर्वाणयुद्धविक्रम साहबाट गरीबक्सेको लालमोहरको नक्कल— १

२० ६२ सालमा जफद भयाका ब्राह्मणका बीर्ता र देवदेवताका गुठि सट्टा भर्ना दिने विषयमा काजी जयबहादुर कुवरका नाउमा १९०३ सालमा भयाको लालमोहरको नकल— १

१ सिमानाका कुरालाई ल्हासामा अम्बालाइ लेखी पठायाको छ सोहीबमोजीम गर्न्याछन् भोट् गोर्खा अघि जस्तो मिलिजुलि बस्नु भंन्या श्री ५ चीनवादसाहबाट १८५७ सालमा लेषीआयाको भोटे अक्षरको उतार— १

२ १८९८ सालमा ताकलाषार सिषले सर गरेको षबर कुलचन्द्रसिंहले लेषेको— १

जनरल मातवर्सिं थापाका आमाको र मुषेनीहरूको सर्कारमा जाहेर नगरी छोरा नानीहरूसँग चिठीपत्र गर्न्याछैनौ भंन्या मुचुल्का १९०२ सालको— १

३ भगीरथ जैसिले हेऱ्याका सायत्मा भारा ५ का मनले प्रतीत मानी मन्सुबा बढन्या हुनाले पठाइ-
-दियको छ भंने श्री ५ बाट चौ. बम् साहलाई लेषी गयाको नकल्— १

अषाड ६।१

गैह्र जङ्गी निजामति र भरमुलुकका चार वर्ण छतिसै जातले श्री ३ जङ्गबहादुर बम्बहादुरहरूको कमानमा नचली अबदेषी हजुरका हुकुममा चलौंला हजुरबाट पर्वजनी गरिबक्सेको हामिहरूको मंजुर छ ढड्डामा सहिछाप गरी चढाञ्यूं भंने वेहोराको १९०४ सालको ढड्डाको नकल— १

८ बार्पाक्का लडाञीको बिस्तार नुनपाषि वंद भयाकोस्मेत्को— १

३ ६७ सालमा शिरमोडाको मोरनी गढी कृष्णसिहरूले हान्न जांदा हाम्रा सिपाहीले हानमार गऱ्याको फर्द— १

१ ह्लासा बस्न्या अम्बाहरूको अति मानि सांधसिमानाका राजासंग मिलिजुलि बस्नु भंन्या पर्माना बमोजिम काम गरुंला तांहाबाट आयाको इनाम् बुझी लिञौ भंन्या श्री ५ चीनबादसाहलाई १८८५ सालमा लेषी गयाको नक्कल्— १

३ जिल्लै कुमाउ प्रगन्नै पालीका चार सयाना उनेस थोकदार छ कमिनहरूले श्री ५ सर्कारमा १८८२ सालमा जाहेर गऱ्याको ३ मुष गरी गढकुमाउ हान्न आया सहजै फत्य हुन्याछ डुम राजा हुनाले हामिहरूका पितृ पनि नरक पऱ्याको हुनाले सारा दुनिञां पनि हजुरकै तर्फ छं भंने व्यहोराको अर्जि— १

२ नञा मोहर ह्लासामा चलन् गर्न लगेबावत्को टक्सारी पानीजुले लेषेको पत्र— १

अषाड ७।२

३ गढ लङ्गुर्को लडाञीमा ५ राजाहरूका फौज ४०००० लाइ हाम्रा जम्मा ९००० ले हमला गरी जित्ता अर्जुन बानियाले गरेको पराक्रमको र सो पराक्रम गरेबापत षिल्लत पायेको बयान्को— १

२० मेरा दुस्मनहरूसंग नमिलि झिकाइबक्सेन र मसंग र मेरा चक्रसंग मिलिबक्संज्याल् मबाट र दुनिञां-बाट हजुर्को इज्जत् हुर्म्मत् सन्मान गरुंला गराउला अरू मुषत्यारले गरे जस्तो गर्ने छैन भंन्या १९०३ सालको श्री ३ जङ्गबहादुरको धर्म्मपत्रको नक्कल्— १

८ कर्णाटक देशका सूर्य्यवंशी विरक्त भै फिरेका राजपूत्र नान्यदेव श्रीतुलजाभवानीका अनुग्रहले सिमरौनगढ्का राजा भयको र श्री ५ पृथ्वीनारायण साहबाट सहर पाटन भादगाउ सर गरि नबक्सींज्यालसम्म इ ३ सहरमा राज्य गर्न्या ई नान्यदेवका वङशमा उत्पन्न भयेका राजाहरूका नामनामासिको पुस्तावली र रजाञी गरेको वर्षस्मेतको कागज श्रीतुलजाभवानी सिमरौनगढबाट श्रीहरिसिद्धि मल्लले ल्याइ भक्तपूर (भादगाउ) मा स्थापना गरेको र कान्तीपुरका राजा शिवसिंह मल्लले लम्बोकर्ण भट्ट गुरुद्वारा कान्तीपूर (सहर) ललितपट्टन (पाटन) मा दिगुतलेज्यू स्थापना गरेको औ श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहबाट ई ३ सहर सर गरिबक्सेको मिति वारस्मेतको वृत्तान्त— १

अषाड ९।४

श्रीप्राइममिनिष्टर वजीरका आज्ञाले कामकाज गर्न लाग्युं अबदेषी हजुरका हुकुमले कामकाज गर्न

सक्दैनौ हजुर आहा पाउलागिबक्सनुभयो भन्या अघी जनरल भीमसेन थापाका पालामा जस्तो मानमर्ज्यादा गरी आयाका थिया सोबमोजीम हजुरको मानमर्ज्यादा जिउनार गैह्रको टहल गर्नामा हामीहरू हाजीर छौं भंन्या गुरुप्रोहितलगायत जंङ्गी निजामति गैंह्रले श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहका हजुरमा १९०४ सालमा लेषेको अर्जिको नकल्— १

१४ ९२ सालको जिन्सि मालको बजारको दरभाउको फिरीस्त— १

मुषत्यारका पटन्बाहेक गादिका मालिक्ले पनी चांदवाला कम्पू पल्टन अह्रापटम फोरफार नगर्नु भंन्या श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम साहबाट गरीबक्सेको बन्देजको नकल— १

८ दहचोक अम्बल भैसकेको २ वर्षपछी शिवपुरी हान्नलाई फौजलाइ बिदा बक्सेको काजी कालु पाडे दहचोकमा परे भंन्या र ज्योतिष कुलानंद ढकाल बोलाहट भयाको— १

८ गोर्षालीहरूले लंजुग्याहरूसित लिग्लिग्मा हारेपछि श्रीपृथ्वीपति शाहबाट वैराग लिबक्सन लाग्दा कान्छा साहेबज्यू रणदुल्ल साहले बाबुबाट निकाला भयको बहाना गरि लिग्लिग्या साहेबसित दोस्ति बांधि पछि सो मुलुक करबलछल्ले आफ्नै तुल्याई बाबुलाइ वैराग लिन नदियेको बिस्तार— १

३ मेरा मानिस धरणीधरले धर्म्मपत्र गरी आयेबमोजीम साल ३ को ९ हज्जारका दरले १८५३ सालदेषी बुझाउनामा राजी छु भंन्या गढका राजा प्रद्युम्न शाहले श्री ५ रणबहादुर शाहका हजुर्मा चढाइपठायाको १८५३ सालको अर्जि— १

८ श्री ५ पृथ्वीपति शाहबाट कटुंज्या अम्बल् गरेको— १

२० श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहका येक हुकुंले कंपु सोह्र पल्टन् र हाम्रा भरमुलूक तिम्रो कमानमा चलाउनु भंन्या श्री ३ जङ्गबहादुरका नाउमा १९०३ सालमा श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहबाट गरीबक्सेको लालमोहरको नक्कल विरध्वज बस्न्यात् र दलमर्द्दन थापाहरूले श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाह र श्री ५ साहेबज्यू उपेन्द्रविक्रम शाहहरूका गाथगादि ताक्दा श्री ५ कांछा बडामहारानीको हुकुम् फिकियो भंन्या र मजकुर महारानीका हुकुमले तिमिले आजसम्म गरेको बिजाली पनि माफ भयो भंन्या कुरास्मेत परेको छ— १

२ बिजुलिकोट्का अमालि दुनिआ गैह्लाइ तन्ही लमजुंगा भारादारहरूसंग आफ्ना जातअनुसारको हातहतियार लो सामेल हुन जानु भंन्या १८४१ सालको लालमोहरको नक्कल— १

असाड १०।५

८ श्री ५ राम शाहका पालामा लिग्लिग् च्याङलि मिर्कोट ३ ठाउका राजाहरूलाइ जिति मर्स्याङदि पार गरायको इ तिनै थर्सित लड्नषेरी बाहुमा षड्ग लियेकी १ कंन्या र फटिक्को दर्शन् लगायका १ जोगी गोर्षालीको फौजको अघीअघी देषियको औ लमजुङ्या राजाले बार्पाक्का राजालाई उचाली श्री ५ राम साहलाइ दगा गर्ने तजबिज बाधेको वृत्तान्त— १

२ सम्वत् १९१२ सालमा सुनागुम्बामा भोटेहरूसंग नेपाल सर्कारले लडाली गर्दा भोटेहरू हारी भागी जादा बाटाबाटामा छाडी गयाको मालको फिरीस्तको कागज— १

२० चौ. फत्यजङ साह गुरुप्रसाद साह षड्गविक्रम शाह मध्येस जादा साथ गयाका भनी पाल्पाबाट लेषी

आयाका फईमध्ये अदालत् इटाचपली पूर्व्वपश्चीम् अदालत्बाट दंड भयाकाको तपसिल भयाको कागज— १

अलो पर्वमा मर्न्या भारादारहरूका नामनमेसीको फिरीस्त— १

१९१४ सालमा श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहबाट श्री ३ जङ्गबहादुरलाई लेषीबक्सेको भोटेलाइ साल-वसाल १० हज्जार कर तीरायेको र अँह्ले पगरीहरू र पल्टंन्हरूलाइ अंग्रेजबाट कुर्थि र २ मैन्हाको षर्च दिलाउनाले मभंदा तिमि जमार्मदिमा र बुद्धिमा ज्यादा रह्याछौ जगाजगाबाट आयाको चिठी तीमीले हेरीसकेपछी मलाइ हेर्नालाइ पठाइदीनु भंन्या बाहुलीको हस्ताक्षरको चिठी— १

अषाड ११।६

१७ सन् १८२० मा इङलिस्तानमा नवा बादसाह हुंदा हामिहरूले गऱ्या कँ हर्षबढाइ ताहा पनी गर्नु भंन्या बिहोराको लाठ्साहेवले पठायाको षलिताको नक्कल्— १

१९ तिमिहरूका फौजले हाम्रा गाउ लुटी ज्यान मारी स्वास्नीमानिस्को बेइज्जत् गर्न लागेको हुनाले तिमिहरू आफ्नो फौज लि हाम्रो मुलूक छाडी ब्रिटिस्को पनाह पर्न जाने काम गर नत्र अंग्रेजको र हाम्रो फौज लगाइ कतल् तुल्याउन्याछु भंन्या श्री ३ जङ्गबहादुरबाट मम्मु षां नानाराव राजा वेनमाधो बक्सलाइ लेषेको चिट्ठीको नकल— १

१७ हिरा औ बुलबुलको जवाहिरका र सुनका गहनाको फिरीस्त— १

दर्जलिङ गैह्र पाहाडमा गांटुक र सुषिमका तर्फबाट अंग्रेज सर्कारले षरषजाना फौज राषन पायको हकमा हामि पनी सामेलै छौ कदाचीत् जमिन सट्टा दिन पऱ्यो भन्या हाम्रा सर्कारका इलाकाको सुषिमवालाका सांधमिल्दो सुषिम्बरावर आम्दानी हुन्या जमिन् सट्टा दिनामा पनी राजी छौ अघी-देषी चर्चा आयाको सुषीम लाठसाहेबसंग बिन्ती पारी हामीलाइ गराइदीन्या बंदोबस्त गरीदिन्यैछौ भंन्या रजीडंण्टसाहेबहरुलाइ लेषी गयाको याददास्तको नक्कल— १

अषाड ग १२।७ मा

२ मेरो रिसाहा मिजाज रिझाउन सकिन कम्याडरइनचीफलाइ मुषत्यारी गरीबक्सी बद्रीनरसिंह राणालाइ कम्यांडरइनचीफ गराइबक्सनुहवस् मलाइ श्रीसिरसबुज पल्टं तैनाथ गरी काहीलाको षानगी गरीबक्स्या षुसि भै षेतिपाति गरी बस्न्या थिआं भंन्या बिस्तार बिन्ती गरी पठायाका अर्थ. तिमि छन्ज्याल अर्कालाइ मुषत्यारी गरीबक्सन्या छैन यो बहना गरी औलो गर्मिमा बस्नु ठीक छैन चाडो आउने काम् गर भंन्या श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहबाट र श्री ५ महारानीहरू ३ बाटस्मेत् श्री ३ जङ्गबहादुरका नाउमा १९०५ सालमा भयाको लालमोहर— १

२ ३ मुहडामा २५०० दुस्मनमध्य १४२ जवान कटल गरी सुनागुम्बा दष्षल भयाको र २१ जवान् पक्री चलान् गरी पठायाको छु अब ५।७ दिनमा टचाकलिङ हान्ने काम गरौला भंन्या बेहोराको श्री ३ महाराजका हजुर्मा श्रीजनरल धीरशम्सेर जङ्ग राणा बहादुरबाट लेषीबक्सेको— १

श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहबाट श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाह श्री ५ साहेबज्यू उपेन्द्रविक्रम शाह र बुहारी-हरूसंग हामिहरूका गाथमा दगा गर्न षोज्दा मेरा कांछा रानीसंग मेरा जिदगानीसम्म कँह्ले मिलन्या छैन तिनलाई तिमिहरूले ठहरायाको जरगामा राषनु धर्म्मपत्र गऱ्यां भंन्या भादगाऊबाट— १

अषाड १३।१ ×

अषाड १४।२

२० सम्वत् १८९६ सालमा काजी रणजङ्ग पांडेका नाउमा मध्येस भरमुलूकको ९६ सालदेषी बंदोबस्त गर्नु भंन्या लालमोहर— १

राजा रत्न मल्लका पाला श्रीपशुपतिनाथका पूजाहारी सोमेश्वरानन्द षोढांन्यासिले श्रीपशुपतीका दक्षिणमूर्त्ति दिशामा मातृकास्थापनादि गरेको र मजकुर पूजाहारीले समाधी चढाइ सुंन्यमा प्राप्त भयाको— १

जनरल मातवर्सिं थापा लाहुर जादा षड्गसिले सवा लाष षिल्लत दियको र डेढ वर्षपछि बिदा भै लुध्याना जादा ताहाका बडासाहेबलै जान हुदैंन भनी रोकि मैह्नाको ३ हज्जार षर्च दिदा तिम्रो षर्च षान्न भनि कर्जा लियको र बडासाहेब जाहा जाहा जांछ मजकुर जनरल पछि लाग्न परेकोस्मेत हालषवर— १

अषाड १५।३

कप्तान् डिल्लीसिङ बस्न्यातले वेतियाका राजासङ्ग नेपाल सर्कारबाट सरसौगात ली १९०१ सालमा भेट् गर्न जादा मजकुर राजाले माथवर्सिं थापाले काशि सवारी हुन बाटो लागीवक्सेका श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहलाइ समझाइ फर्काइ वुबाज्यूसित मेल गराइ सिषहरूको कै बिग्रन लागेको राज्य समाले भनी सोधदा नीज कप्तानले श्री ५ सर्कारहरूमा पुरा तवरले मेल गराइ मुलुक् डुबाउनपछी लागेका १६ जवान्लाइ काट्नुपर्छ भनी गैह्र पल्टनले कराउदा कत्तल् गरी राजकाज अडल् गरायबावत् श्री ५ हरूबाट षिल्लत पायको सारा श्रीमिनिष्टरको किर्त्तन्को वृत्तान्त गर्दा मजकुर प्राइम्मिनिष्टरको तारीफ भयेको र सुगौलीका मेजर कप्तान बहनासाहेबले अग्रेजका बादसाहका साहज्यादासंग मुलाकाद गराइदियको पुरा हाल भयेको नीज कप्तान्ले मजकुर श्रीप्राइम्मिनीष्टर-लाइ लेषेको हेटौडामा श्रीमिनिष्टरलाइ हुल्याहाहरूले संगीनले घोचदा यक बाहुले बंदुक अडचाइ अर्को बाहुले तर्वार थुतदा हुल्याहाहरू भागेको र पछी पक्रियेकोस्मेत— १

मा. प्रशियाका शाहजादाबाट बिग्रीसकेको नेपालको राज्य कस्ले थाम्यो भन्दा कलकत्तामा र लाहुरमा गइ ठुलो नाम कमाइ आयेका माथवरसिङ थापाले यकला दमले अंन बांधी सारा राजकाज समाले भनी सुन्दा अन्त हिन्दुस्थान नहेरी पैह्ले यस्तो अपथ्यारो बाटोबाट हजुरसंग मुलाकाद गर्न आउन लाग्दा सारा हिन्दुस्थान्का राजारजौटाहरू आश्चर्य मानेका छन् भनी शाहजादा लिन जाने काजी त्रिविक्रमसींह थापाले १९०१ साल्मा पठायेको चिठी— १

अषाड १६।४

मा काजी त्रिविक्रमसिंह थापाले शाहजादासंग चुरेमुनी मुलाकाद गर्दा साहजादाले मिनिष्टरको पराक्रम-को तारिफ गरेको र श्रीमिनिष्टरसाहेबको थानकोट्सम्म लीन आउन्या सुर छ भंन्या सुनींछ सहरदेषी यक पाउ आधा पाउसम्म आया काफी हुंछ भंने इत्यादी कुरा गरेकाको काजी त्रिविक्रमसिंह थापाले पठायाको १९०१ सालको षबरको कागज— १

मा कप्तान् डिल्लीसिं बस्न्यात्ले हजुर्को पराक्रमको षबर सारा पृथ्वीभर फैलीयाको हुनाले यत्रा प्रशियाका शाहजादास्मेत हजुरसीत मुलाकाद गर्नानिमित्त आउन लागे भनी सारा दुनीआ भंदछन्

भनी सुगौलीबाट १९०१ सालमा श्रीमिनिष्टरसाहेबलाइ पठायाको चीठी— १

२० राजा गजेन्द्रसिंहका नाउमा अघि पश्चिमतर्फ हाम्रो सर हुदा तिमिहरूले मद्दत दियको हुनाले १९०७ सालका बालीदेषी थलहराको राजपदवी गरीबक्स्यौ सोही थलहराको ठेक सिर्तोस्मेत ज्मा ४०१५।। सालवसाल तीरी आफ्नु राज्य गरी भोग्य गर भंन्या १९०७ सालमा भयाको लालमोहरको नक्कल— १

अषाड १७।५ ×

अषाड १८ गते ६ मा

२० छुच्चाहरूले दर्बार फोर्दा जीज्यूबुबाज्यू श्री ५ रणबहादुर साह दिक् भैं काशि सवारी हुदा तिमिले समझाइबुझाइ नेपाल फर्काउदा मुष्य काजी भयेका रह्याछौ फेरी श्री ५ जीज्युबुबाज्यूलाइ सेर्बहादुरले तरवार चलाउदा बुबाज्यू श्री ५ गीर्वाणयुद्धविक्रम शाहको ८ वर्षको उमेर भया तापनी तिमि हुनाले हुल्याहाहरूलाई सजाय गरी राजकाजमा षड्बड् हुन दियनछौ. तेस्बावत् जनरल पदवि र बिर्तास्मेत पायाछौ अंह्ले फेरी श्री ५ बुबाज्यू र श्री ५ मुमाज्यू पनी सङसगैं स्वर्ग होइबक्सदा ३ वर्षको मलाइ कापमा ली श्री ५ जिज्यूमुमाज्यूको हुकुम ली म नाबालक छदा राजकाज चलायाको र चुरेको सल्तनत्मा गइसकेको तराइ लाठ्साहेबसंग लेषापढि गरी जुक्तिबुद्धिले फिरायको औ अघीदेषी आजसम्म आफ्नु मानिसको मोलाहिजा नगरी सब कुरामा अक्कल पुन्याइ इमान् समझि हाम्रो सोक्षो गरेको हुनाले र अंग्रेजसीतको तसल्लहस्मेत मिलायाको हुनाले तिमिलाई श्रीकम्यांडर-इनचीफ मान बक्सी श्रीगुरुप्रोहीत् जङ्गी मुलुकी अफिसरहरूमाथि मुक्त्यारी तैनाथ गरीबक्स्यौ भंन्या श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहबाट १८९२ सालमा गरीबक्सेको लालमोहरको नकल— १

अषाड १९।७

१९ मोल्वीको ३०००० पल्टन्लाइ हाम्रो १ बृगेड २ रेजिमन्टले जिति १० तोप लुटि फेरी पनी मोल्वी-को अर्को पल्टन्समेत्लाइ हराउदा आज गोर्षाली र गोरा फौजले लषनौ पुरा सर्गरे १० बेगमहरू पनी पनाह पर्न आये भने १५ सालमा लषनौबाट श्री ३ जङ्गबहादुरको अर्जी— १

अषाड २०।१

मा अंग्रेजको कम्यांडरइनचीफले १८९२ सालमा जनरल मातवरसिंह थापालाइ कलकत्तामा किल्ला नाच तमासा रिभ्यू देषायको कुरा परेको मजकुर जनरलले जनरल कम्याण्डरइनचीफ् भिम्सेन थापालाइ लेषेको— १

जं मलाइ जत्तिको इज्जत् कोहि हिन्दुस्थानीलाइ बृटिस्हरूले गर्नेछैनन् भन्ने जस्तो लाग्दछ भंन्ने र श्री ५ बडामहारानीलाइ आराम नतुल्याया कडोरी काम गरेको भया तापनी रिझिनेछैनौ भंन्या श्री ३ जङ्गबहादुरबाट श्रीकम्यांडरइनचीफ जनरल बम्वहादुरलाइ १९०७ सालमा बिलायत्बाट पठायेको— १

२० श्री ५ रणबहादुर शाहबाट काजी जगजीत पांडे सर्दार अम्बरसिं थापास्मेत जवान् ५ का नाउमा श्रीनगर फत्य भयाको श्रीअलकनन्दावारको देश अम्बल भयाको समाचार पठायाको आइपुग्यो भोटसित लडाजी हुन्या डबल छ जो अम्बल् भयाको पका बंदोबस्त गरी राषनु अघि बढ्न्या काम नगर्नु श्रीनगर गढ्वाल देश उमराव गिरीलाई तेस् जगाबाट उठ्ति भयाअनुसार सिपाहीहरू पाहाड्

मध्येस्का किल्लामा बलियो गरी राषि आफ्नु जहान् चेलाहरू फिकाइ त्यो गौडा थामि पानु भनीदिनु तेस् जग्गामा तिनैले थामन लाउनु ढेरै लडाञी देषेका पाका मानिस् छन् तिन्ले गढवाल देशमा बसिदिया पश्चीम्तिर सब कुरामा निश्चीन्त हुंन्छ भोट्तर्फको यक् ठेगाना भयापछी गोसाञी-लाइ जाहा फिकाइ तिनिका सल्लाहले दक्षिणतर्फको उद्योग गरौंला भंन्या र काजी जगजीत पांडेले नेपालमा आउनु अम्बरसिं थापाले अलमोडामा बस्नु भंन्या इत्यादि बेहोराहरू र केरुङमा र कुंगातर्फ भारादार फौज गयाको र हाम्रा भाराफौजले केरुङ दिगर्चा इत्यादी पार्जासम्म अम्वल् गरी लङ्गुर नाघी टेंग भंन्या गढी धेरीराषेको सारा वृत्तान्त लेषिगयाको १८४८ सालको लालमोहरको नकल्— १

२ छोस्याङमा गैं चढाञी गर्न जाने काम् गरौंला कुतिमा चढाञी गर्नालाई मीनपचासको याम् फौज साह्रैं हिउले कक्रिने हुनाले जाहेर गरेको छु सिक्ष्या आया सोमुताबिक् गर्दा हुं भंन्या श्रीज धीरशम्सेर जङ्ग राणा बहादुरबाट १९१२ सालमा लेषीबक्सेको— १

४ श्रीजनरल भीम्सेन थापाले श्री ५ चीनबादशाहबाट लालगजुर मयुरको कल्की र षिल्लत्स्मेत पाउदा अघी हामिहरूका वङशावलीमा भैंरवसिं थापाले डिल्लीका बादसाहबाट षील्लत् पायाथ्या भंन्या लेषियाको थियो अंह्ले इन्द्रतुल्लय चीन बादशाहबाट यत्रो इज्जत् हुदा बहुत हर्ष लाग्यो भंन्या कर्णेल उजीरसिं थापाले पालपाबाट लेषेको— १

१४ १८६६ सालमा बाणगङ्गा र क्षीरगङ्गाका सङ्गम्मा लडाञी हुदा घायेल् भयाका तपसिल्वारको फिरीस्त— १

अषाड २१।२

९ काजी त्रिविक्रमसिंहको १९०२ सालको ज्मानबंदी मुचुल्काको नकल्— १

अषाड २२।३

रा तैंले लेषीछस् त के भयो भिम्सेन थापालाई मरायको मैले होइन कुलराज पाडेले हो कोतपर्व पार्ने कान्छा महारानी र तं होस् अंह्ले सारा अफिसरले श्रीप्राइम्मिनिष्टरको कमानमा चलन थाल्यौं राजकाजमा हजुर्को हुकुम मान्देनौं भनी लेषाउन्या तैं होस् भन्न्या इत्यादि बेहोराको श्री ३ जङ्ग-बहादुरका नाउको लालमोहरको नक्कल् श्री ५ कांछा बडामहारानीले हजुर्बाट मलाइ अनाहकमा फतुर्लाइबक्सीदारहेछ भनी लेषेको अर्जिमा षामी श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहका हजुरमा पठाइबक्सेको १९०४ सालको— १

८ श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका पालामा मोरङतक किरांत अम्बल् भैसकेपछी सुषिम्यासित लडाञी गरी कनकानदीको सांध लाइ ल्हासासित दोस्ति गरेको र श्री ५ सिंहप्रताप शाहबाट सुषिम्याहरूलाइ ४००० सिक्का दण्ड गरीबक्सेको बेहोराको कागज— १

अषाड २३।४

२ सुनागुम्बाका लडाञीमा हानमार गर्न्या र दुष्मन् पक्रन्या बन्दुक् षोसन्याहरूका नामनामासिको फिरीस्त— १

रा श्रीप्राइम्मिनिष्टरलाइ दगा गर्न बनारसबाट षर्चपर्च र पंजामोहरस्मेत् आफै हजुरबाट बक्सी अंह्ले मलाइ अनाहकमा फतुर लाइ श्री ३ जंङ्गबहादुरलाइ र श्रीगुरुज्यू विजयराजलाइ लेषिबक्सदा

हजुरको इमान् धर्म्म थाहा भयो भंन्या र इ २ जनाले अजमाइस् गरी लेषी पठायेको भये इनीहरू कत्तिका फरेवो रहेछन् हजुरबाट जानीबक्सी मेरो इन्साफ् बक्सीयोस् भंन्या श्री ५ कांछा बडामहारानीले बनारसबाट श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहका हजुर्मा लेषीबक्सेको अर्जी— १

सवारी चलाउनालाइ चिसापानीसम्म गयाका गुरुज्यु विजयराजले भलोपवं हुन लागेको सुनी श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहका हजुर्मा लेखेको अर्जी— १

४ पट्ना जान्या हाम्रा हलकारालाइ गोरा सिपाहीहरूले नेपालमा गारनसाहेबको हुकुम चल्यो चलेन भनी सोध्या भंन्या र अंग्रेजले फौज षजाना ज्मा गर्न लाग्याका छन् भंन्या १८७५ सालको उजीरसिंह थापाको अर्जी— १

अषाड २४।५

२ कुडगाबाट टिमुरेमा रसद बोकन आयाका श्रीनाथका भगुवा पीपा ६ मध्ये मुख्येलाइ कुन्डघाइ अरू ५ को दाहिना कान काटि रसद बोकाउन लाग्यूं भंन्या १२ सालमा टिमुरेबाट कम्यां क. सनकसिं षत्रीको अर्जी— १

१९ १४ सालमा लषनौका लडावीमा बिग्रेका अंग्रेजी र नवाफी फौज तोप बंदुक् बम् हात्ती घोडा उट् बैल जनाना लडिकाहरू गैह्रको फिरीस्त— १

अषाड २५।६ मा

३ गोर्षाको र कल्लुको २ घरको १ घर भयो आजदेषी काजीको आज्ञाबमोजीम् सब् काम् गर्छौं भनि काजी अम्बरसीङको र श्रीमहाराजा वीक्रमसींहको १८६९ सालमा धर्मपत्र भयाको नक्कल्— १

२ कांजे गाउमा भोटेको र हाम्रो फौजको लडावी हुदा हाम्रो जीत् भै दुस्मन्को २९ सये फौज्मध्ये ७९ मरेको र पक्रीयेको हात् परेको यो यो येती यती भंन्या र हीउदोमा ताहा लडन अफत्यारो हुनेछ हजुरको जो तजवीज् भंन्या इत्यादी बेहोराको श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुरमा मेजर जनरल कृष्णध्वज कुवर् राणाजीले १९१२ सालमा सीम्कोट्बाट लेषेको— १

अषाड २६।७ मा

२० श्रीगुरुप्रोहित काशिराज पंडितज्यूका नाउमा हाम्रा दर्बारमा ६।७ पुस्ता अघिदेषिन् आजतक् तिमिहरूले पुरोहित्याइ चलाइ आयाको हुनाले तिम्रा संतानदरसंतानसम्मलाइ प्रोहित्याइ विनाकसुरले षोसिबक्सन्या छैनौं भंन्या श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर भैयाद छोराप्रभृतिबाट गरीबक्सेको १९२८ सालको धर्म्मपत्रको रुक्का दसषत्को नक्कल— १

१४ कम्पू पल्टन् कंम्पनीका पगरी भारादार रकमदार गैह्रको ९४ सालको षान्गी षेतको तेरीज— १

३ जमुनापश्चिम सतरुद्रापूर्व जग्गाजग्गामा बस्याका भारादारहरूको र ८० कम्पनीको १८६८ सालमा (मुद्दा) किल्ला काङडाबाट पठायाको फिरीस्ती— १

३ कप्तान भक्तवीर थापाका साथ आयाका कंपनी ढाक्रया मोहडामा आयाका ढाक्र्यासमेत्को किल्लाकाङडाबाट आयाको नामनामासि फिरीस्त— १

१ ४५०० रुपैञा षर्च हुकुम् प्रमांगी भैसकेको पनी आजसम्म पायाको छैन भंन्या र भोटमा लडावी हुदा पश्चीम्तर्फका राजा बाबुले आफ्नाआफ्नातर्फका १०० नाल्लाइ तोसाषानाको षर्च षुवायाथ्या

हामिहरूले आफनै घरघरानाबाट षुवायाको हो भंन्या इत्यादी बेहोराको बझांगी राजा विक्रमबहादुरले १९३१ सालमा चढाइ पठायाको अर्जी— १

२० काजी अम्बरसिं थापा षोसिदा काजमा भन्या अगुवा षान्या बषतमा पछुवा भजे तीर्थ जांछु भनी अर्जी लेषी पठाउदा तिम्रा बाबा काकाले ज्यु दियाको र कनका हरद्वारको सांध हुँदा जग्गाजग्गामा तिमिले मिहेनत् गरेको हाम्रा हजुरमा जाहेरै छ षान पनि पाउलौ तसर्थ ताहा षाइ ताहा चुठ्न आउन्या काम गर भंन्या १८५१ सालमा श्री ५ रणबहादुर साहबाट भयको लालमोहरको नकल्— १

असाड २७।१

१९ नवाफी फौज १० हज्जारसंग हाम्रा १२ सये फौजले १०।१२ घडी लडाञी गर्दा हाम्रो फत्य भयो ४ तोप् पनी षोसी ल्याञ्यूं भंने श्रीमिनिष्टर याण्ड कर्म्याण्डरइनचीफका हजुर्मा १४ सालमा लेषेको अर्जी— १

मा १८७५ सालमा कर्णेल माथवरसिं थापा तिर्थयात्रा गर्न जान लाग्दा ७०० मानीस हातहतीयार नलीनु जग्गाजग्गामा कर नलीनु भंने अंग्रेजबाट राहादानी भयो भंने— १

१८ ९० सालका भइचालाले ठाउठाउ भत्केबिग्रेको ठाउठाउबाट लेषी आयाको षबरहरू— १

२ भोट्तर्फ अघी भोटेहरूलाइ जगात्भंसार लागेको रकमको र पछी छुट भयाको बढ्याको कागज्का मिसिलहरू— १

सं. १८७१–७२ सालमा नेपालसर्कारको र अंग्रेजको लडाञी हुदा अंग्रेजको फौजको संख्याको कागज— १

१४ मरवट् मानाचावल मोहर दस्षत् लेषायाको षेत चेप्यापश्चीम प्युठानापूर्वका षान्या मानीसहरूका नामनामासिस्मेतको फिरीस्त— १

असाड २८।२ १

२ ठुड्का १२ सालका लडाञीमा घाइत्या हुन्या जवान् १३ को नामनामासि फिरीस्त—

हाम्रा गाथमा र श्री ५ नानीमहाराजधीराजको र श्रीनानी माहीलासाहेबज्यूको स्मेतका गाथमा दगा गरी श्रीनानीसाहेबज्यूलाइ गद्दिमा बसाउन्या कौशल गरेकोमा हाम्रा धर्म्मले र कम्यांडरइन-चीफ जङ्गबहादुरको होसियारीले जाहेर हुदा वीरध्वज बस्न्यात्प्रभृती १२ जवान् चण्डालहरूलाइ मारीबक्सी हजुरलाइ प्राइम्मिनिष्टरी पदवी बुढा जर्नेलका षान्गीस्मेत् बक्सीस् भयाको लालमोहर आउदा हामीहरूलाइ हर्ष भयो भंन्या डोटी डडेलधुराका सुवेदारहरूले १९०३ सालमा श्री ३ जङ्ग-बहादुरका हजुर्मा चढाइपठायाको अर्जी— १

१८ पर्वत पाषापानी बस्न्या तुल्या रोहानीले म कृष्णअवतार भै भरमुलूक उदयाचलदेषी अस्ताचलसम्म-का राजा भञा भनी ५१ जवान् जमा गरी गाउहरूस्मेत लुट्पीट् गर्दा हामीहरूले हातहतीयार ली लड्डा त्यो राजा हुं भंन्यास्मेत् दुवैतर्फका १३ जवान् मारीया २७ जवान् घाईत्या भया भनी ८ हज्जार गाउलेहरूको १८९७ सालको अर्जी— १

असाड २९।३

१ गुरुद्वारका रैयत् भलादमी र कुमाउका जिमिदारहरूले अघी अंग्रेजतर्फ मिलन जानेनौ

गोर्षासर्कारबाट फौजको मद्दत बक्स्या अंग्रेजलाई सहजै जित्न्याछौ बिन्ति चढाइदेउ भनी भनेको षबर— १

९ विषसम्बंधीका कुराको बावत्मा काजी त्रीविक्रमसिंह थापाको १९०२ सालको जमानबन्दी— १

९ ५ सर्कारहरूका यकान्तका बषत्मा मैले आंषाको इसारा गरी श्री ५ महाराजाधीराजको सवारी चलाउन जानेन भंन्या काजी त्रिविक्रमसिंह थापाको ज्मानबंदी— १

१५ भडरुवादेषी जगाजगा बेतियासम्ममा अंग्रेजको फौज रह्याको छ गोडपसारा बेतियादेषी तिति-लियासम्म यकै दिनमा हान्न्या चांजो भया हाम्रो फत्य हुन्या थियो भंने भडरुवाकोठीबाट अचल थापाको १८७१ सालको अर्जी— १

असाड ३०।४

ए छोराछोरी पछान्र्याको संतान् होस् भंन्या इत्यादी गाली गरी लेषी पठाइबक्सदा अरूहरू अर्काको मुलुक् मार्दछन् हजुरबाट मुलुक मराउन लागीबक्स्यो अब त श्री ३ जङ्गबहादुरसाथ मेल राषी-बक्स्या मात्र हजुर्को सप्रनेछ नत्र हजुरबाट जति रिसाइबक्से पनी कसैलाइ केही हुने छैन भंन्या इत्यादी कडा बेहोराको श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहका हजुर्मा तीर्थराज शर्म्माले चढायाको अर्जी— १

ए श्री ३ जङ्गबहादुर कुवरलाइ र अभिमानसिं रानालाइ बम्बहादुर कुवरले फोनं लाग्यो भनी गगनसिं-ले मेरा हजुर्मा बिंती गर्थ्यो ढड्डामा सहिछाप गर्ने कुरामा पनी जङ्गबहादुरले कबुल गर्‍याका हुन् तं जातोपेलाहाले धमकाउदा सहिछाप गरेन भंन्या हुकुम भै आयामा मेरा अह्लावट्मा चलन्या दाज्यू होइनन् मैले कसैसङ्ग पनी षेलचुकली गर्‍याको छैन भंन्या १९०४ सालको श्रीकम्यांडरइनचीफ जनरल बम्बहादुर कुवर राणाजीको अर्जी— १

भाद्र १।३

१९ लषनौको वेगम र वालारावहरूले हामिलाइ दियका जोहारातका र अरू मालहरु रुक्कामुताबिक सर्दार सिद्धिमानसिङलाई बुझागी बुझायको भन्दा बढ्ता ठहर्‍यो भन्या जियधनको सजाय गर्नु भंन्या वृ. क. पहलमानसिङ बस्न्यात् र अरू २ अफिसरहरूको १९१६ सालको मुचुल्काका नक्कलहरू— १

जं अंग्रेजका कम्याण्डरइनचीफसित कवायत् सिकन जादा श्री जं. बबरजङ्ग राणा बहादुरले श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुरमा पञ्जाबतर्फबाट पठायको झुठा लडाजीको र अरू अरू षबरस्मेतको बिन्तीपत्रहरू— १

२ १२ सालमा कुङ्गातर्फका लडाजीमा हाम्रातर्फ मर्न्या घाइत्या भयाको र कुङ्गा किल्ला सर भया-बावत्को श्रीजनरल जगतशम्सेर जङ्गकुवर राणाजीको अर्जीहरू— १

भाद्र २।४ ×

भाद्र ३।५

३ बुढाकाजी अम्बरसिङ थापाले बलयसेन् र रवेसहर अम्बल गर्‍या भंन्ने १९६८ सालको सिवदत्त रायको अर्जी— १

३ बालसुन्दर थापाको बाज्ये पर्शुराम थापाले श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका हजुर्मा पिछा गरी काम

गऱ्याको र नीज बालसुन्दरले पनी किल्लाकाङडातर्फ पुर्ब बाहादुरीसङ्ग लडेको र अरू सर्कारीया काम पनी सब तामेल गऱ्याको पुरा वृत्तान्तको अर्जी— १

२ केरुङका छोटाबडा रयत र घ्याङ गुम्बाको लामाहरू सबै जमा भै आधा कोस्सम्म बराबर लस्कर-को तांति लागि लिन आया केरूङ्गे लामा मुषियाहरूमा १०।११ जनाले आइ षाताभेट्को सलामि राष्या भंन्या र श्रीमिनिष्टर दाज्यैज्यू बम्बहादुर कुवर राणाजीबाट पांसिटारमा बनाइबक्सेको किल्ला वहुत वढिया जग्गा हेरी बनाइबक्सनुभयाको रहेछ भंन्या इत्यादि षबर श्री ३ जंङ्गबहादुरका हजुर्मा १९१२ सालमा पांसिटारबाट श्री ज. जगतसम्सेर जङ्ग राणा वहादुरबाट लेषीबक्सेको अर्जी— १

भाद्र ५।७

भादगाउ जाने बाटोको मनोहरा वाग्मती धोबीषोलाको र विष्णुमतीको श्री नषुको स्मेत् पुलहरू बन्न थालेको र कपर्दारका सतलअगाडीका कमलपोषरीदेषी विष्णुमतीका पुलसम्म र बालाज्यूपट्टी हाङ्याबयरका रुषसम्म हात ३२६१ सडक पनी तयार हुन लाग्यो भंने ब्रिगेडियर कर्णेल पहलमान-सिङ बस्न्यातले श्री ३ जंङ्गबहादुरका हजुर्मा १९१७ सालमा लेषेको अर्जी— १

१७ ब्रह्माका राजाले नेपालसर्कारसित दोस्ति गर्न्या इरादा गर्छन् भंन्ने कुरा ब्रह्मातर्फका मानिसले भंन्न आयाको इत्यादी कुरा कलकत्ताका वकिल चन्द्रशेषर पाध्याले १८७५ सालमा श्रीजनरल भीमसेन थापालाइ लेषेको— १

१७ तीर्थराज पण्डितलाइ जेतेमेते गालि गरेको मलाइ पाप लागेको छ ५०० रुपैंञा गोदान दिन्छु भनी श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहवाट हुकुम भयो भंने श्रीरणउद्योतसीह कुवर राणाजीबाट श्री ३ जङ्ग-बहादुरलाइ लेषीबक्सेको १९०४ सालमा भादगाउबाट— १

भाद्र ६।१

सम्वत् १९०० साल कार्तिक मैन्हाको अनाजको दरभाउको कागत— १

भाद्र १४।२

४ ३ कम्पनीले वटवल्देषी दक्षीण दोसाधनेराका जङ्गल्मा गै चर्गम् हेरी आफ्नु जोरगम्ले पुगी जीतीने देषीयो भन्या हान्ये काम गर्नु जोर पुग्ने देषीयन भने मुहडा छली उस्का मुलुक्का गाउघर पोली लुटी फिरी जङ्गलैमा आइ बस्नु भनी अह्राई भीममर्द्दन साहीहरूलाई भगीरथ् जैसीले दियाका साइतमा बीदा गरी पठाऱ्यौं भंन्या इत्यादी बेहोराको नुवाकोट्बाट उजीरसीङ थापाले पठायाको— १

९ अंग्रेजसङ्गका समन्पूरका लडाईमा भास्कर जैसीले सायेत् हेर्दा मलाइ जुरेको हुनाले म अगुवा भै लडाइ फत्य भयो अंग्रेजका ५ साहेवहरू मरे भंन्या र श्रीदेवीदत्त पल्टन्को नीसान् सार्दा भगीरथ जैसीले पछी लडाई हूनेछ चामू बानियांलाइ पल्टन्मा नराषे बीग्रनेछ भने भंन्या इत्यादी बेहोराको नीज बानिञांको दुषदर्दको अर्जी— १

भाद्र १३।१

जं अङग्रेजहरूले हामिहरूसङ लड्न तैयारी गरीरहेछन् भन्ने गलवा छ याहां सवारी हुनमा ठिक परोइन भंन्या कलकत्ताबाट १९३१ सालमा रणजङबहादुरले श्री ३ महाराजका हजुरमा चढाइ-पठायेको अर्जी— १

जं पारसिलिस भन्ने सहरबाट कुज गरे टिकाको दिनमा अलेकजेन्डिया पुगनेछु भन्ने १९०७ सालमा श्री ३ जङ्गबहादुरका बाहुलीबाट श्रीकम्यांडरइनचीफ बम्बहादुर राणाजीलाइ लेषीबक्सेको— १

रा कटहरवनमा रजिडंटसाहेबसित श्री ५ महाराजबाट कोतपर्व्वको र पछिल्ला पालाको कुरा सबै हुकुम हुदा रजिडन्टसाहेबले इ मानिस् के वेहोराले मऱ्यो भनी सोद्धा कोतपर्वमा भने आपस्आपस्मा लडाञी गरी मऱ्याका हुन् पछिल्ला पालामा भने मैले हुकुम दि जनरल जङ्गबहादुरले र अरू सबै भैं मार्‍याको भनी रजीडंटसङ्ग हुकुम भयो भंन्यासमेत बेहोराको १९०३ सालमा कप्तान षड्गबहादुर धीरबहादुरहरूले श्रीजनरल जङ्गबहादुरका हजुर्मा लेषेको— १

९ श्रीजनरल भिम्सेन थापा बिग्रेपछि पाडेहरूलगायत् सारा भारादारहरुले आफ्नाआफ्ना दुःखदर्द र राय सर्कारमा जाहेर गरेका अर्जिहरूको तेरिज र माथवरसिङ थापा बेलायत् जादा यसो भन्या भंन्या कुरा परेकोस्मेतको— १

२० माथवरसिङ थापाले एति एति कुरामा बेअदवि गरि हाम्रा गद्दिको समेत षलल् गर्न षोजि श्री ५ माहिलासाहेबज्यूलाइ गादिमा बसाउन्या मतलब गर्दा निज माथवरसि थापालाइ हामिबाट गोलि षलाइ षुकुरिल हानी मारिबक्स्यौ अवउप्रान्त राजकाजका कुरामा श्रीनानीमहाराजधीराजलाइ मैले हुकुम गर्नु नानीले तिमिलाइ हुकुम गर्नु तिमीले मेरा र श्रीनानीको बंन्या सप्रन्या गरी मोषतार भरभारादारलाइ तिम्रो हुकुम चलाइ राजकाज गर्नु भन्या इत्यादी वेहोराको श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहबाट र श्री ५ बुवाज्यूबाट मलाइ हुकुम गर्नु मैले हजुरलाइ हुकुम गऱ्याबमोजीम हजूरले गरी राजकाज चलाउनु भंन्या इत्यादी बेहोराको श्रा ५ सुरेन्द्रविक्रम साहबाटसमेत श्री ५ कांछा रानीका नाउमा भयाको १९०२ सालको लालमोहरको नक्कलहरु— १

२० हाम्रा दर्बारमा परीआयाको घा घरसार न्याय कटक गैह्र काज र हाम्रा मुलुक जङ्गी निजामति मध्यस पाहाड गैह्रको परपजनी कम्पु सोह्र पल्टन् तैनाथ गरी कम्याडरइनचीफको षीतापसमेत हालीमुहाली मुषतारी गरीबक्स्यौ हाम्रा श्री ५ कान्छा महारानीसङ्ग साधसोध गरी हुकुम पायाबमोजीम काम्काज् गर्नु हाम्रा सप्रन्या कामकाज त आफुले आंटी गर्नु २।४ कुरा बित्तलप पर्न गयो भन्या माफ बक्स्याको छ तेरो मनासिब बिन्ती हाम्रा हजुरमा लागेन भन्या तैले कामकाज छोडनु तलाइ अबजस हुन्याछैन भंन्या इत्यादी बेहोराको श्री ३ जङ्गवहादुरका नाउमा गरीबक्सेको १९०३ सालको लालमोहरको नक्कल— १

भाद्र ८।२

रा कपतान षड्गबहादुर धीरबहादुर कुवरहरूलाइ श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहबाट अङग्रेजका सवारहरू लि लपेटा दिंदा निज कप्तानहरूसङ भाग्ने सिपाहिहरू र सवारहरूको हात मिसिइ कपतान्हरूसमेत पकडिये भन्ने हाल र भगुवा गुरुज्यू साहि काला गोरा पाडे थापाहरू मिलि श्री ५ का हजुरमा बरु अङग्रेजलाइ ४।६ अन्नि दि कुवरहरूलाइ निकालि राज्य हात लाइवक्सनुपर्दछ भनी बिन्ती पार्नन् की भन्ने चीत्तमा लाग्छ भन्ने पालपाबाट १९०४ सालमा श्रीकृष्णबहादुर कुवर राणाजीले श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुर्मा लेषेको— १

वा कुड्डाका राजाकी छोरीलाइ ल्याउन काजी हेमदल थापाको केहि चल्दैन भनी भारादारहरुले भन्दा सर्दार कनकसिङ महतले निज काजीको आद्योपान्त वृत्तान्त गरी तारीफ गरी सबै भारादारहरूलाइ

तिमिहरू बैल ह्वौ भने भन्ने बेहोराको नीज सर्दारले १९०६ सालमा मजकुर काजीलाइ बनारसमा लेषिपठायको चिठीको मसौदा— १

भाद्र ९।४

१ श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहका तारीफको फारसिको कविता— १

७ सारा हिन्दुस्थान भोट चिन वेलायत इत्यादिको अषवारको षबरको उतारको ठुलो ढङ्गा— १

८ शाके १५२७ मा श्री ५ छत्र शाहबाट गोर्षाका तषतमा राज गरि ७ मैह्ना राज्य गरी शाके १५२८ मा स्वर्ग भयाको वृत्तान्तको-- १

२ श्रीकाछा भाइ जनरल धीरशम्सेर जङ कुवर राणाजीले दुस्मनका फौज ११०० कत्तल गरी कुति ह्वानी आफ्ना षरषजाना रसद बन्दुक हातहतीयार तोप गैह्र हात गरी कुति सर भयो क्रुङ्गामा पनी दुष्मन्का ढेरै फौज आइ किल्लामा भरेङ लाइ किल्लाभित्र पस्दा मे. कप्तान् प्रतीमन कुवर राणाजीले १५।१६ सये लस्कर कतल गरी १ कोस लगान्याछं भन्ने सिक्ष्या बक्सेको सिर चढालो भंन्ने र. भोटेले चिनमा मद्दत माग्दा तिमिहरू गोर्षा भोट हामिलाइ सितों तिर्न्या बराबर ह्वौ गोर्षा हामिसित आउदा तिमिहरूले बाटामा लुट्पिट् गरी उरव दियौ र पो ह्लासा हान्न गोर्षा आयाको हो जेसुकै गर हामिबाट मद्दत पाउदैनौ भंन्ने षलिता गरि पठाया भनि भोटेहरूका फौजमा कुरा भयाका हाम्रा चेवाले षवर ल्यायो भंन्ने इत्यादि बेहोराको चंन्द्रवीर बिष्टहरूको १९१२ सालको श्री ३ का हजुरमा पठायको अर्जी— १

भाद्र १४।२

रा श्री ३ जङ्गबहादुर्का नाम्मा केन स्नान गर्नुभयो भनि श्री ५ माहीलासाहेबज्यूसीत बीन्ती गर्दा तैंले दीयाको मन्त्र पनि जप्दीन तं कुमाईका जाड् षाने देवता पनि मान्दीन भंन्या अवाच्य बोल्नुहूदा मैले पनि रीस थाम्न नसकी तिम्रै जडाहा गुरु मान उनैको देवता पूज भनि भंन्न्यासमेत् इत्यादी गुरुज्यू वीजयेराजराज्ले १९२७ सालमा पठायाको अर्जि— १

८ श्री ५ नरभूपाल शाहवाट गादिमा राज् गरायाको बीस्तार— १

१४ डोटीका मदेस्मा १८६६ सालमा फीरंगी र मीर्जा आउदा लुट्पीट् गरेको फाट्वारी फिरीस्त— १

२ ह्लासामा लुटीयाका महाजन्हरूको जिन्सी नगदीको महाजन्ले पाउने हीसाब्को तप्सील्बमोजीमको फिरीस्त— १

१४ १८८० साल्देषी १८९१ सालसंम चिन् भोट् हिन्दुस्थान्तर्फबाट र आफ्ना मुलुक्का राजारजौटा भला आदमीहरूबाट आयेको सोगाद र नजर्आना चढाइ पठायेको मीतिवार फिरीस्त— १

भाद्र १५।३

१० पर्सा जिल्लातर्फ सिमानाबावत् अङग्रेज्का साहेबवान्हरूसित बसि मिनार षडा गर्नालाई गयेका काजी अभिमानसिङ राना सर्दार भवानिसिंङहरूले लेषेको चिट्ठीपत्रहरू— १

३ काङडा श्रीनगर बजारका महाजन प्रीतमदासस्मेत जवान् २१ ले अदालत्मा बसि निसाफ गर्नालाइ जगदेउ थापालाइ थामिबक्स्या हक निसाफ पाउदा हौं भन्ने १८७० सालमा श्रीजनरल भीमसेन

थापालाइ लेषेको— १

भाद्र १६।४

४ याहा पल्टन्‌ले टुडीषेलबाट नाल्‌नीसान्‌ उठाई दर्बार आई कोत्‌मा राषी हुकुमबमोजीम तानाबाना बुझाउ भंन्या सल्लाह गरी आफ्नाआफ्ना डेरामा गया. हीजो कुटीयाका अफिसर पगरीहरू हेर्न पठाउदा साहु छन्‌ भंन्या र १००० सीपाहीहरूले तानामामा बुझाउनेसाथ सर्कारमा हाजीर हुनेछु भंन्या पाल्‌पाकाजी रणदल्‌ पाडेले १८९९ साल्‌मा पठायाको अर्जि— १

१८ हजूरका मर्जिमुताबीक भाइभैयादस्मेत्‌ कंपनी भोट्‌ श्री ३ मेजर ज. साहेब्‌का हजुरमा पठायां मजकुर जनरलका मर्जिमुताबीक्‌ गर्देछन्‌ भंन्या सल्ल्यान्‌का राजा नरेन्द्र साहको अर्जि १९१२ सालको— १

१९ १९०७ सालमा सुगौलीमा आयाका भगुवाहरूका तेरीज— १

भाद्र १७।५

३ किल्ला काङडातर्फ मोरणीनेरा कृष्णसिङसित हाम्रा भाराकंपनी गै लडाञी गर्दा दुष्मनतर्फ २१८ मऱ्यो हाम्रातर्फ १३ घायल्‌ भया नीज कृष्णसिङ भाग्यो भंन्या लेषी आयो भंन्या सुबाठुवाट १८६७ सालमा श्रीकाजी अम्बरसिङ थापाले श्रीकाजी भीम्सेन थापाहरूलाई लेषेको— १

२ अङ्ग्रेजहरू छ्यामदुमा बसेकै छन्‌ यताबाट थुन्न भनी पठायाका मानीसहरूले फर्की जाउ भनी भंछन्‌ अङ्ग्रेजहरू श्री ५ चीनबादशाहका हुकुमले आयाका हौ अब काटे पनी फर्कन्नौ भंछन्‌ भंन्या हौडा छ भंन्या र श्री ५ चीनबादशाह स्वर्गे हुदा अम्बरले लेषीपठायेबमोजीम हाम्रा ह्लासाका महाजन्‌हरू-लाइ ५० दिनसम्म रातो टीका नलाउन्या र कपाल षौरन्या र्वांह् दिञे भन्ने कप्तान्‌ चन्द्रमान्‌ कार्किको १९१८ सालको अर्जी— १

१४ १८९० सालमा बनेको देलेष किल्लाको अग्लो चाक्‌लो फेरो नापेको षर्दार रणदीप बस्न्यात्‌को अर्जी— १

चीनका मुलुकहरूको लमाई चौडाई कोसस्मेतको हीसाफ्‌ लेषीयाको कागज— १

काजी रनजोर थापाले चीं जादा ठाउठाउमा वास गरेको कागज— १

चौ. पुष्कर साहले १८९४ सालमा चीं जाद्दा वास परेको फीरीष्ट— १

का. वीरकेसर पाडेका हस्ते पठाइबक्सेका ईनाम्‌ बुझीलीञौ भंन्या चीं वाहाका ह. लेषी गयाको षलीताको नक्कल— १

१९१० सालमा सुव्वा भीम्सेन्‌ रानाप्रभीतीले पठायाको चिठी— १

चींमा सौगात जाने मालका फीरीष्ट— १

चींमा मामुली ली जादा गर्नुपर्ने कां रीत दस्तुरका बेहोराको— १

हाम्रा काजी भक्ती थापाहरुका हात बक्सी पठाउनु [श्री ३ का हजुरमा राषीन][२] भयाको प्रमाना

२. अर्कै मसीले लेखिएको।

ईनाम्समेत् बुझी लीन्यो भंन्या १८७० सालमा श्री ५ चींबादसाहका हजुरमा लेषी गयाको षलीताको नकल— १

श्री ५ चींबादसाहबाट श्री ५ गीर्वाणयुद्धवीक्रं साहका नाउमा आफुलाइ मुमालाइ सोगात पठाइ-दियाको छु भंन्या— १

टीगरीदेषी पैचींसम्म अडाअडामा सीपाही रहेका फाट्— १

चींबादसाहलाई सोगाड ली जाने का. वीरकेसरलाइ दस्तुर सीकाइनु भंन्या १८८९ सालमा ल्हासाका अम्बालाइ लेषी गयाको— १

काजी दलभंजं पाडेले १८७९ सालमा सीषाफुबाट चढाइपठायाको र्भाज— १

पेचीं पुगी सोगाड चढाऔं हामीलाइ दीनुपर्ने दस्तुरात वक्सीयो २ मैन्हा मुकां गरी पेचींबाट कुच गर्‍यौ भंन्या १९१० सालमा भीम्सीं रानाको अ.— १

ताहाबाट पठादीयाको हाती ली आउने मानीसलाइ राहदानी दीपठायाको छ भंन्या डीगर्चाको तेसु लामा [को] चीठीको उतार— १

चीनीया अैनको पंजीका— १

ल्हासाका अम्बाहरूको अर्ती मानी बस्नु भंन्या र ताहाबाट आयाका ईनां प्रमाना बुझी लीया भंन्या १८८५ सालको षलीताको नकल— १

भोट्का बडाराजा ढोसी सांश ग्यां छोड काठमाडौंका राजा श्रीभुपालेन्द्र मल्लदेव २ मीली बन्दो-बस्त गर्‍याबमोजीं गर्नु भंन्या १८५६ सालको भोटे नागरी अक्षर लेषीयाको कागज— १

हाती घोडा पठाउनुपर्दैन भंन्या र तीमीलाई र तीमीहरूका काजीलाइ ईनाम् पठायाको छु भंन्या १८५३ सालमा श्री ५ चींबादसाहबाट लेषी आयाका सुनको प्रमानाका नकल— १

चीं जाने काजी सर्दारहरूले पाउने दस्तुर लेषीयाको— १

६३ साल् वैसाष् १७।१ मा

चींबाट श्री ५ रणबहादुर साहका हजुरमा र अरूअरूस्मेतलाई सगुन सोगाद आयाको तपसीलवार-को कागज— १

काजी भक्तवीर थापा पेंचीं जादा श्रीचीनबादसाह ल्हासाका अम्बाहरूलाइ सोगाद गयाको फाट— १

श्रीचींबादसाहबाट श्री ५ रणबहादुर साह बाहादुर साहलाइ सगुं सोगात् बक्सीस् आयाको १८४९ सालको— १

१९०० सालमा श्री ५ चीनबादसाहबाट अम्बा काजी लामाहरूस्मेतले नेपालसर्कारलाइ पठायाको सोगादको फीरीस्त— १

१८९९ सालमा श्री ५ चींबादसाहबाट र चार काजी लामा अम्बाहरूबाटस्मेत् आयाको फीरीस्त— १

१८८५ सालमा चीनबाट प्रमानाको साथ आयाका सोगात्को फीरीस्त— १

पोतला लामाहरूबाट आयाका मालको फिरीस्त— १

सोगात पठायाको चींबादसाहबाट बक्सेको षीतापको षबरस्मेत श्री ५ रणबाहादुर साहका हजुरमा

१८५० साल कुंपुंस्या सन्गुम्बाहरूले पठायाको— १

काजी नरसीं माधौ साहीहरूले पैंचीं पुगी चींबादसाहको दर्शन गरी नीजहरूले षीलत पायाको १८५३ साल ऐं ऐं— १

मामुली सालसालै पठाउमुपर्दैन ५।५ वर्ष पुगेपछी पठाइदीनु भंन्या १८५१ सालमा ऐं ऐं— १

हाती घोडा म्याना पाल्की पठाउनुपर्दैन भनी श्री ५ चींबाट हुकुम भयाको छ भंन्या १८५७ साल्मा श्री ५ गीवार्णयुद्धवीक्र साहका हजुरमा होतारीं अंबाको— १

कुंपुंस्यां सु टु थु होतारीं अम्बाहरूद्वारा लेषापढी गर्नु भंन्या र सोगात पठायाको छु भंन्या १८५० सालको— १

चीनबादसाहको र अंग्रेजसर्कारको अहदनामा भयाको कागजको नक्कल— १

१ –चीन	६ –नक्सा	११ –अलो	१६ –मकवान.	२१ –देवदेवता
२ –भोट	७ –अषवार	१२ –कोत	१७ –षलिता	२२ –हस्ताक्षर
३ –किल्ला	८ –वंशा.	१३ –भँडार	१८ –अनौठा	२३ –ज्योतिष
४ –पाल्पा	९ –पुराना गोश्वारा	१४ –गुठी फौज लगत	१९ –लषनौ	
५ –हिं. स्था.	१० –सिमाना	१५ –जिल्लाको	२० –लालमोहर	

१ – चीनतर्फ

चीनीया अक्षरको चिठीपत्रहरू— १

सुनको पर्माना आया गयाको र अरू— १

खलिताहरू— १

सिबानासमबंधी लेषापढीहरू— १

क्षमकुशलको चीठीपत्रहरू लेषापडि— १

मामुली आयेको र सिर्तो पठायको चिठीपत्रहरू
नक्साहरू— १

२ – भोट्तर्फ

दिगर्चाको कागजपत्रहरू

मोस्ताङका "

कुतिको "

देवाधर्माको "

ताक्लाषार

केरुङ

नक्साहरू

११ सालको लडाइको

सिक्किमा भोट् अंग्रेज नेपालीहरू कारबार भयाको कागजपत्र.
सिर्तोको कागजपत्रहरू
ब्येपारसम्वंधी लेषापढीहरू
भोटे अक्षरको चिठिपत्रहरू
भीं मलले पूर्वको बाटो वंद गरी हाम्रा मुलुक्को बाटो मात्र चलाइ बेपार गर्ने बंदोबस्त बाधेको—
वलाङ्चोक सिबानासम्वंधी लेषापढिहरू
भोटका गोश्वारा कागजपत्र

३ – किल्ला कागडा

गढ्कुमाउका लडाञीका विषयेको कागजपत्रहरू
बोटि दुल्लु दैलेषसम्बन्धी कागजपत्र
सिबानासम्बन्धी कागजपत्रहरू
महाकालीपश्चितर्फका राजारजौटाहरूबाट आयाको सिर्तोको लगत्
किल्ला कागडा हान्न जादा भक्तवीर थापा चौ. बम्साहलगायत् अफिसरहरूसित नालापानी मुण्डला इत्यादि लडाञीका विषयमा राजा अम्बरसिंको लेषापढी भयाको चि ठीपत्रहरू
बाइसे चौबिसे राजाहरूलाइ लडाञीमा जीतेपछी लेषापढी भयाको चीठ्ठिपत्र

४ – पाल्पा बुटौलतर्फ

उजीरसिं थापाले अंग्रेजसित बुटौल लडेको र पालपादेषि सल्ल्यान्सम्मको अड्डा गौडाको थितिबंदेज गरेको औ सिबानाप्रभृति सारा कामकाज गरेको चिठिपत्रहरू
अम्बरसिं थापाले पाल्पा बस्दा लेषापढि गऱ्याको चिठीपत्रहरू
बक्तवारसिंको ऐं
स्यूराज कायत् ४ तप्पाको सिबानासम्वंधी कागजपत्रहरू
प्युठान मेगजीनका सालसालमा बनेको हातहतियार तोप बंदुक बनेको फिरिस्तहरू
सीमानामा अंग्रेजका सरहदका डाकु भागी आयाकालाई हाम्रा ५ पल्टं र अंग्रेजका ५०० जवान सिपाहिहरूस्मेत भै सर्दार २ स्मेत ज्मा डांकु ५५ पक्रीयाको हालषबरको चिठीपत्र र अरू कामको स्मेत्को कागजपत्रहरू

रणध्वज थापा ऐं
श्रीगुरुजु पण्डित रंगनाथको अमिन्हरूसंग सिबानाबावत् सल्सन् गरेको र अरूअरू विषयको लेखापढि
७२ सालको लडाञीको पुरा हाल र सुलहस्मेतको षबर
पालपाको गोश्वारा कागजपत्रहरू

५ – हिन्दुस्थान काबु

सारा हिन्दुस्थानको हाम्रा हलकारा जासुसिद्वारा आयाको सम्पूर्ण विषयेको षबर
अंग्रेजी जियोग्राफि किताबबाट उतारेको ठाउठाउको मुलुक्मुलुक्को षबर

६ – नक्सा

मध्येस पाहाडको ठाउठाउको नक्साहरू

७ – पुराना अषबार

किल्ला कांगडाको लडाञीदेषी पछिपछिसंमका लडाञीहरूको र अरूअरू पनि हाम्रा मुलुक्‌विषयको औ हिन्दुस्थानतर्फको स्मेत् पुराना अषवारहरू

८ – वंशावली

माथवरसिं १९०० साल पर्व

रणबहादुर साहालाइ सेरबहादुरले मार्दा काजी बालनर्सिले मारि नीज काजीले राजेन्द्रसित बिस्तार लेषेको कागज

माथवरसिं पंजाबमा बस्दाको र अंग्रेजसंग कलकत्तामा मुलाकात गर्दा लेषेको चिठिपत्रहरू

भूजापत्र

मुष्त्यार प्राइममिनिष्टरहरूलाइ श्री ५ सर्कारबाट भयाको धर्म्मपत्रहरू

२९ सालमा सोनपुरमा अंग्रेजका लाठले मुलाकात् गर्दा श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ सनमान गरेको व्यहोराको चिट्ठी

अरूअरू देशको वंशावली

काठ्माडौ शहरभरको सेन्सस (मानिसको गिन्ती)

हाम्रा मुलुक्‌मा कोस् नापियाको र नेपाल् चौगिर्दा नापियाको फिरीस्तहरू

श्री ५ द्रव्य साहदेषि श्री ५ सुरेन्द्र साहसम्मको पुस्तावली वंशावली

श्री ५ पृथ्वीनारायण साहका पालादेषी ठाउठाउका देवालय पुल दरबार इत्यादी बनेको मिति बारस्मेत् कागज

सिकन्दर बादसाहलगायत् अरूअरू राजा बादसाहस्मेतको र तएसुरनामा किस्सा कहानीहरू

९ – पुराना गोश्वारा कागतपत्र

१० – ठाउठाउका सिवानासनबंधी

११ – अलीपर्व

३८ सालपर्व ३८ सालमा काटियाका भारादारहरूको नामनामासि फिरिस्त

गगनसिंपर्व

श्री ५ राजेन्द्रविक्र साहबाट श्री ५ कांछामहारानी काशिमा राज हुदा लेषिबक्सेको बाहुलीको हस्ताक्षर

९४ सालपर्व

भीम्सेन थापाका सर्वश्वको तायदाती

१२ – कोतपर्व

१३ – भडारषालपर्व

१४ – गुठीको र मुलुक्‌का उठ्तिको लगत् र करको

ठाउठाउ मुलुक्मुलुक्को आम्दानी षर्च फौज राजा बादसाहको नामनामासि दस्खत् र गादिमा बसेको सालस्मेत्को फिरिस्तहरू

अफिसरहरूको षान्गीको फिरिस्त र अघिअघिका अफिसर सिपाहीहरूको नामनामासी र हाजीरी फर्द

ठाउठाउको किल्ला कांगडालगायत लडाञीहरूमा काटिन्या र काट्न्या अफिसर सिपाहीहरूको नामनामासिको फिरिस्तहरू

१५ – ७ जिल्लासम्बंधी लडाञी सिवाना औ सलतनत्को कागजपत्रहरू

सर्दार अचल थापाले ७ जिल्लामा लडाञी गरी थामेको विषयको कागजपत्रहरू

१६ – मकवानपुरको लडाञी र सलतनत्का विषयका कागजपत्रहरू

१७ – हिन्दुस्थानका राजा रजौटाहरू र अंग्रेजहरूबाट आयाका षलिता र सुनका तपक्स्मेत भयाका चिठीपत्रहरू र काबुलका अमिरबाट आफ्नै मानिस साथ लगाइपठायाको षलितास्मेत्

श्री ३ महाराज जङ्गबहादुर बिलायेत्बाट फिरिबक्सेपछि ताहांका अंग्रेजहरूलाइ लेषिबक्सेको र अघिपछि पनि अंग्रेजहरूलाइ लेषिगयाको यादास्तको नकलहरू

१८ – अनौठा पुराना कागजपत्रहरू

१९ – १३ साल लषनौलडाञीको कागजपत्रहरू

२० – पुराना र अघिअघिका लालमोहर र ऐं ऐं को नकल

श्री ५ पृथ्वीनारायण साहबाट गौडागौडालाइ लेषिबक्सेको लालमोहर

२१ – देवदेवता

शहर भादगाउ पाटन् ३ सहरका देवदेवताका फिरिस्त

– श्रीकुमारीका मंदिरमा देवदेवताको चित्रकार भयाको श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका पालाको फिरिस्त

– मछिन्द्रनाथको र देवदेवताको वर्णन जगंनाथजीको नवंबन्धनको दानपत्रस्मेतको कागजपत्रहरू

२२ – श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहबाट राजकाज आफैबाट चलाइबक्सदा राजकाजबावतको अरूअरू बाहुलिको हस्ताक्षरका मुठ्ठा

२३ – जोतिष राजनीति अरूअरू विषयका श्लोकसंग्र[ह]हरू

श्री ५ पृथ्वीनारायण रणवहादुर साहहरूका पालादेषि ठाउठाउ मुलुक् फत्य भयाको सायतको कुराको फर्द

सूर्य्यचन्द्रग्रहणको श्रीयंत्र

२४ – नासलचोक्का बैठक्मा रह्याको नागरी ३ अंग्रेजी २३७ फार्सि ५३ बंगाली २१ जात् २ का अक्षर भयाको १३ जमा किताब ३२७ र नासलचोक् सिसमहल् बैठकमा अंग्रेजी २७ नागरी २६ षाली १७ फार्सि ५ जमा कीताब ७५ को औ कौसि तोसाषाना जैसिकोठामा रहेका कागजात्को स्मेत् फिरिस्त

ज्येष्ठ ३।१

जैंसिकोठा कौसी रह्याको कागजको फिरीस्त
नासलचोक् किताब्का
श्री ५ पृथ्वीनारायणबाट गोडा २ लाइ लेषीबक्सेको
श्रीकुमारीका देवालयमा चीत्रकार भयाको फिरीस्त
१८९४ मुलुक् २ को आम्दानी फौजको ज्मा
मुलुक् २ को आम्दानीको
जगंनाथका देवालयको वर्षबन्धनको
कलकत्ता चौबीस प्रगंनाका आम्दानीको
अंग्रेजको बादसाह भयाको
बिलायततर्फ मुलुक्को नाम् आम्दानीको
नेपाली राजाको नामावली
रामराजाका मुलुक्को बयान्
हैरान चारतर्फी सिबाना लेषी
सुषीमका आम्दानी
९५ सालका भारादारी दर्दको
बुद्धीमांले गर्नुपर्ने कामको
हङलीन्का बादसाहहरूका नाम जंम्याको तषत्स्मेत्को साल
बेतीया ९० सालका आम्दानीषर्च
नालापानीमा मानीस् काटीयाका
नेपाल् चौगिर्दा नापेको
श्री ३ जङ्गबहापछि जनरलहरूलाइ उर्दी गयाको
लंडन् सहरको फौजको

श्री ५ राजे. भीम्सेन थापाका संन्तान भीत्र आउन नदीनु भन्ने छाप माना चावल रैबंदी बाधीयाको लमजुंतर्फ धर्मपत्रको लालमोहर

१४ ठाउठाउ मुलुक्को आम्दानीषर्च फौज र राजा बादसाहको फिरिस्त
मछिन्द्रनाथको र देवदेवताको श्रीकुमारीका स्थानमा चीत्रकार भयाको दानपत्रस्मेत
अंग्रेजी जियोग्राफि किताबबाट उतारेको ठाउठाउ मुलुक्मुलुक्को षबर
हाम्रा मुलुक्मा कोस् नापियाको र नेपाल् चौगिर्दा नापीयाको स्मेत्

ज्येष्ठ ३१।१

२ १९१२ सालमा श्रीजनरल धीरशम्सेर जङ राणा बहादुरबाट सुनागुम्बा फत्य गरीबक्सेको र दुस्मन २ लाइ आफैंबाट तोप हानी मारीबक्सनुभयाको ओ टघाकलीङ आठ् हमला गर्नेछु भंन्या र अरुअरु हालस्मेतको चीठी श्रीमिनिष्टर बम्बहादुर राणा बहादूरलाइ लेषीबक्सेको—

२० १८६६ साल जिल्ले मोरङ महुत्तरी कठ्महल जिन्सीस्मेत् बेपारको यकहट्टी गरी सुबा बचल

थापालाइ बक्स्याको छ भंन्या लालमोहरको नकल र नीज अचल थापाले चैनपुरमा २५०० बीर्त्ता पायाको—

१३ जनरल जीतजङ बहादुरको ३८ सालदेषीको ४२ साल भयापछी हिन्दुस्थान धपियाका बागीहरू-स्मेतको चालचलन र कारबाइको सारा वृत्तान्त मजकुर जनरलका मुष्य कारिन्दा लेफ्टेन विष्णुप्रसाद गीरीले मुषजवान कह्याको कागत—

८ श्रीजयप्रकाश मल्ल राजाले श्रीसिंहप्रताप साहलाइ चीसापानीका वनमा दगा गर्न लागेको बयान्को—

८ भीम मल्लले मोहनचोक ५ कोटि द्रव्य पठाइदियाको अरू विषयस्मेतको वंशावली—

ज्येष्ठ ३२।२

३ श्रीकाजी रणज्वर थापा कप्तान भूपाल थापा र अरूहरूका नामको पर्मांना र सिष राजाहरूबाट र अरू राजारजौटाबाट लेषी आयाको चिठीहरूका नक्कलहरू—

१८ दिगर्चा तासिलुं लामाले निलो घोडाहरू पठाइदिनुभयाको आइपुग्यो साहेब जियेमा आनन्द हुनस् भंनानिमित्त म धर्म्म गर्दछु भंन्या श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ १९०५ सालमा लेषेको—

२० जैसिब्राह्मणका बितिको १८१८ सालमा श्री ५ पृथ्वीनारायण साहबाट गरीबक्सेको लालमोहर [को] नक्कल—

अबदेषि पुढो मेरो यक हुकुम ली राजकाज गर्नु नानी श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम साहको हुकुम नमांन्नु भंन्या गुरुप्रोहितलगायत् भरमुलूक्का नाउंमा श्री ५ राजेंन्द्रविक्रम साहबाट लेषीबक्सेको बाहुलीको हस्ताक्षर—

११।१२ सालका भोटलडाञीमा षर्च ज्यास्ता हुनाले १३ सालका बालीमा बिर्ता फिकढार इत्यादिमा र जागिरमा स्मेत तल्लो चार सयसम्म षान्याको त्रीषंडी ली सदर मुलुकीषानामा बुझाउनू भंन्या सुब्बा तारानीधी पद्मनाथहरूका नाम्मा दस्षत्को नकलहरू—

ज्येष्ठ ३०।७

८ गोर्षामा राज्य ग्र्न्या श्री ५ द्रव्य साहदेषीको र नेपालतषत जीती राज गर्न्या श्री ५ पृथ्वीनारायण साहदेषी श्री ५ पृथ्वीवीरविक्रम साहतक गद्दीमा राज गरीबक्सेको साल रजाङ्गीवर्ष मुक्त भयाको साल मितीस्मेत षोलीयको श्री ५ सर्कारहरूका वङ्ग्शावली—

काजी रणजङ पाडेलाइ मुक्तचारी बक्सी मुक्तधारले गर्नुपर्ने काम्को सवाल गरीबक्सेको १ मुक्तचारीको १ श्री ५ राजेन्द्रवीक्र साहबाट गरीबक्सेको लालमोहर—

८ श्री ५ राम साहका पालामा मञ्जुवा अम्बल भयापछी लमजुंग्यासित लडाञी भयाको बिस्तारको—

८ नुवाकोट अम्बल् भयाको व्यहोरा र लडाञीमा जाने भारादारहरूका नामनामासिस्मेत्—

सं १८३४ सालमा कविलासपुरका लडाञीमा जान्या अफिसर नामनामासि र लडाञीमा मर्न्याका नाम—

गाजीपुरबाट १९०७ सालमा श्री ३ जङ्गबहादुरबाट जनरल बद्रीनरसिं राणाजीलाइ लेषीबक्सेको मेरो रोटी – – उने होस् बषत पुब पारी सिकार षेलन आइस् सर्कार रि – गरा हात्ति छोइस् भंन्या

जानलास् मेजमानी र तेरा मानिस्ले लुटीयो भनेर बिगारीलीयो भन्या षाददा २ मार्नेछु भंन्या—

८ श्री ५ सिंहप्रतापका पालाको वङ्शावली—

१६ सम्वत् १९०३ सालमा चौ. फत्यजङ साहका तर्फबाट रजीडंट जान रसलका नाउमा लेषी गयाको र नीज रजीडंटले चौ. लाइ लेषी आयाको सुभेश्वरका सिबानाबावत्को याददास्तको नकलहरू—

२० गढका राजा प्रद्युम्न साहलाइ श्री ५ गीर्वाणयुद्धविक्रम साहबाट १८५८ सालमा अभयको केशर-पञ्जाको तामापत्र गरीबक्सेको तामापत्र नकल्—

ज्येष्ठ २८।५

१४ ९६ सालमा भिम्सेन थापाका घरमा बांकि रहेको सिल्षाना दाखिल् भयाको फिरीस्त—

सन् ७२ मा डिल्लीबाट लेफटेंट कर्णेल लालसिं सिजापती क्षेतृले ऊुट्टा लडानी हेर्न जादाको बयान् लेषेको—

६ हुमला ताकलाषारतर्फको नक्सा—

ज्येष्ठ २९।६

२ थापाहरूका साथ श्रीकाजी बालनरसिंको पनी सर्वश्व फिर्ता भयाको श्री ३ जङ्गबहादुरका नाउमा १९०१ सालमा भयाको लालमोहरको नकल— १

८ १९०४ सालमा श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साह चौतरीयासंग अलौ सवारी हुंदा अलौमा पऱ्याको मालताल् सुनाचादीको फिरीस्त— १

१ १८४८ सालमा काजी दामोदर पाडेले दिगर्चासम्म सर गरेको र चिनिला फौज कतल् गरेको बयान्को— १

८ ल्हुतिकोट्देषी किर्त्तिपुरतक अम्बल् भयाको बिस्तारको— १

८ श्री ५ पृथ्वीनारायणबाट वायु स्थापना गरीबक्सेका वृतान्तको— १

२ १९११ सालमा कर्णेल लालसिं सिजापतीले कलकत्तामा जंङ्गी षजाना तोप् बन्दुक् षरीद गऱ्याको अर्जी— १

१८ १८९० सालमा ठूलो भूमिकंप भयाको बयान्को कागज १

२३ बोक्सी लागेको छुटाउने यंत्रमंत्र लेषीयाको— १

ज्येष्ठ २४।२५।२६ ×

ज्येष्ठ २७।४

८ सम्वत् १८८७–९१ मा हात्ती गैंडा अर्णा बाघ बडेल ठाउठाउमा लडायाको फिरिस्तहरूको पर्दं— १

८ सम्वत् १९०७ मा दलबहादुर बनारसमा बसन नपावस् भंन्या र हाम्रा मुलुक्को चोर डांकु तिमी-हरूले पनी पक्रि सुपुर्द गरीदिनुपर्छ भनी श्री ३ बाट लाठ्साहेवको सिक्रेटरीलाइ हुकुम भयो भन्ने नकल— १

२१ १८९१ सालमा श्रीपसुपतिमा पुरश्चरण गरेको सामाग्रीको र षर्चको फाट्वारी कागजसमेत्— १

भंन्या र अरूअरू हालषबरस्मेत्को श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ कप्तान् धीरबहादुर षड्गबहादुरले लेषेको १९०३ साल्को— १

श्री ३ जङ्गबहादुरबाट श्रीकम्यांडरइनचीफ बम्बहादुरलाई साधीकन काम गर्नु क्या हो भन्या जिम्रो पकडनु हो यत्रो मुलुकको अभिभारा दियापछी साना २ कुरा पनी साधी गर्न लाग्या कसो गरि निर्वाह चलाउलास् भनेर अंग्रेजचीनसंम्वंधीको कामकाज मात्र साधी गर्नु भंन्या १९०९ सालमा लेषी आयाको— १

३ किल्ला कांङडातर्फ रणजितसिंसंग सलतनत् हुदा सतरुद्राको साथ लागेको विषयको सर्दार प्रसुराम थापाको चिठी र जगतगढी किल्ला फत्त्य भयो भनी महेन्द्रसिले लेषेको चीठीहरू— १

ज्येष्ठ १८।२

११ १९०४ साल अलौपर्व्वमा काटिन्या मानिसहरूको नामनामासि कप्तान् सनकसि षतृले पठायाको— १

श्री ५ राजेन्द्रविक्रंबाट रणउज्ज्वल थापालाइ षर्च र षातिरजामा दि तिमिलाइ दगा गर्न पठाइबक्सेको छ आफ्नु होस गर भनी श्री ५ कांछा बडामहारानीले बनारसबाट १९०४ साल्मा श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ लेषीबक्सेको— १

श्री ५ राजेन्द्रविक्रं साहका कोतपर्वमा कस्ले कस्लाइ काटचो कति काटिया नामनामासि षोलि पठाइदीनु भंने श्री ३ जङ्गबहादुरलाई सुगौलीबाट १९०४ सालमा लेषी आयाको— १

नेपालबाट भागी आउने मानिस् सबै ज्मा हुने तवर छ राम्रो ढंङ्ग पनी बुझींन गुरुप्रसादका साथमा २०० मानिस छं भंने श्री ३ जंङ्गबहादुरलाइ कप्तान षड्गबहादुर धीरबहादुर कुवर राणाले १९०३ सालमा लेषेको— १

२ नेपाल र भोट दुवै चीनसर्कारको तावेदार हौ आपस्मा लड्नाले भलो हुन्या छैन भंन्या र सलतनत्ले काम् गऱ्या बेस हुंछ भनी सुषिमका राजाले १२ सालमा श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ लेषेको— १

१९ श्रीकम्यांडरइनचीफ जनरल कृष्णबहादुरलाइ श्री ३ जंङ्गबहादुरबाट आफै लडीबक्सी दुस्मनको तोप लुटेको लषनौ सर गरे भंने ब्यहोराको र हाम्रातर्फमा मर्ने र घाइताको संख्याको औ वेगमहरूको पनाहस्मेत् लीबक्सेको हालषबरको चिठी— १

१९ श्रीकम्यांडरइनचीफ जनरल कृष्णबहादुरलाइ श्री ३ महाराज जंङ्गबहादुरबाट १४ सालमा रापतिको घाट्मा लडी गोरषपुर सर गरीबक्सेको हालषबर लेषीबक्सेको—

१९ लाठ्साहेबबाट हामीलाइ र हाम्रा अफिसरहरूलाइ लषनौ सर भैसकेपछी बांडेको नजरको फिरिस्तस्मेत् पठाइबक्सेको छ भंन्या श्री ३ महाराज जङ्गबहादुरबाट श्रीकम्यांडरइनचीफ कृष्णबहादुर श्रीकम्यांडीङ जेनरल जगतसम्सेरलाइ १५ सालमा लेषीबक्सेको— १

ज्येष्ठ १५।६

श्री ५ राजेन्द्रविक्रं साह १९०३।४ साल्मा बनारस सवारी हुदा श्री ५ बाट भयाको लेषापढीहरू र श्री ५ र श्री ५ कांछा बडामहारानीको साथ जान्या काजी हेमदल थापा जनरल वर्जिसिङ इत्यादि अफिसरहरूस्मेतको लालमोहर र चिठीपत्रहरू— १

११ श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ दगा गर्न सेरमर्द्दन हमाल डम्बरसि विष्टहरूले किर्ते लालमोहर ली आयाका

विषयेमा श्री ५ राजेन्द्रविक्र शाहबाट श्री ३ जंङ्गबहादुरलाइ लेषी आयाको— १

११ कोतपर्व श्री ५ कांछा बडामहारानी र तेरा सल्लाहले भयाको हो भंन्या र भिम्सेन थापालाई मराउन्या कुलराज पाडे हो भंन्या श्री ५ राजेन्द्रवीक्रबाट श्री ३ जंङ्गबहादुरलाइ १९०४ सालमा लेषी आयाको सुगौलीबाट— १

११ श्री ५ राजेन्द्रविक्र भेट् गर्न सुगौलीमा भीमविक्र साहले अढाइ सय तीन सय मानिस ली आया भनी १९०४ सालमा श्री ३ जंङ्गबहादुरलाइ करविर षत्रीहरूले लेषेको— १

३ अंग्रेज पाहाडतर्फ चढयो भने गोर्षालीहरूलाइ मद्दत् हामिहरूले दिन्छौ भनी चिनिया देवाहरूले भंछं भनी ७२ सालमा वंसराज षत्रीका जाहेरी— १

ज्येष्ठ १६।७

सुगौलीमा श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहका हजुरमा श्री ५ कांछा बडामहारानीले कोतपर्व मेरा हुकुमले भयाको होइन गगनसिलाइ मान्याबाट कोतपर्व भयाको हो भनी बनारसबाट १९०४ साल्मा लेषापढी भयाको— १

श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहबाट १९०५ साल्को पजनी म आफै गर्छु मुलुकि कामकाज तिमिहरू गरौला भन्या श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ वनारसबाट १९०३ सालमा लेषीबक्सेको— १

१४ श्रीसाहिला साहेबज्यू श्रीकाहिला साहेबज्यूका धन दौलथ असवाप गैह्रको डिपटिसाहेब काजी हेमदल थापा जनरल वनीरसिंह अमिन सुब्बा सिद्धिमानसिं राजभंडारी बसी तायदाती भयाको फर्द— १

श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहबाट पजनी गरीबक्सेमा हामि राजि छौ भनी सारा भारादार पगरी सीपाही गैह्रले सहीछाप हालन्या १९०३ सालमा श्री ५ राजेन्द्रविक्र साहबाट पठाइबक्सेको ढड्डा र ऐंका बाहुलीको हस्ताक्षरको मसौदासमेत— १

१९०४ सालमा अलोपर्व भैसकेपछी श्री ५ राजेन्द्रविक्र साह सुगौली सवारी हुदा भयाको षबर कर्णेल षड्गबहादुर धीरबहादुरहरूले श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ लेषेको— १

ज्येष्ठ १२।३

८ श्रीराम साह नरभूपाल साहका पालासम्मको मुलुक्को साधा लागेको— १

२ जुठो बार्न्या श्रीनीवास मल्लले थीती बाधेको— १

२ ल्हासामा बौद्धका मंदीरमा पानी नपरी वलेनीबाट पानी चूह्यो अनेक् तरहका उत्पात् भयाको षबर १९१० साल्को— १

३ पाल्पाबाट काजी अम्बरसींह आउदा नालागढीमा अंग्रेज जनरल अक्टोरलोनीले नीज काजीले लगायाको असबाप रोकी हेर्दा नगद जमा ५२ लाष रहेछ भंन्या षबरको— १

६ वेवावतीको लडाई भयाको बषत्मा ट्रेस गरेको जगाको नक्सा

८ श्रीराजा जयस्थिति मल्लबाट थितिबंदेज भयाको र ने. सं. ५४९ मा पर्लोक हुनुभयाको भंन्या— १

८ काठमाडौमा प्रवेश भयाका श्रीरत्न मल्लदेषी श्रीजयप्रकाश मल्लसम्म १५ राजाहरूका नामनामासि र स्वर्ग भयाको साल्समेत्को कागज— १

२० श्रीराजा सिद्धिनरसिंह मल्लबाट जातका व्यवस्थाको थितिबंदेज भयाको—

२० बुग्मती मछिन्द्रनाथलाइ इष्टदेवता मानि गुठि राषी थिति बाधेको जय श्रीनिवास मल्लले—

८ श्रीराजा महेन्द्र मल्लको राज्याभिषेक भयाको सिक्काको टक मान्याको श्रीतुलजा स्थापना गऱ्याको र ६३ वर्षसम्म जियको बर्णन—

८ श्रीराजा प्रताप मल्लबाट कांछा छोरा चक्रवर्तीन्द्र मल्ललाइ राज्य दियको बिस्तार—

८ ललितपट्टनका राजा श्रीसिद्धिनर्सिहबाट ठाउठाउ देवदेवालय बनायाको दान पुण्य होम व्रत इत्यादि गरेको र पुत्रपौत्रादि राजा योगनरेन्द्र मल्लसम्मको किर्ति राषेको र अरूअरूसमेत्को वंशावली—

८ श्रीराजा प्रताप मल्लका पर्य्यायमा श्रीदक्षिणकाली इत्यादिले स्वप्न देषायाको षोडश प्रकारका जलधेनुमा लेषियाका अक्षर पढ्न नसकि जसले इ धन फिक्ला पंचमहापातक् लाग्ला भंन्या बेह्योराको र अरूअरू देवता स्थापनादि गरेकोसमेत्—

श्री ५ सर्कारको राजकाजको हुकुम मानौला श्री ५ कांछा बडामहारानीको राजकाजको हुकुम मान्ने छैनौ भंन्या १९०३ सालमा चौतरीयालगायत् गैह्रले सहीछाप गरेको करारनामा—

सम्वत् १८९६ मा सहर पाटनका जातका व्यवस्थाको—

पानि चलन्या नचलन्या जातको सिद्धानंदसमेत् जवान् २३ ले १८९८ सालमा लेषीदियाको कागज—

२० श्रीजयरणजित् मल्लले निसाफ गर्न्या थिति बाधेको ८८२ नेपाली सम्वत्मा भयाको—

२० श्री ५ राजा जयस्थिति मल्लले गमन नगर्नु पानी नषानु भनी थिति गऱ्यामा पछि गमन् गर्न र पानी षान चल्याका जात्—

२० साल १९०१ मा श्री ५ बाट पानी नचलन्या जातको तजबिज भयाको—

२० श्रीजयस्थिति मल्लको थितिको नीलग्रीवाणका छोराले चढायाको ४४४ नेपाली सम्वत्को—

२० नेपाली संवत् ७९५ मा ३ राजा बसि जुठो सुतक बार्न्या बंदेजको विषयमा गऱ्याको कागज—

६१ ज्येष्ठ ११।२

८ श्रीहेमनारायणदेषी श्री ५ राजेन्द्रविक्रं साहका पालासम्म राज्य गरेको वर्षको र ठाउठाउ लडाञी गर्न गयाको लडाञी सर भै प्रवेश गऱ्याको मिति वारसमेतको वंशावली—

११ अलौपर्वमा काटिन्या भागन्याहरूको नामनामासिको फिरिस्त—

चौ. फत्यजङ्ग साहलाई मार्न्या श्री ३ जंङ्गबहादुर भीमा आले रामु आलेहरू हुन् भनी श्री ५ कांछा बडामहारानीबाट श्री ५ राजेन्द्रविक्रं साहका हजुर्मा बिन्ती पार्दा श्री ५ बाट हस्ताक्षरको श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ लेषीबक्सेको भडारषालपर्व—

श्री ५ राजेन्द्रविक्रम साहका हजुर्मा विजयराज गुरुज्यूले नेपालमा पावलागीबक्सनुहोस् यसो गरीबक्स्या मात्र हजुरको बंन्याछ भंन्या र श्री ३ जङ्गबहादुरले सारा कामकाज हुकुमैबमोजों गऱ्याका छं भंन्या इत्यादी अरूअरू विषयसमेत्को १९०४ सालको बिन्तीपत्रहरू—

११ कोतपर्व्वमा फलानालाइ फलानाले मार्‍यो भंने श्री ५ राजेन्द्रविक्रं साहका बाहुलीको हस्ताक्षर—

श्री ५ राजेन्द्रविक्रं साहबाट श्री ३ जंङ्गबहादुरलाइ सह्लानी गरी शाके १७८४ मा लेषीबक्सेको—

उजिरसिं थापाका पालामा लडाजी गर्न्याहरूका नाउनमेसि ढड्डा—

८ श्री ५ कांछा बडामहारानीबाट अंग्रेजसर्कारमा रहेको मेरो र साहेबज्यूहरूको अंस मेरो जिम्मामा दिनु भनी लेषी पठाइदिनु भनी १९०८ सालमा श्री ३ जंङ्गबहादुरलाइ बनारसबाट लेषीबक्सेको—

चौ. बम साह किल्ला कांङडामा थपनु—

१९ अंग्रेजको पल्टंमा मिलिटरी काम सिक्न जादा जेनरल बबरजङ राणाबाट लेष्याको चिठीहरू—

१९ पाल्पामा रेविलसंग १६ सालमा लडाजी भयाको विषयको—

१४ हामिलाइ कर तिर्ने बाइसे चौबिसे राजारजौटाहरूको आम्दानीस्मेतको नामनामासि र महाकालीपश्चीं किल्लाकाङडासम्मका छुटेका राज्य २० को राजा रजौटाहरूका नामनामासिस्मेत ज्मा राज्य ८७ को फिरीस्त—

१९ अंग्रेजको र नवाफको जगाजगामा राषेको फौज तोप घोडा बयल इत्यादीको करौलि पहलमानसिं बस्न्यात्ले चढायाको फिरीस्त—

१४ भडौली मण्डलाका गुमतीका टिप्पामा लडाजी भयाको श्रीकालीप्रसाद पल्टंका लडाजीमा घाइट्या भयाको र मऱ्याकाको नामनामासिको कप्तान् भक्तवीर थापाले पठायाको फिरीस्त—

८ १८७१ सालमा ज्येष्ठसुदी ११ रोज १ मा अंग्रेजका मानिस् काटी हाम्रा मानीसले ल्यायाको हातहतीयारको फिरीस्त—

५ अंग्रेजी फारसि अक्षरको चिठीपत्रहरू—

१४ पूर्वपश्चिम गौडागौडामा रहेको पल्टं कंपनी गैह्रको १९०२ सालको फिरीस्त

१४ नेपाल हांन आउदा आउने भरभारादारको नामनामासि र ठाउठाउ लडाजी सर गरेको मिति वारस्मेतको फर्द—

२३ श्रीराजा युधिष्ठिरदेषी बादसाह आलंसाहसम्मका राजाहरूले राज्य गरेको वर्ष मास् दिन षोलियाको र सत्य त्रेता द्वापर कलीयुग ४ को प्रमाणस्मेत भयाको फिरीस्त श्रीपंडीतराज रंगनाथले पठायाको— १

५ हिन्दुस्थानका सहर फलाना ठाउदेषी फलाना ठाउसम्म यती कोस छ भंन्या कोसवर्णनको फिरीस्त—

१६ साल ९६ मा अंग्रेजसर्कारसंगको अहदनामाको चिठीपत्र—

१४ पाल्पा तान्सेंका सबुज पल्टंको जंङ्गी विषय षजानालगायत् तानाबानास्मेत्को फीरीस्त—

१४ १२ सालका लडाजीमा घा[इ]टया हुन्या र मर्न्या मानीसको फिरीस्त—

१६ सिंधुलीमा अंग्रेजसंग १८२४ सालमा लडाजी हुदा फत्य भयाको र १८४८ सालमा सलतनत् भयाका अरू विषयको स्मेत्को मुठा—

१ साल ७२ मा अंग्रेजको र नेपालको लडाजी भयाको मुद्दामा ल्हासाका अम्बाहरूले मद्दत हुदैन मिलिजुलि काम गर्नु भंने लेषेको—

१७ हड्सन्साहेबले नेपालका वकिल भने हिन्दुस्थान जाहा गया पनी रोकटोक् छैन हामीलाइ भने रोकटोक गर्दछन् भंने सर्कारमा इतलाज दियेको—

१४ सं १९०४ सालमा अलोपवंमा काटिने र घाइत्या भयाकाको फिरीस्त—

३ दलमुषी भै किल्लाकाङडा हांन्न जादाको ६१ सालदेषी ७२ सालसम्मको पुरा बयान्—
स्वप्नफलको बयान्को कागज—

श्री ५ राजेन्द्रविक्रं साहबाट अघी हाम्रा श्री ५ ज्येठा महारानीका सल्लाहले राजकाज भयाको मजकुर पर्लोक भयाको हुनाले अब श्रीश्रीकांछा महारानीका सरसल्लाहबमोजिम हुनेछ भंने अंग्रेजलाइ लेषी गयाको याददास्तको नकल—

१७ अंग्रेजसर्कारलाइ मांन्या हीन्दुस्थानका राजारजौटाहरूकहाँ गुप्ती पुलीस पठाउनाले र अरूअरू पनी सन्नतनत्को बर्षीलाप्को कांकाजस्मेत् गर्नाले हामी २ सर्कारको दोस्ती षलल हुनेछ भंन्या बेहोराको १८३९ सन्को अंग्रेजी षलिताहरूको तर्जुमा—

१४ पल्टंका पगरी गैह्र लाजिमाहरूको षेत्षुवाका—

१७ हिन्दुस्थानमा रह्याका हाम्रा जासुसिको घरको कागतपत्र अंग्रेजले लुटि लग्यो भंने षबर—

१७ नेपालसर्कारबाट सारा हिन्दुस्थानका राजारजौटाहरूलाइ षलिता पठाउछन् जासुस पनि ठाउठाउको षबर पठाउदछन् हरेक कुरामा निउ पनि षोज्दछन् भनी लाठसाहेबले लडाँलीलाइ तैयारि गरेको छन् भंन्ने र अरूअरू बेहोरास्मेत्को १९९५ साल्को ज्मादार मन्नुसिङ मेजर रघुविरको सिमलाबाट पठायाको अर्जि—

ऐं बेहोराको १८९५ सालको याददास्त—

९५ सालमा अंग्रेजसित गुप्ती पुलिसलगायत् बावत्मा अंग्रेजसीत षड्बड् परेको चीठीपत्रहरू—

२० श्री ५ रणबहादुर साहबाट थितिबंदेज भयाको तामापत्रनकल—

२ श्री ५ रणबहादुर साहबाट श्री ५ गीर्वाणयुद्धविक्रं साहलाइ गादि बक्सी अदलस्मेत लेषीबक्सेको १८५५ साल्को तामापत्रनक्कल—

२ भीम्सेन थापाले ९६ सालमा अपहत्या गरी मरेको ह्लासाका अम्बालाइ लेषी गयाको—

१४ कंपनीसर्कारले १८१३ सन्मा हाम्रो मुलूकमा चढाइ गर्दा पठायाको फौज अफिसर तोपको फिरीस्त—

८ श्री ५ द्रव्य साहबाट भरभारादारहरू साथ ली लडाँजी गरी घले राजालाइ मारी उपल्लोकोट् अम्बल भयाको बिस्तारको—

८ श्रीनिवास मल्ल राजाले बाबा श्रीसिद्धिनरसिं मल्लका नाउबाट नेपाली सम्वत् ७७४ मा कुम्भेश्वरका देवालय ५ तले पोषरी बनायाको भंन्ने—

८ श्री ५ पृथ्वीनारायेण साह १६९६ साल माघेसंक्रान्तीका दिन सोर्ग भयाको भन्ये—

८ श्री ५ प्रीथ्वीपती साहका पालामा सल्ल्याना अम्बल गरेको बिस्तारको—

८ श्री ५ द्रव्य साहबाट घले राजालाइ मारी लिग्लिग्कोट सर गरीबक्सेको—

८ श्री ५ राम साहबाट गादिको तिलक लायाको बिस्तारको—

८ श्री ५ छत्र साहका पालामा सिङजुंका लडाँजी जिती अम्बल गरी चागे र सुर्वान् दुबैलाइ पक्री

ल्यायाको बिस्तारको—

८ श्री ५ राम साहबाट पट्टा छुरिको हात ईत्यादि ईलम् सिकिबक्सेको र लिग्लिग्स्मेत् ज्मा थुम ७ आफ्नु कबुजमा राषी परपजनी गरी थितिबन्देज बाधिबक्सेको—

८ श्री ५ द्रव्य साहदेषी श्री ५ गीर्वाणयुद्धवीक्रम साहसम्मको र श्रीजनरल भीम्सेन् थापाको वर्णन औ श्री ५ रणबहादुर साहका कांछा बडामहारानी श्री ५ ललीतत्रीपुरसुंदरीदेवीबाट स्वामीज्यूको उधार-निमित्त शाके १७३२ सम्वत् १८६७ सालमा श्रीवाग्मतीको पुल १३५३ हात लम्बाको बनाइ सुवर्णका सिंहको ध्वोजस्तंम्भले सहीत गरी गुठीस्मेत राषीबक्सेको र सो पुल बनाउने कांमा षटीयाका अफीसरहरूको नांउनमेसीस्मेत षोलीयाको इत्यादी वेहोराको—

८ श्री ५ नरभूपाल साहका माहीला महारानीबाट स्वपनामा सुर्य्य आफैले नील्याको देषनुभयाको र ७ मैह्नामा श्री ५ पृथ्वीनारायण साह्र पैदा भैबक्सनुभयाको फर्द—

शाके १६६६ सालमा श्रीगोरषनाथको दर्सन गर्न पावलागीबक्सदा योगी भेटीदा योगीले तीम्रो फत्ये छ भनी भनेको स्मेत् ईत्यादीको—

८ काठमाडौका राजा महिन्द्रसींले मकवानपुर हान्न पठाउदा लडावी हारेको र महिन्द्रसिं सोर्गे भयापछि गादिमा बस्ने नपाउदा भानिज पर्ने जगजयेलाई राजा थापना गरेको बयान् र जयेप्रकास मल्लले गादि पायाको स्मेत् वृत्तान्तको—

नेपालमा १८७५ साल चैत्र मैह्नादेषी उपरतली हैजा सितरस् भंन्या रोग आरंभ भयाको भंन्या र १६७६ सालदेषी १९१३ सालसम्म सो रोगले मानीस साल्सालमा मर्‍याको यती यती भंन्यास्मेत् षोलीयाको कप्तान् करबीर षत्रीमार्फत् अंग्रेजका बडासाहेबलाई लेषी गयाको फिरीस्तको नकल—

श्री ५ सिंहप्रतापका पालामा सुम्भेश्वर पाल्पा कवीलासपुर हान्न जान्या सर्दार रामकृष्ण कुवरस्मेत ईत्यादी भारादारहरूका नाउनमेसीको लेषीयको र कबिलासपुर लियको मितीस्मेतको—

८ श्री ५ पृथ्वीनारायण साहका पालामा सिवपुरी साके १६९१ मा सर भयाको र लडावीमा पर्‍या र पुरुषार्थ गर्‍यास्मेत्को नाम्नामासि लेषीयाको र पलांचोक् हान्न जादा जान्या भारादार रामकृष्ण कुवरहरु ईत्यादीका नाउनमेसि र पराक्रम गरेको सर भयाको स्मेत् र साके १६८१ मा काभ्रचा र १६८३ सालमा चौकोट अम्बल गरेको भंने—

८ श्री ५ साहेबज्यू सिंहप्रताप साहबाट बंन्दीपुर हान्न गयाको बीस्तार—

८ श्री ५ सिंहप्रताप साहबाट काठमाडौका गादिमा राजगरीबक्सनुभयाको र फागु इन्द्रजात्रामा बहुतै सोष मानिबक्सनुहुंन्छ भंन्या—

३ सम्वत् १८६७ सालमा किल्लाकाङडातर्फ जान्या भारादार अफिसर पगरिहरुका पट्टीषट्टीका पलेट् लाजिमा हुद्दा ज्मादार गैह्रको नामनमेसिको हाजिरीहरू—

२० भोट्सर्कारबाट धेरै वर्षदेषि नेपालसर्कारका रैयतलाइ बीजाईबीदुत् बारंबार गर्दा गोर्षासरकार-को र भोटसर्कारको लडावी भयाको हो पछि भोट्सर्कारबाट हामी सलुक् गर्छौं लड्न सक्तीन लाष लामाले जये मनाउं छौं भंदा गोर्षाभोट्सर्कार दुवैतर्फका भारादार राषी १९१२ सालमा भयाको १० मुद्दाको मीलापत्रमा हामीबाट पनि मजुर गरीबक्स्यौ भनी १९१३ साल्मा श्री ५ सुरेन्द्रवीक्रम

साहबाट गरीबक्सेको नेकिनामको मीलापत्रको लालमोहर गरिबक्सेको—

१ मामुली लि चीन जादा गर्नुपर्ने काजकाम् रित दस्तुरका बेहोराको काजि रणजोर थापाले चह्रायाको—

१ १८७४ सालमा काजि रणजोर थापा पंचीन जादा श्रीगुह्येश्वरीदेषि पंचीनसम्मको डेरावास पर्याको फिरीस्त —

चंम्पागढीको उचा चौडा चहबच्चाको कैफीयेत्को फिरिष्ट—

२० श्री ५ गीर्वाणयुद्धवीक्रम् साहसित कुल्लुका राजा वीरवीक्रम्सिले गर्‍याका गोर्षामाथि हंगमा भयो भने कुल्लुले मद्दत् दिनु कुल्लुमाथी हंगमा भयो भने गोर्षाले मद्दत् दीनु कुल्लु कायम गरेपछि साल ७२ देषी बादसाही कौडी गोर्षालाइ कुल्लुले दिउला भंन्ने दोहोरा धर्मपत्रका नक्कल मुहुडाबाट काजि अमरसींह थापाले पठायाको—

२० श्री ५ रणबहादुर साहबाट हाम्रो देस् नेपाल्मा कोठी थापी बेपार गर्नु बेनीसाफमा तम्रो धंन् बलात्कारले जफद गर्ने र ज्यूमा दगास्मेत् गर्ने छैन भंन्या १८४७ सालमा कास्मीरी मल्लका नाउमा गरीबक्सेको धर्मपत्रको नकल—

१९०७ सालमा श्री ३ जंङ्गबहादुरबाट मणिकर्णिकामा स्नान गर्न सवारी हुदा अंग्रेजी गारदले बढाई गरे १९ तोपका सलामी गर्‍या चप्रासी ठाना गंह्र हाजीर भया फलानाफलानालाई यति येती बक्स भयो श्री ३ को तमाम् दुनीयाले तारीफ गर्‍या भंन्या ईत्यादी बेहोराको श्रीगुरुज्यू विजयराज पण्डितज्यूबाट श्रीकम्यांडरइनचीफ बम्बहादुरलाइ लेषी आयाको—

श्रीबन्द्रि केदार दर्सन गर्न जानालाइ साहेबवान् १ साथ लाईदिया बेस होला भनी बडासाहेबसित ईतलाये गरी जवाफ लेषी पठाउनु भंन्या ईत्यादी १९०२ (?) सालमा श्री ३ जंङ्गबहादुरबाट कम्यांडरइनचीफ जनरल बम्बहादुर कुवर राणाजीका नाउमा लेषीबक्सेको—

३ श्रीमोढ राज्येका किल्ला गड् मुलुक सबै अम्बल् भयो कम्पनीका १०।१० ताल् षटाई बढाइ गर्‍यौं भंन्या ईत्यादी १८६६ सालमा श्रीमोढको बैराजगढबाट वीरभद्र कवरले पठायाको अर्जि—

१९ राजा मानसिङ आई श्री ३ का हजुरमा मुलाकाद गर्न आयो भंन्या र· लषनौतर्फ लडाञी भयाको वृत्तांन्त र अंग्रेजको कम्यांडरइनचोफ आई श्री ३ का हजुरमा मुलाकाद गरेको पुरा वृत्तान्तको हाल १९१४ सालमा दिलकुस्बाग्बाट षरीदार धीर्जनरसींले श्रोकम्यांडरइनचीफ बम्बहादुरका हजुरमा चढाई पठायाको अर्जि—

१९ हाम्रा सीवानाभीत्र आयाका रेबीलका फौज हाती घोडास्मेत्को तेरीज १९१६ सालमा ठाडागढीबाट सिधीमानसिं राजभंडारीले चढाईपठायाको—

२१ श्री ५ को गाय जोगाई अरू भगुवाहरूलाई मारेको फाट् लेषीबक्सेको देषदा वहुत् हर्ष भयो भंन्या श्री ३ जंङ्गबहादुरका हजुरमा १९०४ सालमा पालपाबाट कृष्णबहादुर कुवरले चढाई पठायाको—

२२ फागुणभरमा अंग्रेजले पश्चीमतर्फ कोहि जगा अम्बल गर्नेछ भंने १८९९ साल फागुनवदी ५ मा श्री ५ बाट भवीष्य कुरा हुकुंम् भयाको र फागुनवदी ६ मा सिन्द हैदराबाद अम्बल गर्‍यो भंन्या—

१४ सम्वत् १८५२ सालदेषि १८९३ सालतकमा अंग्रेजहरूलाई ९२ सालमा माथवरसिं थापा जादा लि

गयाको स्मेत सौगाव गयाको हाति हत्यानी गैंडाहरूको फिरिस्त—

मार्ग ७।२

८ श्री ५ नरभूपाल शाहबाट २४ पुरश्चरणको संकल्प गरी गोरषनाथका मंदीरमा ११ श्रीमाइका मंदिरमा १२ पुरश्चरण भैसकेपछि ६।८ वर्षकी कन्या १ र १०।८ वर्षको स्फटिक्को दर्शन लगायाको योगीबाट उठ् उठ् नरभूपाल भन्ने आज्ञय हुदा श्री ५ नरभूपालबाट लट्ठी उज्याउन लागिबक्सदा कंन्या योगी अलप हुनुभयो पछि श्री ५ नरभूपाल शाह बहुलाइबक्सदा श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका मुमा श्री ५ महारानीबाट ७ दिनसम्म अन्न जल त्याग गरी जप गरीबक्सदा श्रीमाइबाट दर्शन बक्सी तीम्रा राजाले लट्ठी उज्याउदा विछिप्त भयाको हो अब बीशासय बलिदान् र रोट् चढाउ मीको हुन्छ भंन्ने आज्ञय भयेछ भंन्या वृत्तान्तको—

श्री ५ नरहरि शाहले आफ्ना भाइ श्री ५ द्रव्य शाहलाई तिमि सर्दार पो हौ सर्दा[र]ले लियाको मुलुक् राजाको हुन्छ राज्य छाडिदे भनी दुइ भाइको तक्रार हुदा श्री ५ मुमामहारानीबाट तिमी दुवै भाइका मुलुक्को साध मेरा दुइ दुदको धारा भयो भनी आफ्नु दुद दुही च्येप्यामा बगाइ चेप्यापार श्री ५ नरहरि शाहलाइ चेप्यावार श्री ५ द्रव्य शाहलाइ गरी बन्देज बाधीदिनुभयाको र श्री ५ द्रव्य शाहका पालामा सिह्लान्चोक्याहरूसीत सल्लाह हुदा नमिली सीह्लानचोक्याहरूलाइ मारी सिह्लानचोक अम्बल भयेको औ श्री ५ नरहरि शाहबाट श्री ५ बुबाज्यूको श्राद्ध हामी २ भाइ भै गरौला आउनु भनी लेषी पठाउदा श्री ५ द्रव्य शाहबाट श्राद्ध गर्न पाउलागिबक्सनु भै २ भाइबाट श्राद्ध गरीसके-पछी भान्सा हुन्या बषत्मा दगा गर्न आटेको बुझी दीसाको निहु पारी चेप्या तरी हमिको बाटो गरी पाउलाग्नुभयो भंन्या वृत्तान्तको—

८ द्रव्य शाहलाइ चमकाउनु मात्र भयो इनलाइ पछेटा ली पर्कौं भनी गुरुंथोकसम्म श्री ५ नरहरि शाह पुग्दा श्री ५ द्रव्य शाहबाट आफ्ना फौज लडाञी गर्न पठाउदा हटाइ चेप्या पार गरायापछी श्री ५ द्रव्य शाहबाट श्री ५ मुमाज्यूबाट गर्नुभयाको थिति नाघी धर्म फाल्नभयो अब धर्म्मंदेषी फरागत् भयो भनी श्री ५ नरहरि साहलाइ लेषीपठाउदा रिसाइ फेरी आफ्ना फौज पठाइ लीग्लिग्मा लडाञी हुदा गोर्षालीले हटायाको र ११ वर्षसम्म राज्य गरी श्री ५ द्रव्य शाह स्वर्ग भयाको वृत्तान्त—

८ श्री ५ यशोब्रह्म शाहका रानीबाट श्री ५ नरहरी साह श्रीदर्वे शाहहरूलाइ मुलुक् बन्दा गरीदियाको र गोर्षाका गणेश पाडेले गोर्षामा निच जाती षड्का राजा भयाका छन् हजुरबाट राज्य गर्ने उद्योग्मा लाग्नुहवस् पैह्ले लिग्लिग् हात गरेपछी गोर्षा लीनालाइ बल् पुग्छ भन्ने सल्लाह गरी फौज पठाइ लडाञी गरी लिग्लिग् अम्बल गऱ्यापछी गोर्षाका षड्कासित लडाञी गर्न पठाउदा ढेरै पटक औसर नपरी फर्की आयाको हुदा श्री ५ द्रव्य शाह आफै पावलागिबक्सनुभयो भंन्या इत्यादीको—

८ श्री ५ राम शाहबाट थितिबंदेज बाधीबक्सेको र राज्य गरीबक्सदाको वर्णन् औ स्वप्नामा श्रीगोरक्ष-नाथबाट तीम्रो राज्यभोग सकियो अब धर्म्म गर्नु भंन्या स्वप्ना हुदा श्रीसाहेबज्यू डम्बर शाहलाइ उपदेश बक्सी आफु श्री ५ बाट धर्म्मकर्म्ममा लागि अन्तेमा गङ्गास्नान् गरी अब मेरो कलेवर फेर्ने बषत भयो भनी रामरक्ष्याकवच पाठ गरी ब्रह्माण्डभेदन् गरी प्राणत्याग गरीबक्सेको र श्री ५ महारानी सहगामि भै चितामा राज गरि पुत्र डम्बर शाहलाइ सिन्दुरको टीका बक्सी राजाले गर्ने नगर्ने ईत्यादी वंधान्को अर्ती उपदेश बक्सेको र साहेबज्यूबाट गादीमा राज गरीबक्सनुभयो भंन्या इत्यादीको—

२० पुरोहित्याइबावत्को थितिको—

२० बोक्सीबावत्को थितिको—

२० ढुंगो छुवाइ न्याय गर्ने थितिको—

८ श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका पालामा सुम्भेश्वर हान्न जादाको वर्णन्को दोहाको—

१४ १९०८ सालमा कपाराकपारी अमलेष भै गयाको र आजापुत्रका सन्तान् फिर्ता भयाको ज्मा ज्मां ९४७ को फाट्वारी फिरीस्त—

ब्रह्माका मुलूकमा पुगी हेरी बुझी गर्नुपर्ने काम्को ३ मुद्दाको सबाल र दोस्तीको अहदनामा गर्न्या मसौदास्मेत्को—

८ गोर्षाका फौजका अघाडी बाहुमा षड्ग चलायेकी कंन्या १ र स्फटिक्का दर्शन् लगायाको गेरु वस्त्र पैह्रे का योगी १ अघाडी लाग्दा फौजको सूर बढी वैरी हटाइ मर्स्यादीपार गरायाको लकाङलडावी-को बिस्तारको—

८ श्री ५ पुरन्दर शाहका पालामा गोर्षाको र लमजुङको लडाञी भयाको विस्तारको—

८ श्री ५ रणबहादुर शाहका पालामा लमजुङ हान्न जादा जान्या भारा अफीसरहरूका नाम्नमेसी र श्रीनाथ सबुज कंपनी ली गै लडाञी भयाको र लडाञीमा पर्न्या अफिसरका नाम र तह्रो नुवाकोट् ठाउठाउ लडाञी भयाको बीस्तारको—

८ श्री ५ पृथ्वीनारायणबाट हर्ष मिश्रलाइ बनारस (बाट) झिकाइ गुरु तुल्याइबक्सनुभयाको र मक-वानपुरे राजाकी छोरी विवाह् गरीबक्सेको र पछी तक्रार भयाको औ नुवाकोट हान्न पठाइबक्सदा मौका नपरी हटी आयाको काशिमा सवारी भै मैले नेपाल मार्न…

कार्त्ती २९।१

१४ तिमिले तोप गोला नलागने ठाउमा जानु नगिच गया मेरा गाथको हत्या लाग्ला भंन्या १९१४ सालमा श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहबाट श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ लेषीबक्सेको बाहुलीको हस्ताक्षरको—

१० तरिका सिमानाबावत्मा रजंट गबरनर गारनसित कुरा भयाको १८७२ सालमा बैतडीबाट बम् शाहले लेषेको अर्जी—

२ भाइ जनरल धीरशम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीले २ पल्टन् ली लिस्तीतर्फ गयाका छोस्याङ पुग्दा टिंगीरीबाट अफीसर रुपन्ले भोटे सिपाही ५००० को फौज ली ७ मुष गरी लड्न आयेछ र हाम्रा फौजले ५ मुष गरी फयेर गराइ लडाञी गरी कुती अम्बल् गऱ्याछन् षुसीनामाको २१ तोपको सलामी दीन्या काम गऱ्यूं ताहा पनी बढाइ गर्नु भंन्या लेषीबक्सेमुताबिक् बढाइ गराउन्या काम् गर्‍यां भंन्या सिलगढीबाट १९१२ सालमा कनकसीगहरूले श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुर्मा लेषेको—

११ हामिलाइ दगा गर्ने जालसाजमा लाग्याका काजी मेघगंभीर बस्न्यात्लाइ नाकमा गोदना गरी जन्म-भरको कयद तारा षर्दार मुडीयो ददा गोठु राना ज्मादार सुरवीर षत्रीसमेत् जना ५ काटीया अरूको पनी तलास् हुदैछ भंने शत्रूक्षेदन गरी लेष्नुभयाको देष्दा बहुत हर्ष लाग्यो भंन्या १९०५ सालमा धनकुटाबाट श्रीकर्णेल कृष्णधोज कुवर राणाजीबाट श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुर्मा लेषेको—

११ काला पाडेहरूले ९४ सालमा नभयाको चुकली गरी भीम्सेन थापाको ज्यूस्मेत् मराया आज छोटाबडा

सबै हनुमानढोकामा राषी जनरल माथवरसिङ थापाको र करवीर पाडे कुलराज पाडेहरूसङ्ग रोबकार हुदा थापाहरूको चूक केही ठहरेन जनरल भीम्सेन थापाले ह्याम्रो षैरषाही गऱ्याकै रहेछ पाडेहरूले चुकली गर्न जानेनौ भनी कायलनामा लेषी चढाया नीज पाडेहरूको घरषेत थुनीयाको छ नीजहरूको धनमाल् केही जान नपावस् गौडा मजबूती गर्नु भंन्या हुकुमका लालमोहर बक्सी आया-मुताबीक् बाट्घाट्मा उर्दी गौडामा चौकीस्मेत् राषन्या काम् गऱ्यां भंन्या १९०० सालको उदैपुर-गढीबाट बलभद्रज्यूको अर्जी—

१४ सम्वत् १८९३ सालमा जीन्सी अनाजहरूको बजारका दरमाउ जाचको कागज—

२० तेरा बाबा दामोदर पाडे दाज्यू रणकेशर पाडेको र तेरा किनुवा बीर्तास्मेत् सर्त्रश्व भयाको मध्यस् पहाडको बीर्त्ता घरबारी बेष बक्स फोइबक्स्यौ भंन्या तपसील्वार भयाको १८९५ सालको काजी रणजङ्ग पाडेका नाउमा भयाको लालमोहरको नकल —

२० राजा [त्रि]विक्रम सेनले लमजुङ कास्की दरोबस्त श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहलाइ चढाला त्यो जग्गा मार्न पस्या पाप् थाम्या पुण्य गोर्षाले तह्लौंसङ्ग घा राषंजीसम्म भंन्ने १८२० सालको दोहरा धर्म्मपत्रको नकल्—

२० श्री ५ बुबाज्यू श्री ५ दाज्यैज्यू श्री ५ कांछा मुमाज्यूहरूबाट राजकाज मिलि गर्नुहुदासम्म हुकुम्का थितीमा लाग्छौ गादीको दैया गर्ने छैन भंन्या श्री ५ माहीला साहेबज्यू उपेन्द्रविक्रम शाह र रानी-समेत्को धर्म्मपत्रको साल मिती नभयेको नक्कल—

२० गोर्षा र सिरमोढका सिमाना गङ्गाजी भयो गोर्षाका अम्वलभित्र लालच गर्न्या छैन गोर्षाका शत्रुलाइ शत्रु मित्रलाइ मित्रै थानुला यस धर्म्ममा रहीन भन्या देवताको कुद्रीष्टी हवस् भन्ने १८४९ सालमा श्रीमोड्का राजा जगत्प्रकाशले श्री ५ रणबहादुर शाहका हजुर्मा चढायाको धर्म्मपत्रको नक्कल्—

१२ सयेको बादर ताहाका सबारी फिर्दा ल्याइदिनु भंने र जनरलहरूले रितदस्तुरमा नरहेपछी ह्यामीबाट मिलाप गरीबक्सी पुर्दैन भंन्या ईत्यादी बेहोराको श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहबाट श्री ३ जङ्गबहादुरका नाउमा गरीबक्सेको पंजाको लालमोहर—

२ लडाइी भयाको जगामा दुसमनको मानीसले सेता ध्वजा ली भोटे अक्षरमा लेषीयाको १ चिठी गाडी गयेछ र चीठी षोली हेर्दा दुवैतर्फका मानीस् जषम् भयाको तीमीलाइ थाहै छ अफ घा बंदोबस्त हुन्छ भन्या ताहाको जबाफ ली आउनु भनी देवाधर्म्माका लामालाइ लेषेको रहेछ हजुरबाट पठाइबक्सेको घाबंदोबस्त गर्न्या कागज नीज लामालाइ पठाउं ला भंन्या बेहोराको १९१२ सालमा कुकुरघाटीबाट श्री ज. जगत्शम्सेर जङ्ग कुवर राणाजीबाट श्री ३ लाइ लेषेको—

२ कुतीका षासादेषी उधो बोगचेत्मा बर्सेन्दी घासको मोल मोहर २४ गोर्षालाइ दिन्या ठेगाना भयो गोर्षाको जमिन्मा भोटेले र भोट्का जमिन्मा गोर्षाले जनावर राषी चढाया अघीका दस्तुरबमोजीम घासको मोल लिनु दिनु नवा रीत बिगारि जो फगडा गराउला उसलाइ तम्बी गर्नु भंन्या १८५३ सालमा कुतीका ढेवा २ र ह्याम्रा तर्फ काजी नरसिङ्गहरू वसी बंदोबस्त गरी सहीछाप गऱ्याको कागजको नकल्—

आश्विन ५ गते २ मा

१४ १८९१ साल्को जीन्सी माल्को दरभाउको कागत—

१४ भद्रकालिका स्थानमा माहांमारीसान्तिलाई चाहीन्या माल्को फाट् १८९१ साल्को कागत —
बेलायत्बाट श्री ३ जङ्गबहादुरको सवारी फीरीबक्सी २५ सये जवान्स्मेत् आरामसाथ कलकत्ता पूगीबक्सनुभयो कम्पनिका पल्टन्मा पनि १९ तोप्को सलामी दीनु भन्न्या प्रमान्गी आयाको रहेछ र बीलायेत्बाट फीन्यादेषी जाहाजको मजूरी खानाषर्च रोजीन्दा १५० रूपैंञा सर्कार कम्पनीबाट दीयाको छ जग्गाजग्गाको बादसाहबाट साहेब्लाई षातिर सन्मान् भयाको बिस्तार लेषी पुग्दैन कुइन वीक्तोडिया आफै नाची देषाया कुइन वीक्तोडीयाका लोग्ने कर्णेल्ले इस्काट्लयेण्डमा आफ्ना पल्टन्मा सामेल भै सलागी गन्या प्यारीस्का बादसाहले हात् समाती सेकहयेण्ड गरी बोनेपाट्का गादीमा साहेबलाइ बसायो ३ धाम्मा ५।५ हजार सङ्कल्प गरी राषनुभयो भन्या इत्यादी वृत्तान्त कल्कत्ताबाट अमीन् सुब्बा सीद्धिमान्सीङ राजभंडारीले १९०७ साल्मा श्रीकम्याण्डरइन्चीफ ज. बम्बहादुर कुवर राणाजीका हजूरमा लेषेको अर्जी—

२० पृथ्वीपती राजाबाट शिवहरी जैसीलाई १७५६ सालमा गरीबक्सेको लाल्मोहर—

आश्वीण ५।३

२ १९२० सालमा जमादार क्षवान् पजांची मिमाधुंजुहरूहस्ते गयाको मै सराजामसमेत्को तोप् ९ जङ्गा गोला गीराफ् कार्तोस् बारुद र अरू सराजामको फाट्वारी औ १९२५ सालमा फीर्ता भै आयाको र बाँकीसमेत्को कच्चावारी फिरिस्त कप्तान् वीर्बहादुर बस्न्यात्ले चढायाको रपोट्—

२ भोटका लडाञीमा लुटी ल्यायाका हातहतीयार भाडावर्त्तन लुगाफाटो र मन्र्याको स्मेत् फिरीस्त—

१७ रामनगरका राजाले श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुर्मा कटुवा भगुवाहरू पछि लागे भन्या तोपमा उडाइबक्सीयेला भनी १९०४ साल्मा पिछा परी लेषेको अर्जी—

९ अम्बरसिङ थापाको छोरा भूपाल थापालाइ रणजीतसिङले मैह्ला १ को ५०० र अर्जुन थापालाइ रोजको ८ का दर्ले दर्माहा दि फ्रासेसका अफिसरहरूसित कवायत सिक्न पठायाका छन् भन्ने षबरहरू र नीज भूपाल थापाको १८८८ सालका दुःखदर्द्को अर्जीहरू—

२ अम्बाले पठायाको ताल्वे र भोटे भारादारहरूले भोटेहरूले गरेको ९।९ कलम्को बिगो र दंड गरी १५ हज्जार चांदिका टाक पठाइदियाको छु भन्ने चिठी ली आउदा ५७ सालमा भयाका थितिका लालमोहरभंदा बढ्ता लियाको ६४ वर्षको ब्याजसमेत र लडाञीको षर्च भयाको गरी अढाइ करवर रुपैञा हुंन्छ तेसमा अरू सबै माया मारी घा गर्छौ भन्या कि त टेक्याको जमीन कि नब्बे लाष हामिलाइ दिने बंदोबस्त गर्न सकदछौ भन्या घा गर्दछौ भनी भंदा ५० हज्जार टाकभंन्दा बढ्ता हामि आंटि काम् गर्न सकदैनौ भन्या र ८० लाषभंदा कम्मा होइसकदैन भंदा अम्बासङ्ग साधनपर्छ भनी गये भंन्ने र च्युगुम्बाको थान् भत्काइ सुन्षानी षन्ने काम् नगर भंन्ने इत्यादी बेहोराको सिक्ष्यार्ती आइपुग्यो हुकुमबमोजीम काम गर्नेछु भंन्ने श्रीमे. जनरल कृष्णध्वज कुवर राणाजीबाट श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुरमा ताकलाषारबाट चढाइ पठायाको १९१२ सालको अर्जी—

आश्वीण ३ गते रोज १

१४ गोर्षाका जागिरे ढाक्रेहरूका षुंडा बन्दुक धनु षेत् षुवाको १८१९ सालको फिरिस्त—

१४ १८३० सालको षरषजानाको फिरिस्त—

१४ लिगुलिगुमा बीर्ता बकस् पाउनेहरूको नामनामासि र बकस् पायाको फाट्वारी कागज—

११ कोउपर्वको हिन्दि भाषाले लेषिबक्सेको बयान् श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहबाट लेषीबक्सेको बाहुलीको हस्ताक्षर—

२१ श्रीगुह्यश्वरीका पर्खाल र सतल बनायाको १९२६ सालको मे. कप्तान् युद्धमानसिंङ राजभडारीले श्री ३ मैयामहारानीका हजुर्मा लेषेको अर्जी—

११ श्रीदाज्यैज्यू जनरल बषतजङ कुवर राणाका गाथमा तर्वार चलाउन्या पद्मसिंङ थापालाइ किल्लामा घुमाइ ठुंड्याइ मारियो भंन्ने बावत्को श्रीकम्यांण्डरइनचीफ जनरल रणउद्दीपसींह कुवर राणाजी श्री प. कम्यांड़ीङ जनरल जगतशम्सेर कुवर राणाजीबाट १९२२ सालमा श्रीजनरल धीरशम्सेर जङ्ग राणा बहादुरलाइ लेषिबक्सेको—

१४ सम्वत् १८२९ सालमा छपरामा गुल्टेन् साहेबसित मुलाकाद गर्न जांदा षर्च भयाको फिरीस्त—

११ मुलुकि काम् र देशदेशावरी कामकाजको मुक्त्यारी श्रीगुरु पंडीतराज रंङ्गनाथ पंडीतज्यूलाइ बक्स्याको छ जङ्गी कामकाजको मुक्त्यारी काजी दलभंञ्जन पांडे काजी रणजङ पांडेहरूलाइ बक्सर्यौ हड्बड् मांनुपर्दैन भन्ने लालमोहर बक्सी आयाको आइपुग्यो भन्ने र सिंहसाहेबले षातिर गरेको र सोधनी भयाको जवाफ दियाको वृत्तान्त १८९४ सालमा अम्बर सहरबाट काजी कालुसिंङ कप्तान करबीर बिष्टहरूले श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहका हजुर्मा चढाइपठायाको अर्जी—

८ शाके १४८१ सम्वत् १६१६ सालमा गद्दिमा राज गर्न्या श्री ५ [यशो]ब्रह्म शाहदेषी श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहसम्म राज्य गर्न्या १७ श्री ५ हरूका नामनामासि र राज्यभोगवर्षस्मेत षोलीयाको फिरीस्त—

२० मुलुक् आबाद हुन्या गादि अटल् रहने हाम्रा बन्ने कुरामा कसैले पनी आपस्तका रीसरागले कुरा नकाट्नु भन्ने थितिबंदेजको १८९७ सालको लालमोहर—

२० श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहवाट १९१६ साल कार्तीकसुदी ४ रोज ५ का दिन गद्दीमा राज भैं आम कचहरीमा इस्पीच बक्सेको श्री ३ जङ्गबहादुरले हाम्रा पल्टन् अफीसरहरू लगाइ बृटिस् सर्कारको थोरै बेहत्तरी गर्दा मलाइ सये कोस्को मुलूक् र अफिसर फौजहरूलाइ भत्ता इनाम् दिलाइ आफुलाइ समेत् हिन्दुस्थान्मा कसैले नपायाको ठुलो दर्जा नाइट् ग्रान्ड क्रास् आफ् दि आर्डर आफ् बाथ् भन्ने इल्काब् इङ्लीस्तान्का कुइन् विक्टोरीयाबाट पाइ कंपनीसर्कारसित मजबुती दोस्ती बांधी हाम्रा इज्जत बढायाको हुदा श्री ३ जङ्गबहादुरलाइ केही जग्गाजमीन् बक्सनेछु इन्का दम् छंज्याल् र इनका शेषपछी इनका भाइछोराबाहेक प्राइम्मिनीष्टरी अरू कसैलाइ मेरा दम् छंज्याल् दिन्याछैन भंन्ने इत्यादी बेहोराको—

आश्विण २।७

१७ श्री ५ जीज्यूबाज्ये पृथ्वीनारायण शाहका नेपालमा उदये भयेदेषी जग बसि परस्पर प्रीतिपूर्व्वक् चलीआयाको बृटीससर्कारसङ्गको दोस्तीमा हामी नाबालक छदा हाम्रा मिनीष्टरहरू कच्चा हुनाले नजानेर हो वा अर्काका कुरा सुनेर हो वा हामी २ सर्कारमा तोड पार्नाको षराब मतलबले हो वा षलल् पर्न जादा मलाइ साह्रै अपसोच छ भन्न्या र काबुलका बादशाह सुजावल मुल्कलाइ काजी दोस्त महमदले निकाल्दा बृटीस सर्कारबाट फौज पठायेको छ भन्ने सुन्दा म दोस्तले पनी अघीको दोस्ती कायम् राषनानिमित्त तपाजीको मद्दतलाइ मेरा सर्दार फौज पठाउने सुर गरेको छु जवाफ

आयेबमोजीम् गर्नेछु भन्ने र आसाम्मा पनी डांकुहरूले तपाञीहरूलाइ दु:ख दीरहेछन् भन्ने सुन्दा डांकुहरू पक्रन सिपालु मानिस्हरूलाइ तेस्तर्फ षटाउनाको समेत् मनसुवा राषेको छु तपाञीहरूको जो तजबीज भन्ने इत्यादी बेहोराको श्री ५ राजेन्द्रबीक्रम शाहबाट अङ्ग्रेज सर्कारलाइ लेषी गयाको षलीताको नक्कल्—

२ लामाज्यू चोइ फोपुन्हरूसित भेट्घाट् भयो लडाञी माकुफ भयाको रहेनछ भन्ने इत्यादी दिगर्चाबाट सर्व्वजीत पांडे चामु भडारी अजीत षड्काहरूले श्री ५ रणबहादुर शाहका हजुरमा चढाइ पठायेको अर्जी—

८ श्री ५ नरभूपाल शाहका पालामा लामा घले राजालाइ मारी धादिङ सर गरी त्रिशूलगङ्गा सांध लायाको बिस्तारको—

१४ १९२७ सालमा तोपषानामा चोरीयाका मालको फाट्वारी कागज—

३ मोरणी किल्लानेराका लडाञी फत्य हुदा दुस्मन्को २१८ परे हाम्रातर्फ १३ जवान् घायल् भये भन्ने १८६७ सालमा सुवाठु काजी अम्बरसिङ थापा काजी रणजीत कवरहरूले श्री ५ गीर्वाणयुद्धविक्रम शाहका हजुरमा चढाइ पठायेको अर्जी—

३ चंपागढ्को लडाञी फत्य गरी नालनिसान् प्रवेश गराञी किल्लाको नापो षजाना अन्न पायाको फिरीस्त चढाइपठायाका छौं भंने इत्यादी काजी रणजीत कवरहरूले १८६७ सालमा चंपागढ्बाट श्री ५ गीर्वाणयुद्धवीक्रम शाहका हजुरमा चढाइ पठायेको अर्जी—

३ हंडुरका लडाञी फत्य भयाको कृती रानाले १८६७ सालमा काजी रणध्वोज थापालाइ लेषेको—

८ श्री ५ राम शाहका पालाको थितिबंदेज श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहबाट सच्याइबक्सेको थितीबंदेजको— आश्वीन १ गते ६

२० श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहबाट श्री ३ बडामहारानीका नाउमा १९३१ सालमा गरीबक्सेको पञ्जाको लालमोहर—

१४ श्रीबरष् पल्टन्का कोतमा र डडेलधुरा किल्ला बाधनी गढी तिषागढीमा रह्याका हातहतियार षरषजाना रसदपानीको तपसिलवारको १८९९ सालको फर्द—

१४ प्यूठानामेगजीनमा रह्याका जङ्गी असवाफ्को फिरीस्त १९०० सालको—

१६ नेपालसर्कारको र बृटीस्सर्कारको अहदनामाको कागज श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहका पालामा श्री ३ जङ्गबहादुर र रेजिडेन्ट मेजर रामसेसाहेबले बाधेको—

२ बाबुबराज्यूका पालामा गरी चलिआयाबमोजीम्को थितिरिती गरौला भंन्या अर्जी मुस्ताङ्गी राजाको १९०२ सालको—

८ श्री ५ प्रतापसिंह शाहका पालामा सुंभेश्वर कविलास्पूर शाके १६९९ मा सर भयाको मिती वारसमेत्को वृत्तान्त—

८ श्री ५ राम शाहका पालामा मञ्जुवा अम्बल भयाको बिस्तारको—

८ श्री ५ राम शाहका पालामा गोर्षालीले भोटान्तर सर गरेको वृत्तान्तको—

८ श्री ५ द्रव्य शाहका पालामा शालिवाहनशाके १६४४ विक्रमादित्यसम्वत् १७७९ मा [?]

सिह्रांचोक अम्बल भयाको बिस्तारको—

१४ महाभारत, मच्छरेषा, चौदंडी इत्यादी गढीहरूको सोलाभांजा परेको र चौकी राषनुपर्न्या इत्यादी नक्सासमेत् हाल्को—

२० श्रीकाजी भीम्सेन थापा औ बाबुभाइसमेत्के जसपाव थापाका षायल् कजलीमानको पगरी बक्स्यौं तरुको षानगी षेत ११६। नगदी ३५०० लि लडाली भिडाली हालहुकुममा रुजु रही तपसिल्-माफिक् तोप बंदुक् जवान् आफ्नु लाजिमा तयार राषी जागीर जानि भोग्य गर भंन्या १८६१ सालको लालमोहरको नकल—

जं प्राइममिनिष्टर यान् षिताव किन लेषिन आयाको हो मेरा दम् छन्ज्याल् मेरा मानमा कोहि षडा हुन सकन्या छैनन् हजुरबाट जङ्गबहादुरको जरो राषिबक्सनुहुन्या छैन भंन्ने देषेकै छु पुरश्चरण इत्यादी गरी बाइसे चौबिसे र भगुवाहरू उठाइ पनी हजुरको साध्य देषिदैन षानेपिनेमा बिसबल् पारे मात्र साद्धय छ तेस्मा पनी सचेत छु भंन्ने अरूअरू कुरासमेत्को इत्यादी वृत्तान्त भयाको १९०४ सालको श्री ५ राजेन्द्रविक्रम शाहका हजुरमा श्री ३ जङ्गबहादुरबाट लेषीबक्सेको अर्जी—

२ कुती फत्त्य हुदा हाम्रातर्फ ४० घाइत्या भया १० मारीये भोटेतर्फ ११०० मारिये २ तोपसमेत् लुट्यौं भंन्या र घाइत्या अफीसरहरूको फिरीस्त श्रीजनरल धीरशम्सेर जङ्ग राणा बहादुरबाट श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुरमा १९१२ सालमा लामबगरबाट लेषीबक्सेको प्रतीमन कवरले कुङ्गामा बहादुरी गर्दा कर्नेली पायको हुनाले रणसि षत्री पहलमानसिङ्ह बस्न्यात् सतराम षत्रीहरूले कर्नेल पाउने लायेक्को मेहेनत् गरेका छन् भंन्नेसमेत् परेको छ भंन्ने—

२ सुनागुम्बा हान्ने काम गर्‍यें टिगरीतर्फ बढन्या कामलाइ हजुरहरूका सिक्ष्या [नआइ जानेछैन भंन्या इत्यादी बेहोराको १९१२ सालको श्रीजनरल धीरशम्सेर जङ्ग बहादुर राणाजीबाट श्रीजनरल बम्बहादुर कुवर राणाजीलाइ लेषीबक्सेको अर्जी—

१९ लषनौ फत्त्य गरि लाठ्साहेबसित भेट्मुलाकाद गरी हजुरको सम्झन्या कुराको बन्दोबस्त बांधी हजुरको दर्शन गर्न आउन्या काम गरुंला भन्ने श्री ३ जङ्गबहादुरबाट श्री ५ का हजुरमा १९१४ साल्मा लेषीबक्सेको अर्जी—

आश्वीण २५।२

८ श्री ५ पृथ्वीपति शाहका पालामा लमजुङ्गेसित लडाली गर्न जादा ३ नै पल्ट गोर्षाली हटी आयाको बिस्तारको—

८ श्री ५ पृथ्वीनारायण शाह नुवाकोट् सवारी हुदा बलभद्र अचारले भडारषालमा दिउसै शिवाबली दिदा श्री ५ लाइ सोहि दिन् बेथा लागी स्वर्गे भैबक्सेको हुनाले र पछी श्री ५ सिंहप्रताप शाह २ वर्ष १० मैह्ना राज्य गरी स्वर्गे भैबक्सने वेलामा मुषतीयार सरूप काजी रातारात भागी जादा अचारहरूलाई पक्रि केर्दा सरूप काजीका आज्ञामोताबिक हामिहरूले प्रयोग गरेको भनी भंदा अचार-हरू काटिए भन्ने बिस्तारको—

८ उदैपुर चित्तोरगढका श्रीरानाजि लक्ष्मणसिङ्हदेषी सर्दारसिङ्ह रानाजीसम्मको राजाहरूका वंशावली—

८ श्रीसिजापति महाराजाहरूको पुस्तावलीको—

८ अछामि राजाहरूको वङशावली—

१७ हिन्दुस्थान काबुल नैपाल् ठाउठाउको मुलूकमुलूकको बयान जिव्ग्राफीको—

८ श्रीजयप्रताप मल्लबाट ठाउठाउ ४९ तीर्थको जल झिकाइ राजराजेन्द्र श्रीश्रीजय चक्रवर्तेन्द्र मल्लका नाम्मा पोषरी बनायाको र तस्को बाधियेको चार सिमानाभित्र पाप् गर्नेलाइ अघोर पाप लाग्ला त्यो पोषरीमा पुण्य गर्नेलाइ सब तिर्थ नुहायेको पुण्य होला भन्न्या इत्यादी सङकल्प गरेको बयान्को— आश्वीण २४।१

८ श्री ५ पुरन्दर शाहबाट शाके १४९२ मा गादिमा राज गरिबक्सेको र लिग्लिग् लमजुङगेले अम्बल गर्दा गोर्षाका फौज गै लिग्लिग् उकासेको र बार्पाक्का राजा चागे र सुर्तान्हरूसित लडाञी भै नुन्-पाषी बंद गरेको र लमजुङगेले हात्ती सौगाद चढाइ पठायेको र सोहि हात्ती चागे र सुर्तान्हरूलाइ देषाइ दोस्ति बाधदा यस्ले के षान्छ भनी चागे र सुरतान्ले सोध्दा नुन् षान्छ भनी भंन्दा वर्षको नुन् मुरी २१ पठाउछु भनेको र नुन्पाषी षुलाइदियाको बिस्तार ओ सल्ल्यान् षरि मैघी धादिङ अम्बल गरिबक्सी शाके १५२७ मा स्वर्ग भैबक्सेको वृत्तान्तको—

८ श्री ५ पुरन्दर शाहका पालामा षरि; मैघी, धादिङ अम्बल् गरि ३५ वर्ष रजाञी गरिबक्सी शाके १५२७ मा स्वर्ग भैबक्सेको वृत्तान्त र— श्री ५ छत्र शाहबाट शाके १५२७ मा राज्य गरिबक्सी सिङजुङ अम्बल् गरि शाके १५२८ मा स्वर्ग भयाको वृत्तान्त र— श्री ५ राम शाहबाट गादिमा राज गरिबक्सेको र स्वप्नाबमोजीम् नंदा मिश्रसित दिक्ष्यामंत्र सुनीबक्सेको ओ राजा प्रतापी नारा-यणसमेत भै ६ मैह्नासम्म तपस्या गरिसकेपछि थितिबंदेज बांधी बाइसे चौबिसे राजारजौटाहरूका राज्यमा स्मेत् आफ्नु थिति चलाइबक्सेको इत्यादी वृत्तान्तको—

८ धादिङगे राजा रोहिदास घलेलाइ कत्तल् गरि गोर्षालीले धादिङ अम्बल् गरेको बिस्तारको– द्रव्य शाह(?)—

८ श्री ५ राम शाहका पालामा मझुवा फत्त्य भयी तसल्ल भैसकेपछी लमजुङगेले गोर्षालीसित लडाञी गर्न अरू राजाहरूको समेत मद्दत् मागी ३ मुष गरि चढाइ गर्दा श्री ५ राम शाहबाट श्री ५ महा-रानीसित सल्लाह गरिबक्सदा धर्म्मको जये हुनेछ सन्देह मानिबक्सनुपर्दैन भनी श्री ५ महारानीले बिन्ती गरिबक्सेको वृत्तान्तको—

८ श्री ५ राम शाहका पालामा बार्पाकिसित लडाञी भयी सुर्तान्लाइ मारियको र बार्पाक्का चाग्या र स्यारतान् अठ्ठारसयेषोलाका मानिसहरू सबले सरसौगाद ली मान्न आयाको र आफ्नु थितिबंदेज् चलाइ केरुङ पुगी केरुङगेसित लडाञी गर्दा हाम्रा दलमुषी सर्दार भवानीसिङ सर्दार पिह्ला रानालाइ मारि पिह्ला रानाको शिर दिगर्चाका राजासित लग्याको र हाम्रा फौज हटी भाइ रोशिमा आइ आडपयेड गरि बसेसम्मको वृत्तान्तको—

८ श्री ५ द्रव्य शाहका पालामा १५ दिनसम्म गोर्षामा षड्का राजासित लडाञी भयाको र लडाञीमा जाने भारा ६ थर पंञ्चहरूका नामनामासिसमेत षोलियेको र श्री ५ द्रव्य शाहका बाहुलीका तर्वारिले षड्का राजालाइ काटि मारि शाके १४८१ मा गादिका सिंहासनमा राज गरी अभिषेक गरिबक्सेको वृत्तान्तको—

८ श्री ५ पुरन्दर शाहबाट सं १६२७ सालमा गोर्षाका गादिमा राज भयाको वर्णन र लमजुङगेसित

लडाञी भयाको बिस्तारको—

८ श्रीवीरविक्रमादित्यका पालादेषी राजेन्द्रविक्रम शाहका पालासम्म गोर्षाली राजाहरूको र सिमरौन-गढ्मा रजाञी गऱ्याका श्रीनान्यदेवका पालादेषी काठ्माडौ पाटन् भादगाउमा राज्य गऱ्यां मल्ल राजाहरूको नामनामासिको पुस्तावलीको वंशावली—

८ श्री ५ छत्र शाहबाट शाके १५२७ मा गादिमा राज गरीबक्सेको र सिङजुङ गढी सर गरिबक्सेपछी हात्तीमा नगारा बजाइ नेपाल सर गरुला सर गर्न सकिन भन्या म राजै होइन भंन्या प्रण गरी २ नगारा बनाउन लगाइबक्सेको छालाले मोर्न्हं नपाउदै ७ मैह्ना राज्य गरी शाके १५२८ मा स्वर्गे भयाको वृत्तान्तको—

आश्वी १२।३

२ भोट्तर्फ भन्सार लिने विषयेको १९०१ सालमा निरष बांधीबक्सेको कागजको नक्कल—

२० श्री ५ सुरेन्द्रविक्रम शाहबाट तिमि सवारीमा गयेदेषी तिमिले हाम्रा हजूरमा छोडी गयेका कम्याण्डरइनचीफ रणउद्दीपसिंहले र गुरुज्यू विजयराजहरूले साह्रै दुःख दिरहेछन् मैले कसैलाइ पनी सजाय गर्न पाउवैन भंन्या उर्दिसम्म दियेछ भंन्ने इत्यादी बेहोराको मजकुर कम्यांडरइनचीफलाइ गालि गरी लेषेको श्री ३ जंङ्गबहादुरको नामको श्री ५ का बाहुलीको सही परेको कडा बेहोराको १९२८ सालको लालमोहर—

४ बुटौलतर्फ सिमानाबावत्को १८७४ साल श्री ५ का हजुरमा काजी प्रसादसिङ बस्न्यात्ले लेषेको अर्जी—

१० कोसिकिनारातर्फ सिमानाबाबत्को १९०२ सालमा श्री ५ हजुरमा जनकपूरबाट काजी नरसिङ थापाहरूले लेषेको अर्जी—

आश्वी १९।३

८ श्री ५ राम शाहबाट शाके १५२८ राज्याभिषेक गरिबक्सेको र राज्य हुदाको वर्णन औ माना पाथी तुलो नगदको दसौद अन्नको सवाइदेषि बढ्ता नषानु भन्ने इत्यादी थिति बाधीबक्सेको र आफ्ना भारादार फौज पठाइकन मकुवा अम्बल् गरी वर्ष २७ सम्म राज्य गरी शाके १५५५ मा स्वर्गे भैं बक्सनुभयाको वृत्तान्तको—

८ श्री ५ द्रव्य शाहबाट गोर्षा सर गरेदेषि श्री ५ नरभूपाल शाहसम्म फलानाफलाना मुलुक् फलाना-फलानाका पालामा सर भयो भंन्या इत्यादी र श्रीद्रव्य शाहका पालादेषी श्री ५ गीर्वाणयुद्धविक्रम शाहका पालासम्म राज्य गऱ्यां महाराजधीराजहरूबाट गादिमा प्रवेश गरिबक्सेको र स्वर्गे भैबक्सेको साल्समेत्को बिस्तारको—

८ श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका नाती श्रीयुवराज प्रतापसिंहका पुत्र श्रीनायेकराज नागेन्द्र शाह पैदा हुदा उत्सव गरिबक्सेको र मजकुर नायेकसाहेब स्वर्गे हुदा आसौच नबार्ने हिरा द्वारेलाइ नाक काटी सजाये भयेको समेत् बिस्तारको—

८ श्री ५ राम शाहका पालामा रुद्रभोट फत्य भयेको बिस्तारको—

८ श्री ५ पृथ्वीपती शाहका तखत छदै पुत्र श्री ५ साहेबज्यू वीरभद्र शाह स्वर्गे भयाको हुदा नाती

श्री ५ नरभूपाल शाहलाइ गादिमा वसा[या]को बिस्तारको--

८ श्री ५ पृथ्वीनारायण शाहका वर्णन्को—

८ सम्वत् १६६२ शाके १५२७ मा श्री ५ छत्र शाहबाट राज्याभिषेक गरिबक्सेको र ७ मैह्ना राज्य गरीबक्सी शाके १५२८ मा स्वर्गे भैबक्सेको बिस्तारको—

४ तान्सेन् बारुदषानामा वज्रपात् हुदा मर्न्या घाइत्या हुन्यांहरूको र बारुदषानामा रहेको असवाफहरूको फिरीस्त—

८ श्री ५ नरभूपाल शाहले सं १७७३ सालमा राज्याभिषेक गरीबक्सेको र राज्य गर्दाको वर्णन्को—

८ उज्जैननगर चीतौरगढ्का राजा बद्धाजात्देषी श्री ५ राजेन्द्रविक्रमं शाहसम्मको र लमजुङमा राज्य गर्ने राजाहरूसमेत्को पुस्तावलीको—

आश्विन २६ गते ४ मा

श्री ५ राजेन्द्रविक्रम अलौ कचहरिमा राज् भयाको छ अगुवा गुरुप्रसाद काला पाडेहरू टिह्रुकी भंन्या गाउमा छन् भंन्या षवर आउदा छ पल्टन् साथ लगाइ श्री ५ माहिला साहेबज्यू ज. बम्बहादुर काजि जैबहादुर कर्णेल रणउद्योतसीङ कर्णेल धीरसम्सेर बडा कप्तान रणमेहेर अधिकारी कप्तान् सनकसीङहरूलाइ चोसापानि बीसौलियासम्म जानु भनि पठायाको छ भीम्वीक्रम् साह तेस्तर्फ आयाका छन् होसीयारी गर्नु भंन्ये इत्यादी लेषीबक्सीयाका सीक्ष्यापत्र आइपुग्यो अंग्रेज्सङ्गको सम्बन्ध बिग्न्यो भने पनि लडी फत्य गरौला भनि आटी अंग्रेज्हरूसित चीठ्ठीपत्र गरी श्री ५ लाई नेपाल्मा झिकाईबक्सनु तारीफलायेकको काम हो भनि श्री ३ जङ्गबहादुरका हजुरमा श्रीक. कृष्णध्वोज बहादुरले १९०४ सालमा पाल्पाबाट पठाइबक्सेको अर्जि—

१४ भीम्सेन थापा मातवर्सीङ थापा दलसीङ बश्न्यात्हरूको घरमा जषड्बन्द गरी रोकी राषेको छ निज्हरूले ठाउठाउमा दबाई राषेको भरसष् निकासन लागेको छु भंन्या र जायेदात् भैसकेको र जायेदात् गर्नुपर्नेहरूको नाम्नामासिको फाट भयाका कागत् १९०४ सालमा कप्तान् वीरभद्र कुवरले काजी रणजङ पाडेलाई पठायाको चीठ्ठी—

दक्षीन्तर्फबाट हाम्रा इलाकामा आउने मुल्बाटो र चोरबाटोको फाट—

आश्वीण ९।७

१४ १८९७ सालका मैह्नामैह्नाका जिन्सी मालको दरभाउको फिरीस्त—

९ रणउज्वलसिङ थापाकि मुष्येनी श्यामकुमारीको १९०२ साल्को मुचुल्का

९ रणजोर थापाकी आमा श्रीविद्याको १९०२ सालको मुचुल्का

९ रणजोर थापाकी मुष्यनी दिव्यकुमारीको १९०२ सालको मुचुल्का

२० १८७० सालमा श्री ५ बाट श्रीमहाराज तेजप्रताप सेन देवलाइ यती चार किल्लाभित्रको जग्गा अघि श्रीबुबाज्यूबाट सिकारको निमित्त मोहर गरीबक्सेको हुदा सोबमोजीम हामीबाट पनी थामीबक्स्यौं जग्गा अवाद गुलजार गरी हाम्रो सोध्रो चिताई पैदावर ली भोग्य गर भंन्ने लालमोहरको नक्कल—

□

प्रभाती*

—नयराज पन्त

उज्यालो भयो उज्यालो भयो बिछ्यौना छाड्नुहोस् ।
पृथ्वीको भारी बुबाले सरि बाहाँले थाम्नुहोस् ।।
चन्द्रमा पनि लुत्रुक्क परी डाँडामा पुगेछन् ।
कमल फक्रे यता र उता भँवरा घुम्दछन् ।।
रूखका फूल झर्दछन्, सिर्र बतास लागेर ।
पद्मको गन्ध उड्दछ यता बतास फैलेर ।।
ती राता राता पालुवामाथि शीतका दाना झन् ।
टल्केका कस्ता उज्याला कस्ता क्या राम्रा देखिन्छन् ।।
ती सूर्यभन्दा अगाडि हेर्नोस् अरुण उदाए ।
उनले आई अँध्यारो फारी उज्यालो गराए ।।
ओल्टे र कोल्टे परेर सुती ऊ हात्ती ब्यूँझेछन् ।
अहिले हेर्नोस् छर्ल्याङ र छुर्लुङ ती सिक्री बजाछन् ।।
उनका सेता ती दाँतमाथि पूर्वको उज्यालो ।
टल्केको कस्तो त्यो राम्रो लाली कसरी सुहायो ।।
ती लामालामा पालका भित्र बाँधेर राखेका ।
अरबी घोडा ब्यूँझेछन् हेर्नोस्, अगाडि राखेका ।।
बिस्तारै चाट्ने नूनका ढिका मुखका बाफले ।
पार्दैछन् अझ मलिनो खूप ती घोडा अहिले ।।
सजेको फूल वैलाइसक्यो चहक हरायो ।
बत्तीको पनि चहक घटी मलिनो भैसक्यो ।।
पिँजडाभित्र पालेको सुगा हामीले बोलेको ।
कसरी ठिक्क नक्कल गर्छ, क्या राम्रो जानेको ।।

वि. सं. २००३।४।१५

*रघुवंश ५ सर्गका ६६–७४ श्लोकको छाया ।

अठार्हौं वर्षको आम्दानीखर्चको विवरण

आम्दानी	**८६११४।०२**
संशोधन–मण्डललाई सालवसाल रु. १०००। अर्थसहायता दिने श्री ५ को सरकार मन्त्रिपरिषत्सचिवालयको वि. सं. २०३७।१२।१२ को निर्णयअनुसार श्री ५ को सरकार शिक्षा तथा संस्कृतिमन्त्रालयबाट आएको	१०००।
मदनपुरस्कारपुस्तकालयबाट संशोधन–मण्डलले पाएको अर्थसहायता	१०००।
साझाप्रकाशनमार्फत २ वर्षभित्रमा पूर्णिमा, अभिलेख–सङ्ग्रह, सावधान–पत्र, श्री ३ महाराज पद्मशमशेरका कुरा, रत्नदीप, नेपालसंवत्को राष्ट्रिय मान्यताको अनौचित्य, बुद्धिविनोदप्रश्नावली र त्यसको उत्तर बिक्री भई आएको	३११९।०७
श्री ५ को सरकार शिक्षा तथा संस्कृतिमन्त्रालयले पूर्णिमा ५१ देखि ६४ अङ्कसम्म हरेक अङ्क २५, २५ प्रति किनिदिँदा आएको	४४२५।
पूर्णिमाको बिक्रीबाट	१७७४।२१
अभिलेख–सङ्ग्रहको बिक्रीबाट	३।
श्री ३ महाराज पद्मशमशेरका कुराको बिक्रीबाट	१२।
पञ्चाङ्ग–संशोधनको बिक्रीबाट	२५।
बुद्धिविनोदप्रश्नावली र त्यसको उत्तरको बिक्रीबाट	६२।५०
श्रीगुरु पं. नयराज पन्तबाट संशोधन–मण्डलले पाएको बिशेष अर्थसहायता (वि. सं. २०४३ को मदनपुरस्कारबापत पाएको रकम)	५००००।
श्रीगुरु पं. नयराज पन्तबाट संशोधनमण्डलले पाएको अर्थसहायता	२८००।
महेशराज पन्तबाट संशोधन–मण्डलले पाएको अर्थसहायता	२१५०।
महेशराज पन्तको अन् स्यान्स्क्रिट् एड्युकेशन्को बिक्रीबाट	१३१।२५
महेशराज पन्तको ह्वट् डिड् अंशुवर्मन् राइट् ? को बिक्रीबाट	३५६।
महेशराज पन्तको इनेप्ट् स्पेस्इमिन् ? को बिक्रीबाट	७५।
महेशराज पन्तद्वारा प्रकाशित ज्ञानमणि नेपालद्वारा विरचित पशुपतिनाथको दर्शन स्पर्शन पूजनको विषयमा समीक्षाको बिक्रीबाट	५२।
दिनेशराज पन्तबाट संशोधन–मण्डलले पाएको विशेष अर्थसहायता	५०००।
दिनेशराज पन्तबाट संशोधन–मण्डलले पाएको अर्थसहायता	१०००।
मुद्दतीखाताको ब्याज	३४०८।६०
बचतखाताको ब्याज	१७३५।९८
पोहोरको बाँकी (पूर्णिमा ७० अङ्कमा प्रकाशित)	७९०५।४१
	१६३५७।७४
खर्च	
पूर्णिमा ६९ अङ्कमा	३३१८।८५
पूर्णिमा ७० अङ्कमा	२४२४।९०
पूर्णिमा ७१ अङ्कमा	६५४१।५६
पूर्णिमा ७२ अङ्कमा	३९३५।३३
संस्थानवीकरणखर्च	५०।
अरू	८७।१०
	६९७५६।२८
बाँकी	
यसमध्ये रु. ६२०००। मुद्दतीमा राखिएकोले बाँकी	७७५६।२८

उन्नाइसौँ वर्षको आम्दानीखर्चको विवरण

आम्दानी		४३७०८।९०
संशोधन–मण्डललाई सालवसाल रु. १०००। अर्थसहायता दिने श्री ५ को सरकार मन्त्रिपरिषत्‌सचिवालयको वि. सं. २०३७।१२।१२ को निर्णयअनुसार श्री ५ को सरकार शिक्षा तथा संस्कृतिमन्त्रालयबाट ३ वर्षमा आएको	३०००।	
मदनपुरस्कारपुस्तकालयबाट संशोधन–मण्डलले पाएको अर्थसहायता	५००।	
साझाप्रकाशनमार्फत २ वर्षभित्रमा पूर्णिमा, अभिलेख–सङ्ग्रह, विद्या–रक्षा, सावधान–पत्र, व्याकरण–संशोधन, इतिहास–संशोधन, रत्नदीप, बुद्धिविनोदप्रश्नावली र त्यसको उत्तर, श्री ३ महाराज पद्मशमशेरका कुरा, नेपालसंवत्‌को राष्ट्रिय मान्यताको अनौचित्य, व्याकरण–संशोधन, वृत्तशतक बिक्री हुँदा	६७८३।४०	
तृतीय राष्ट्रिय पुस्तकप्रदर्शनीमा संशोधन–मण्डलका पुस्तक बिक्री हुँदा	२७११।८०	
पूर्णिमाको बिक्रीबाट	१८९१।३०	
अभिलेख–सङ्ग्रहको बिक्रीबाट	११।	
विद्या–रक्षाको बिक्रीबाट	२०।	
बुद्धिविनोदप्रश्नावली र त्यसको उत्तरको बिक्रीबाट	१६।	
महेशराज पन्तको इनेप्ट् स्पेसिमिन् ? को बिक्रीबाट	१८।	
दिनेशराज पन्तबाट संशोधन–मण्डलले पाएको अर्थसहायता	१४०८।	
मुद्दतीखाताको ब्याज	१७१५८।२५	
बचतखाताको ब्याज	२४४४।८७	
पोहोरको बाँकी (यही अङ्कमा प्रकाशित)	७७५६।२८	
खर्च		१६६१२।९३
पूर्णिमा ७३ अङ्कमा	४८२८।५०	
पूर्णिमा ७४ अङ्कमा	३८१५।०९	
पूर्णिमा ७५ अङ्कमा	२९३९।२९	
पूर्णिमा ७६ अङ्कमा	४०४२।६५	
तृतीय राष्ट्रिय पुस्तकप्रदर्शनीमा भएको खर्च	६२४।४०	
संस्थानवीकरणखर्च	५०।	
अरू	३१३।	
बाँकी		२७०९५।९७
यसमध्ये रु. २००००। मुद्दतीमा राखिएकोले बाँकी	७०९५।९७	

मुद्दतीमा

पोहरको	६२०००।
यस पालिको	२००००।
जम्मा	८२०००।

पूर्णिमा (इतिहास-प्रधान त्रैमासिक पत्रिका) का. मे. अ. द. नं. १५५/२४६

कार्यालय

संशोधन-मण्डल

वटु सवलबहाल

ग-१-५३०

काठमाडौँ ३

नेपाल

फोन नं. २-२०४९२

वि. सं. २०४७ आश्विन

यस अङ्कको मूल्य रु. ३८।-

मुद्रक

लुम्बिनी प्रेस

नयाँ बानेश्वर

ख १, ३७३ काठमाडौं-१

नेपाल

फोन नं. ४-७३५८६